FİNANSAL İSTİKRAR RAPORU

2025-II

28 Kasım 2025

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI

Önsöz

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası olarak finansal istikrara ilişkin konuları yakından izliyoruz ve son gelişmelerin bir özetini yılda iki defa yayımlanan Finansal İstikrar Raporu aracılığıyla kamuoyu ile paylaşıyoruz.

Finansal İstikrar Raporu'nun önceki sayısından bu yana sıkı finansal koşullar, iç talepte dengelenmeye ve dezenflasyon sürecine destek vermeye devam etmektedir.

Sıkı parasal duruşumuzun bir sonucu olarak kredi büyümesi dezenflasyon patikası ile uyumlu bir görünüm sergilemektedir. Kredi ve mevduat fiyatlamaları, politika faiz oranındaki değişimler ve beklentilerle uyumlu bir seyir izlemektedir. Politika faizini destekleyici bir araç olarak kullandığımız makroihtiyati çerçevede attığımız adımlar ile yabancı para kredi büyümesi yavaşlamış ve parasal aktarım mekanizması güçlenmiştir. Diğer taraftan, finansal koşullardaki sıkılık aktif kalitesi göstergelerine bir miktar yansımış ve bireysel krediler firma kredilerinden olumsuz ayrışmıştır.

Yılın ilk çeyreğinde finansal piyasalarda yaşanan dalgalanmaların ardından istikrarın yeniden sağlanmasıyla birlikte, Türk lirası varlıklara olan ilgi artmış, Türk lirası mevduat payı yüksek seviyelerde istikrarlı seyrini korumuş ve TCMB rezervleri güçlenmiştir. Kur korumalı mevduat hesabı açma ve yenileme işlemleri sonlandırılmış ve bu hesapların bakiyesi oldukça düşük bir seviyeye gerilemiştir.

Artan küresel belirsizlik ve jeopolitik risklere rağmen, ülke risk primindeki iyileşme devam etmiştir. Bunun bir yansıması olarak bankaların ve reel sektörün yurt dışı finansman koşullarındaki olumlu görünüm korunmuştur. Ayrıca, bankaların iyileşen kârlılık performansının yanı sıra güçlü likidite ve sermaye tamponları makro finansal istikrara katkı sağlamaktadır.

Finansal istikrara ilişkin güncel gelişmelerin yer aldığı Finansal İstikrar Raporu'muzun 41'inci sayısının tüm okuyucular için faydalı olmasını dilerim.

Dr. Fatih KARAHAN

Başkan

İçindekiler

I. Genel Değerlendirme 1

II. Küresel Finansal Görünüm 3

II.1 Kutu: Küresel Belirsizliklerin GOÜ'lerin Borçlanma Maliyetleri Üzerindeki Etkileri 7

III. Finans Dışı Kesim 11

III.1 Hanehalkı Gelişmeleri 11

III.1.I Kutu: Yatırım Fonlarında Son Dönem Gelişmeler 19

III.2 Reel Sektör Gelişmeleri 22

IV. Finansal Kesim 31

IV.1 Kredi Gelişmeleri ve Kredi Riski 31

IV.1.I Kutu: Reel Kesimin ve Bireylerin Borçluluk Gelişmeleri 44

IV.1.II Kutu: Banka Enflasyon Beklentileri ve Kredi Arzı 47

IV.2 Likidite Riski 51

IV.3 Faiz ve Kur Riski 58

IV.3.I Kutu: Türk Lirası Tasarrufların Teşvik Edilmesi: Değişken Faizli TL Mevduat 64

IV.4 Kârlılık ve Sermaye Yeterliliği 67

IV.5 Kutu: Finansal Piyasaların Etkin İşleyişine Yönelik Atılan Adımlar 73

Kısaltma Listesi 76

I. Genel Değerlendirme

Küresel belirsizlik ve jeopolitik risklere bağlı olarak finansal piyasalarda oynaklıklar devam etmiş, bu durum gelişmiş ülke (GÜ) faizlerinin yüksek seyretmesine neden olmuştur. Ticaret politikalarında ve ABD'de uzun vadeli enflasyon beklentilerinde süregelen belirsizliklerin etkisiyle ABD doları diğer GÜ para birimlerine karşı değer kaybetmiş, değerli metal fiyatları ise tarihi zirve değerine yükselmiştir.

Sıkı parasal duruşun neticesinde kredi büyümesi ılımlı bir seyir izlemektedir. Ticari krediler yataya yakın bir patikada büyümektedir. Ticari kredi büyüme kompozisyonunda, yabancı para (YP) kredi büyümesindeki yavaşlama ile birlikte Türk lirasının (TL) ağırlığı artmaktadır. Bireysel krediler, bireysel kredi kartı (BKK) ve ihtiyaç kredisinin belirleyici etkisiyle toplam kredi büyümesine yukarı yönlü etki etmektedir. Sıkı para politikası duruşu ve YP kredilere yönelik sıkılaştırıcı adımlar ile birlikte kredi büyümesindeki ılımlı seyrin devam etmesi beklenmektedir.

Bankacılık sektörü aktif kalitesi görünümünde sınırlı bir bozulma izlenirken, bireysel kredi ve firma kredisi TGA oranları arasındaki ayrışma sürmektedir. Bireysel kredi TGA oranının yükselişinde ihtiyaç kredisi ve BKK etkili olmakla birlikte, temmuz ayında devreye alınan kredi yapılandırma imkânının etkisiyle bireysel kredi TGA oranındaki yukarı yönlü eğilim yavaşlamıştır. KOBİ kredisi TGA oranları, diğer firma TGA oranlarına göre daha yüksek seyretmektedir. Bankalar yüksek karşılık ayırma politikasını sürdürürken, karşılıklar kredi riskinin banka bilançoları üzerindeki etkilerini sınırlandırmaktadır.

Reel sektörün finansal borcunun milli gelire oranı tarihsel ve emsal ülke ortalamasının altında seyretmektedir. TL ticari kredi büyüme kısıtları ve finansal koşullardaki sıkılık, TL borçluluğun sınırlı seviyelerde kalmasında etkili olmaktadır. YP borçluluk ise, YP kredi maliyetlerinin görece düşük olması ve firmaların yurt dışı YP krediye yönelmesiyle artmıştır. YP kredi büyüme sınırının yüzde 0,5'e çekilmesi ve yurtiçi YP kredi kullanımlarında Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu (KKDF) kesintisinin uygulanmaya başlanması gibi önlemler sonucunda YP pozisyon açığındaki yükseliş yavaşlamıştır. Ayrıca, YP borçluluğundaki artışın büyük ölçüde döviz geliri olan firmalardan kaynaklanması, döviz kuru risklerini azaltmaktadır. Reel sektörün dış borç yenileme oranları yüzde 150 seviyesindeki güçlü seyrini korumaktadır.

Hanehalkı borçluluğu milli gelire oranla düşük seyrederken, finansal varlık kompozisyonunda TL cinsi varlıklar ağırlığını korumuştur. Hanehalkı finansal borcunda, BKK ve kredili mevduat hesabı (KMH) bakiyelerinin payı artarken, konut ve taşıt kredilerinin payı zayıf seyretmeye devam etmektedir. Sıkı finansal koşullar ve bireysel kredilerde tarihsel ortalamaların altındaki vadeler, borç/gelir uyumsuzluğu bulunan bireylerin kredi riskinde artışa neden olmaktadır. Hanehalkının mevduat hesaplarında Türk lirası tercihi güçlü seyrederken kur korumalı mevduat (KKM) ürünlerinin payı azalmaktadır. Ayrıca, hanehalkının menkul kıymet yatırım fonu ve emeklilik yatırım fonları gibi alternatif finansal varlıklar ile tasarruflarını çeşitlendirme eğilimi devam etmektedir.

Bankaların TL ve YP likidite tamponları güçlü likit varlık düzeyinin korunduğuna işaret etmektedir. Likidite karşılama oranı (LKO) ve kredi mevduat (KM) oranının seyri likidite pozisyonundaki olumlu görünümü teyit etmekte ve fonlama yapısının istikrarlı olduğunu göstermektedir. Finansal piyasalarda mart ayı sonrasında gözlenen dalgalanmaların ardından politika faizi ve makroihtiyati politika setinde atılan adımlarla birlikte; YP mevduat artış eğilimi sınırlanmış, yurt dışından fon girişleri artmış, rezervler güçlenmiş ve sistemde tekrar TL likidite fazlası oluşmuştur. TL likiditede yaşanan dalgalanmalara rağmen, uygulanan likidite politikaları sayesinde parasal aktarımın etkinliği korunmaktadır.

Bankaların yurt dışı finansman koşullarındaki olumlu görünüm korunmakta ve dış borçlanma kalitesindeki iyileşme belirginleşmektedir. Bankacılık sektörünün yurt dışı kaynaklı borcu artarken, yeni dış borçlanmalarda ortalama vade uzamaktadır. Yurt dışı piyasalardaki belirsizliklere rağmen, yabancı yatırımcıların banka borçlanma araçlarına ilgisi devam etmekte, sermaye benzeri borç ve eurobond ihraçları borçlanma kompozisyonunu iyileştirmektedir. 2025 yılında vadeleri gelen sendikasyon kredileri yüksek oranlarda yenilenirken, bu kredilerin maliyetlerinde gerileme gözlenmiştir. Önümüzdeki dönemde yurt dışı borçlanma miktarının seyrinde, bankaların YP kredi kullandırma eğilimi ve küresel finansal koşulların belirleyici olacağı değerlendirilmektedir.

Banka bilançolarının TL ve YP faiz şoklarına duyarlılığı sınırlı seviyededir. Bankaların sabit faizli kredi ve menkul kıymetlerinin vadesinin kısalması sonucunda faize duyarlı aktif ve pasif kalemleri arasındaki vade uyumsuzluğu azalmış, olası faiz şoklarının banka bilançolarına etkisi sınırlanmıştır. Ayrıca, bankacılık sektörü yasal sınırlar içerisinde YP pozisyon fazlası taşımaya devam etmektedir.

Bankaların kârlılığı yılın ilk yarısında yatay bir seyir izlerken, faiz indirimlerinin de etkisiyle üçüncü çeyrek itibarıyla iyileşmektedir. Net faiz marjı, 2024 yılı ikinci çeyreğinde artan fonlama maliyetleri ile gerilemişti. Yılın ikinci yarısında politika faizinde yapılan indirimler TL kredi ve mevduat faiz oranlarına beklentilerle uyumlu olarak yansırken, mevduatın daha kısa vadeli olmasının etkisiyle stok kredi mevduat faiz farkı yükselmiştir**.** Bu gelişme net faiz gelirini artırmış ve bankaların kârlılık performansını olumlu etkilemiştir. Ayrıca, bankacılık ücret, komisyon ve hizmet gelirlerindeki güçlü seyir kârlılığı desteklerken, kredi risk maliyetindeki artış kârlılık artışını sınırlandırmaktadır.

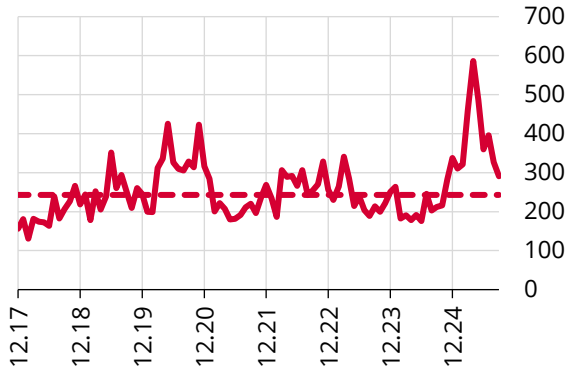
Bankacılık sektörü sermaye yeterlilik oranları kâr üretimi ve yurt dışına ihraç edilen sermaye benzeri borçlanma araçlarıyla desteklenmektedir. Yasal oranların üzerinde tutulan ilave sermaye tamponları, bankaların kısa ve orta vadede ortaya çıkabilecek risklere karşı dayanıklılığını artırırken, kredi kullandırım kapasitesine katkı sunmaktadır. Ayrıca, bankaların zarar karşılama kapasiteleri, sermaye tamponlarına ek olarak ayrılan ihtiyari serbest karşılıklarla desteklenmektedir.

II. Küresel Finansal Görünüm

Küresel ticaret belirsizliği ve jeopolitik gelişmelere bağlı olarak küresel piyasalarda devam eden oynaklık son dönemde azalmakla birlikte belirsizlik endeksi tarihsel ortalamasının üzerinde kalmaya devam etmektedir.

Son dönemde yapılan ikili anlaşmalar ile küresel ticaret politikalarındaki belirsizlik azalsa da arz kaynaklı dışsal şoklar ve jeopolitik risklerin küresel ekonomik görünüm üzerinde etkisi ile Ekonomi Politikası Belirsizlik Endeksi yüksek seyrini korumaktadır (Grafik II.1). Ekim ayında korumacı politikalar neticesinde yükselen VIX volatilite endeksi ülkeler arası anlaşma sinyalleri yoluyla ticaret politikalarında azalan belirsizlik sonrası gerilemiş, küresel piyasalarda risk algısı iyileşmiştir (Grafik II.2).

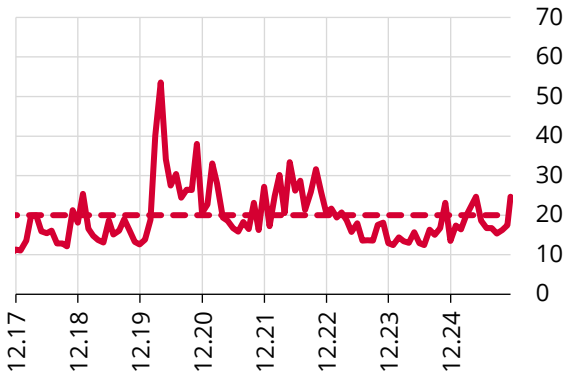
Grafik II.1: Ekonomi Politikası Belirsizlik Endeksi (Endeks)

Kaynak: An Index of Global Economic Policy Uncertainty, Davis (2016)

Son Gözlem: 09.25

Grafik II.2: VIX Volatilite Endeksi (Endeks)

Kaynak: Bloomberg

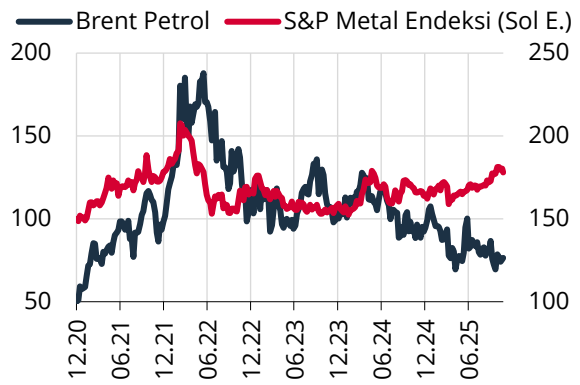
Son Gözlem: 18.11.25

Dipnot: Kesikli çizgiler 12.17-12.24 dönemi ortalamasını göstermektedir.

Ana girdi emtia fiyatları son dönemde bir miktar yükselirken, küresel belirsizlikler değerli metallere yönelik talebi artırmıştır.

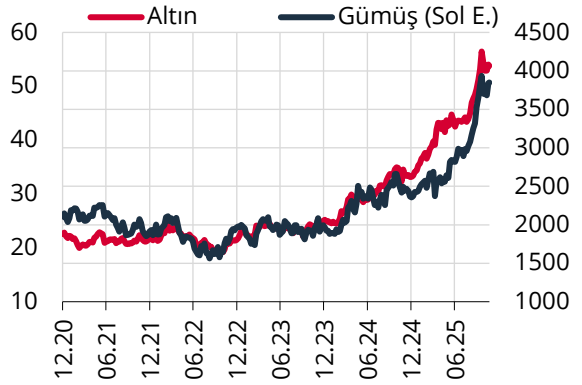
Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde (GOÜ) enflasyonun gerilemesine rağmen küresel belirsizliklerin yüksek kalmaya devam etmesi, petrol fiyatlarında aşağı yönlü hareketi sınırlandırmıştır. Metal fiyatlarında ise endüstriyel ana girdi metal talebi artışına bağlı olarak yukarı yönlü hareket görülmektedir (Grafik II.3). Küresel jeopolitik ve ticaret belirsizliklerinin yanı sıra ABD enflasyon beklentilerindeki katılığa bağlı olarak ABD Merkez Bankasının (FED) faiz patikasının görece belirsiz bölgede kalması altın ve gümüş gibi değerli metallere olan yatırım talebini artırmıştır. Ayrıca, son dönemde merkez bankalarının rezervlerinde altın payının artış göstermesi, altın fiyatlarında yukarı yönlü iştahın güçlü seyretmesinde etkili olmuştur. Merkez bankalarının yanı sıra altına ve gümüşe endeksli borsa yatırım fonlarına bireysel ve kurumsal yatırımcı girişlerin artması da yukarı yönlü hareketin devam etmesinde etkili olmuştur. Bu gelişmelerin sonucunda, altın ve gümüş fiyatları tarihi zirve değerlerine ulaşmıştır (Grafik II.4).

Grafik II.3: Brent Petrol ve Metal Endeksi (Endeks, 25.12.2020=100)

Kaynak: Bloomberg Son Gözlem: 18.11.25

Grafik II.4: Altın ve Gümüş Fiyatı (Londra Külçe Fiyatı, Ons/ABD Doları)

Kaynak: Bloomberg Son Gözlem: 18.11.25

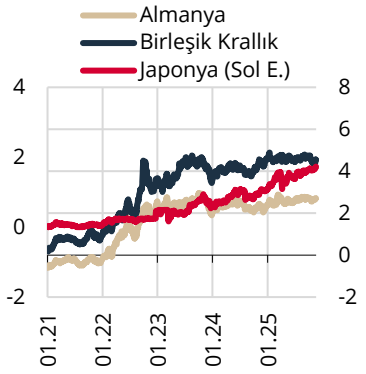
GÜ devlet tahvili getirileri enflasyondaki gerilemeye rağmen yüksek seyrini korumaktadır.

Bu gelişmede, küresel ticaret belirsizlikleri, jeopolitik risklerin artması, enflasyondaki yukarı yönlü riskler nedeniyle FED'in politika faizi patikasındaki belirsizlik ve GÜ'lerin yükselen kamu borçluluğunun sürdürülebilirliğine dair endişelerin etkili olduğu değerlendirilmektedir (Grafik II.5 ve Grafik II.6). Ayrıca, küresel risksiz getiri olarak kabul edilen ABD devlet tahvil getirilerinin 2022 yıl sonundan bu yana yüzde 4 civarında kalması GOÜ'lerin borçlanma maliyetlerinin yüksek seviyelerde kalmasında etkili olmuştur (Grafik II.7). Bu durum, tarihsel ortalamasının üzerinde uzun bir süre kalan tahvil getirileri nedeniyle GOÜ'lerin dış borç ödemelerinde faiz yükünün artmaya başlayacağını ima ederken, küresel finansal istikrar görünümü bakımından takip edilmesi gereken bir konu olarak öne çıkmaktadır.

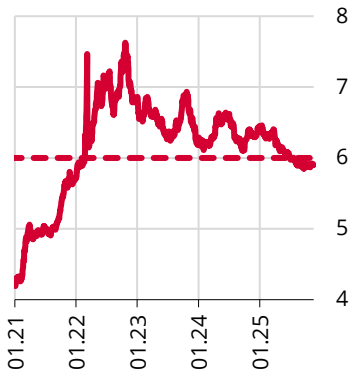
Grafik II.5: ABD Devlet Tahvili Getirileri (%)

Grafik II.6: GÜ'lerin Devlet Tahvili Getirileri (10 Yıllık, %)

Grafik II.7: GOÜ'lerin Devlet Tahvili Getirileri (%)

Kaynak: Bloomberg Son Gözlem: 18.11.25

Dipnot: GOÜ'ler için JP Morgan EMBI Global Diversified endeksinden türetilen getiriler kullanılmıştır. Bu endeks, vade bitimine az 6 ay, en çok 2,5 sene kalan ve nominal değeri 500 milyon ABD dolarından büyük GOÜ devlet tahvillerini içermektedir. GOÜ'ler içinde Türkiye, Meksika, Endonezya, Çin, Birleşik Arap Emirlikleri, Suudi Arabistan, Katar, Rusya, Filipinler, Brezilya, Şili, Peru, Panama, Umman, Malezya, Dominik Cumhuriyeti, Bahreyn, Kolombiya, G. Afrika, Mısır, Kazakistan, Uruguay, Nijerya ve Macaristan yer almaktadır. Kesikli çizgi, 2013–2021 dönemi ortalamasını göstermektedir.

ABD doları zayıflarken, GOÜ'lerde risk primleri gerilemiş ve kur oynaklığı azalmıştır.

Son dönemde GOÜ'lere yönelik risk algısının iyileşmesiyle birlikte GOÜ'lerin CDS primi önemli ölçüde gerilemiştir (Grafik II.8). Aynı dönemde ABD dolar endeksinin gerilemesi küresel ölçekte ABD dolarına olan talebin zayıfladığını ima ederken, GOÜ para birimlerine ilişkin opsiyonların ima ettiği kur oynaklığı azalmıştır (Grafik II.9). Bu durum, kısa vadede GOÜ döviz piyasalarında istikrar beklentisini kuvvetlendirmiş, GOÜ bekleyişlerine yönelik çıpa etkisi göstermiştir (Grafik II.10). Küresel belirsizlikler göreceli olarak azalsa da jeopolitik ve ticaretle ilgili risklerin devam etmesi GOÜ'lerin kırılganlığı üzerindeki yukarı yönlü riskleri canlı tutmaktadır.

Grafik II.8: GOÜ'lerin CDS Primleri (Ortalama, Baz Puan)

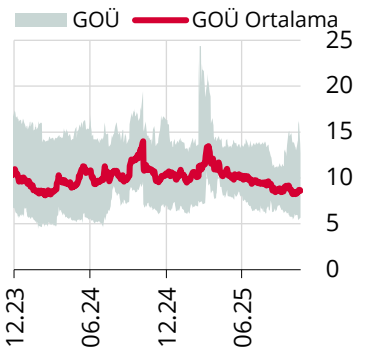
Kaynak: Bloomberg Son Gözlem: 18.11.25

Grafik II.9: ABD Dolar Endeksi (Nominal, Ocak 2006=100)

Kaynak: FRED Son Gözlem: 14.11.25

Grafik II.10: Opsiyonların İma Ettiği Kur Oynaklığı (%, 1 Ay)

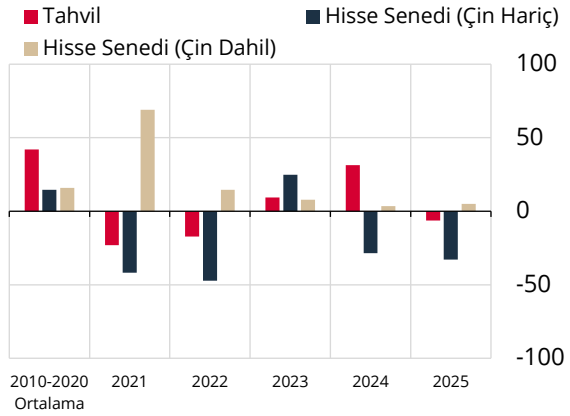
Kaynak: Bloomberg Son Gözlem: 18.11.25

Dipnot: GOÜ'ler içerisinde Türkiye, Brezilya, Kolombiya, Endonezya, Meksika, G. Afrika, Filipinler ve Şili yer almaktadır.

2025 yılının ilk yarısında GOÜ'lerde tahvil ve hisse senedi piyasalarında gözlenen fon çıkışı eğilimi yılın ikinci yarısında yavaşlamıştır.

GOÜ'lere yönelik fon akımları incelendiğinde, 2010-2020 döneminde fon girişi olduğu görülmektedir. Pandemi sonrasında GOÜ'lere yönelik risk algısı bozulmuş, 2023 yılına kadar Çin hariç hisse senedi ve tahvil piyasalarından çıkış gözlenmiştir. 2023 yılında GOÜ'lere yönelik risk iştahı bir miktar artsa da takip eden yıllarda fon çıkışı devam etmiştir. Fon akımlarına Çin dâhil edildiğinde zayıf da olsa fon girişlerinin olduğu görülmektedir (Grafik II.11). 2025 yılı başından itibaren Çin hariç tutulduğunda birikimli olarak GOÜ'lerden hisse senedi fonu çıkışı olduğu görülmektedir (Grafik II.12). Bu çıkışın büyük bölümü ticaret politikası belirsizliğinin yoğun olarak yaşandığı yılın ilk 5 ayında gerçekleşirken, sonraki dönemde hisse senedi piyasalarına giriş gözlenmiştir. GOÜ tahvil piyasasına girişler ise sınırlı kalmıştır. Son dönemde, jeopolitik ve global ticarete dair belirsizlikler kısmen azalmış, Çin'e yönelik hisse senedi fonu girişleri artmıştır. Artan belirsizlikler küresel ticaret ve tedarik zincirine, GOÜ'lerin iktisadi büyümesine ve ihracatına dair potansiyel riskleri artırırken, GOÜ'lere yönelecek fon akımları üzerinde baskı yaratmaktadır.

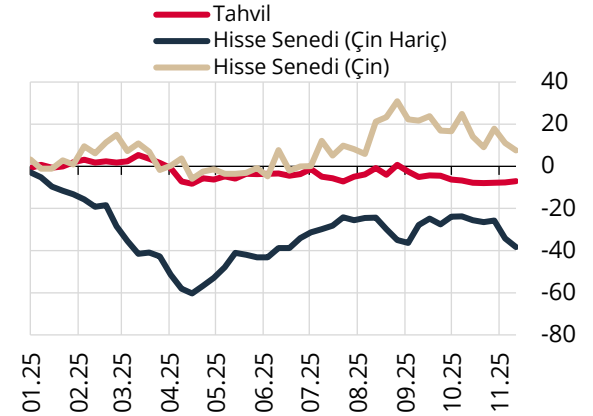
Grafik II.11: GOÜ'lere Yönelen Yıllık Fon Akımları (Milyar ABD Doları)

Kaynak: IIF Son Gözlem: 14.11.25

Dipnot: 2010-2020 ortalaması, 2010-2020 yılları dönemindeki yıllık fon akımlarının ortalamasını ifade etmektedir. 2025 yılı değeri, 14.11.25 tarihine kadar gerçekleşen haftalık akımların toplamını göstermektedir.

Grafik II.12: GOÜ'lere Yönelen Yıllık Fon Akımları (3 Ocak 2025'ten İtibaren Birikimli, Milyar ABD Doları)

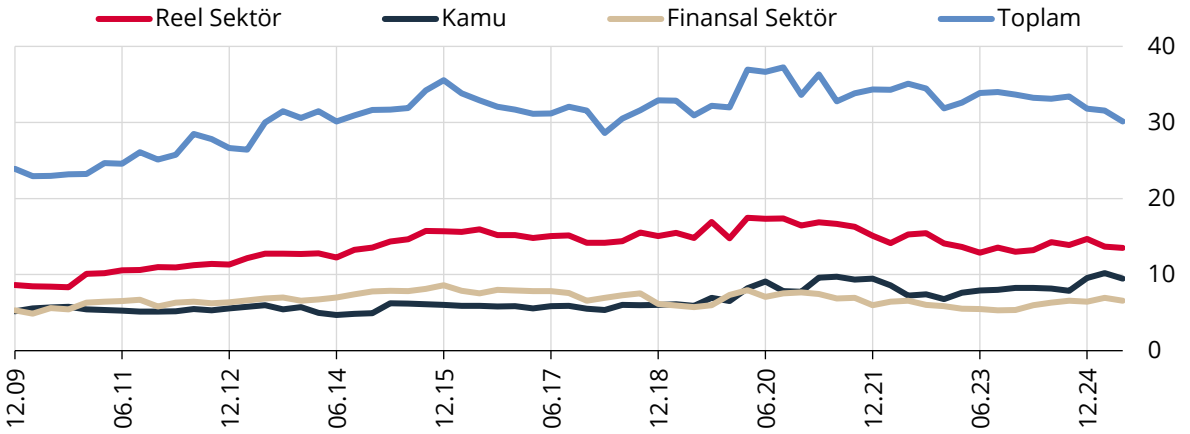
Kaynak: IIF Son Gözlem: 14.11.25

Dipnot: 3 Ocak 2025 tarihinden itibaren haftalık frekansta birikimli toplamlar gösterilmiştir.

GOÜ'lerde YP cinsi borçluluk bir miktar gerilemiştir.

GOÜ'lerin toplam YP cinsi borcunun GSYİH'e oranı 2020 yıl sonundan itibaren yatay seyrederken, 2023 yıl sonundan itibaren gerilemektedir. Bu düşüşte, reel sektörün YP borçluluğunda gerileme etkili olurken, kamu ve finansal sektörün YP borçluluğunda ılımlı artış görülmektedir (Grafik II.13). Küresel faizlerin yüksek seyretmesi, GOÜ'lerin yüzde 30'un üzerinde seyreden YP borçluluğu kaynaklı riskleri canlı tutmaktadır.

Grafik II.13: GOÜ'lerin YP Borçluluk Dağılımı (Borç/GSYİH, Medyan, %)

Kaynak: IIF Son Gözlem: 06.25

Dipnot: GOÜ'lerin reel sektör, kamu ve toplam YP borçluluğunun GSYİH'e oranlarının medyan değerini göstermektedir. GOÜ'ler içerisinde Türkiye, Arjantin, Brezilya, Şili, Çin, Kolombiya, Çekya, Macaristan, Hindistan, Endonezya, İsrail, G. Kore, Malezya, Peru, Polonya, Suudi Arabistan, G. Afrika ve Tayland yer almaktadır.

Kutu II.1: Küresel Belirsizliklerin GOÜ'lerin Borçlanma Maliyetleri Üzerindeki Etkileri

Özet: *Son dönemde, küresel belirsizliklerle birlikte devam eden jeopolitik riskler nedeniyle ABD devlet tahvil getirileri yüzde 4 civarında seyretmektedir. Küresel risksiz getirilerin yüksek seyretmesinden dolayı GOÜ dış borçlanma maliyetleri yüksek seviyelerde kalmıştır. 2023 yılından itibaren Türkiye'de uygulanan sıkı para politikası, atılan makroihtiyati adımlar ve YP cinsi kamu borçluluğunun akran ülkelere kıyasla daha iyi durumda olması neticesinde Türkiye'nin risk primi GOÜ'lerden olumlu ayrışmış, Türkiye'nin dış borçlanma maliyetleri GOÜ'lere kıyasla daha fazla düşüş kaydetmiştir.*

Giriş

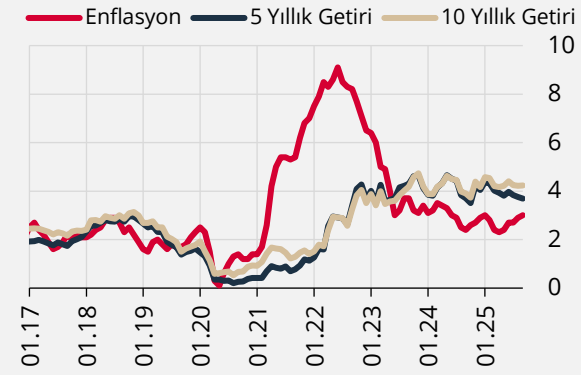
Küresel belirsizliklerin yanı sıra jeopolitik gelişmelerin küresel finansal istikrar, yatırımcıların davranışı, ülke risk primleri ve varlık fiyatları üzerinde belirgin etkilere neden olduğu görülmektedir (Caldara & Iacoviello, 2022). Pandemi sonrası dönemde küresel ticaret ve tedarik zincirinde oluşan aksaklıklar uluslararası tahvil ve bono piyasalarında olumsuz etkilere neden olmuş, artan belirsizlikler kaynaklı olarak kamu kesiminin YP borçlanma maliyetleri artmıştır. Bu çalışmada, günümüzde devam eden küresel belirsizliklerin GOÜ'lerin kamu dış borçlanma maliyetlerine yansıması ve Türkiye'de kamunun dış borçlanma maliyetlerinin GOÜ'lere kıyasla gelişimi incelenmektedir. Çalışmada Türkiye'nin eurobond piyasa dinamikleriyle akran GOÜ'lere odaklanılmıştır.

Küresel Faiz Oranlarında Son Dönem Gelişmeler

ABD'de tüketici enflasyonu, pandemi sonrası dönemde hızla yükselirken, FED'in 2022 yılından itibaren attığı parasal sıkılaşma adımları ve tedarik zincirindeki iyileşme sonrasında gerileyerek 2025 yılı eylül ayında yaklaşık yüzde 3 olarak gerçekleşmiştir. Ancak ticarette artan korumacılık eğilimi ve jeopolitik risklerle küresel risk algısı zayıf seyretmiştir. 2022 yılında başlayan Rusya-Ukrayna savaşından itibaren jeopolitik risklerin yüksek kalmaya devam etmesi sonucunda jeopolitik risk endeksinin yükseldiği görülmektedir. Bu gelişmeler enflasyondaki gerilemeye rağmen ABD tahvil faizlerinin yüksek seviyelerde seyretmesine neden olmaktadır (Grafik II.1.1 ve Grafik II.1.2).

Yazında son dönemde yapılan çalışmalar jeopolitik risklerin devlet tahvili getirileriyle pozitif ve anlamlı bir ilişkisi olduğunu ortaya koyarken, getiri eğrisinin yukarı kayması yatırımcıların jeopolitik belirsizlikler nedeniyle daha yüksek getiri talep ettiğini ima etmektedir (Dieckelmann ve diğ., 2024; Subramaniam, 2022). Ek olarak, jeopolitik riskler sonrası finansal piyasalarda yaşanan oynaklık, yatırımcıları portföylerindeki riskli varlıkların ağırlığını azaltmaya ve potansiyel olarak güvenli liman arayışına yöneltebilir (Papavassiliou, 2025). Nitekim 2025 yılı başından itibaren artan küresel riskler GOÜ'lere yönelik fon girişlerini sınırlandırırken, fon çıkışların devamlılığına neden olmuştur (Küresel Finansal Görünüm, Grafik II.1.10).

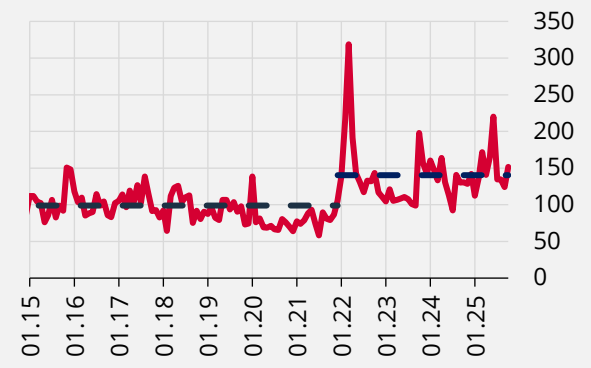
Grafik II.1.1: ABD Enflasyon ve Faiz Seviyeleri (%)

Kaynak: FRED, BLS Son Gözlem: 09.25

Dipnot: Enflasyon, ABD TÜFE verisinin 12 aylık mevsimsellikten arındırılmamış değişimidir. Getirilerde 5 ve 10 yıllık ABD devlet tahvil getirilerini göstermektedir.

Grafik II.1.2: Jeopolitik Risk Endeksi (Endeks)

Kaynak: Caldara ve Iacoviello (2022) Son Gözlem: 10.25

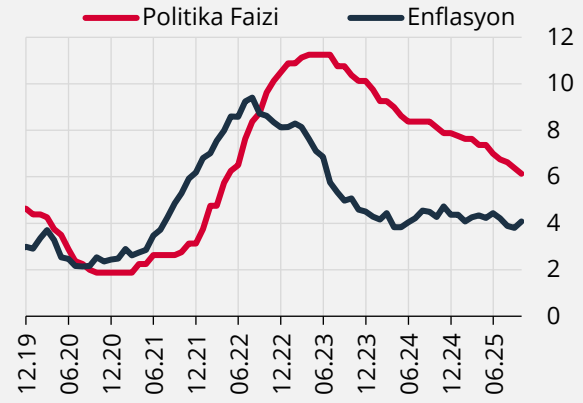
Dipnot: Kesikli çizgiler, 01.15 – 12.21 ve 01.22 – 10.25 dönemlerinin ortalamasını göstermektedir.

Pandeminin tedarik zincirinde yaratmış olduğu aksaklıklar GOÜ'lerde enflasyonun artmasında önemli rol oynamıştır. 2020 yılı sonrasında pandemi boyunca ertelenmiş talebin de etkisiyle fiyatların genel seviyesi yükselmiş, bozulan fiyat beklentileri, arz ve talep şoklarına bağlı olarak GOÜ merkez bankaları politika faizlerini artırmıştır. Takip eden dönemde GOÜ'lerde artan politika faizi ile parasal duruş sıkılaşmış, enflasyon dengelenmiş ve GOÜ'lerde politika faizinin indirimi için alan açılmıştır. Fakat, ülkelerin uygulamaya koydukları korumacı politikalarla beraber artan küresel jeopolitik risk ve ticaret belirsizliği GOÜ enflasyonuna dair yukarı yönlü riskler içermektedir. Küresel risksiz getirilerin yüksek olduğu dönemlerde GOÜ'lerde varlık fiyatları ve kur beklentilerinin bozulduğu, bu nedenle GOÜ'lerde enflasyon beklentilerinde bozulmaya neden olabileceğine dair bulgular mevcuttur (Caballero ve Upper, 2025). Buna bağlı olarak, GÜ tahvil getirilerinin yüksek seyretmesi GOÜ'lerde beklentilerin bozulmasına ve faiz beklentilerinin askıda kalmasına neden olduğu değerlendirilmektedir. Bu nedenle, GOÜ'lerde politika faizleri mevcut enflasyona kıyasla destekleyici olamamıştır (Grafik II.1.3).

Borçlanma literatüründe, küresel risklerin arttığı bir ortamda GOÜ'lerin küresel fiyat ve risk beklentilerinden etkilendiği, bu nedenle YP cinsinden dış borçlanma maliyetlerinin ve primlerinin arttığı bilinmektedir (Ferruci, 2003; Kennedy ve Palerm, 2014). Günümüzde, uluslararası ticarette artan kısıtlayıcı tedbirler küreselleşmeye yönelik eğilimin tersine döndüğünü gösterirken, bu durum GOÜ'lerin YP cinsinden borçlanmasını daha maliyetli hale getirmiştir. Finansal piyasalarda dış borçlanma maliyetlerinin yüksek seviyelerde kalması neticesinde GOÜ'lerin eurobond getirileri yükselmiş, 2022 yılı sonundan itibaren yüzde 5 etrafında dalgalanmıştır.

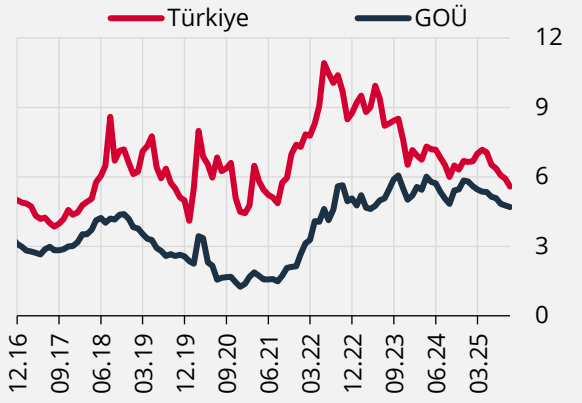
Türkiye'de ise 2023 yılından itibaren devreye alınan ekonomik istikrar programı, uygulanan sıkı para politikası ve makroihtiyati adımlar neticesinde makrofinansal kırılganlıklar azalmıştır. Bu durum, Türkiye'de kamunun ihraç ettiği eurobondlara yatırımcı talebini artırmış, Türkiye'nin kamu dış borçlanma maliyetlerinin GOÜ'lere kıyasla yaklaşık yüzde 4 puan gerilemesini sağlamıştır (Grafik II.1.4). GOÜ'lerde eurobond getirilerinin yüksek seviyede sabit kaldığı dönemde Türkiye'de kamunun eurobond getirisi gerilemiş, Türkiye'nin dış borçlanmada ödemiş olduğu faiz yükü önemli ölçüde azalmıştır.

Grafik II.1.3: GOÜ'lerde Politika Faizi ve Enflasyon (Medyan, %)

Kaynak: Bloomberg, Yazarların hesaplamaları. Son Gözlem: 09.25

Grafik II.1.4: Türkiye ve GOÜ'lerin Eurobond Getirileri (%, ABD Doları Cinsinden İhraç)

Kaynak: Bloomberg, Yazarların hesaplamaları. Son Gözlem: 10.25

Dipnot: GOÜ'ler içerisinde ABD doları cinsinden 5 yıllık vadeli eurobond ihracı bulunan Kolombiya, Meksika, Brezilya, Endonezya, Peru ve Şili yer almaktadır.

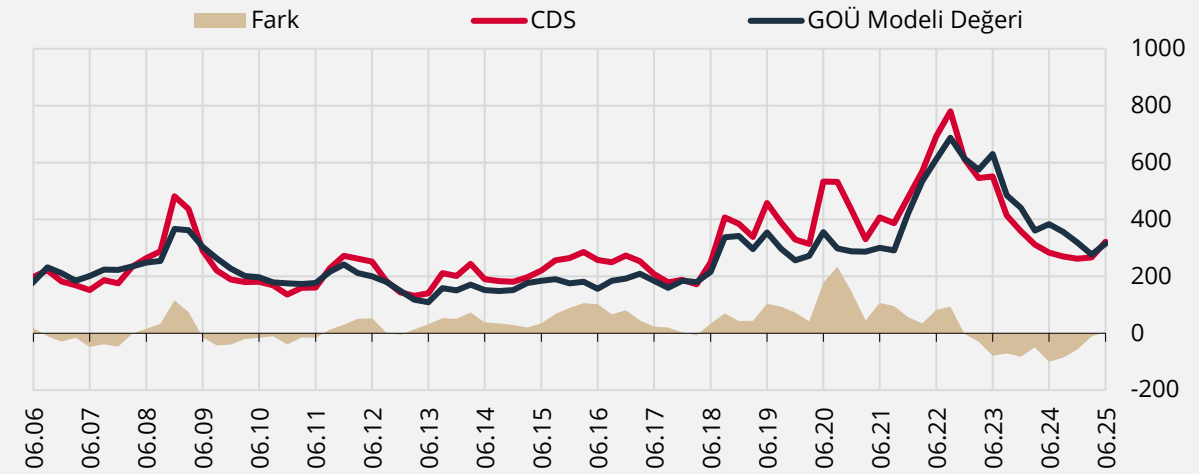
Ülke Risk Priminin Rolü

Küresel risksiz getiri oranları ve GOÜ eurobond getirileri askıda kalmasına rağmen ülkemiz Eurobond getirilerinde yaşanan belirgin gerilemenin ülke risk priminde (CDS) makroekonomik dinamiklerle uyumlu biçimde yaşanan iyileşmenin belirleyici olduğu değerlendirilmektedir. 2023 yılı mayıs ayından günümüze kadar 5 yıllık CDS primi ülkemizde yaklaşık 340 baz puan gerilemiş, bu durum da eurobond primlerinde 440 baz puan gerilemeye yol açmıştır (Grafik II.1.5). GOÜ panel verisi ile türettiğimiz CDS model analizi de ülkemizde son dönemde CDS priminin makroekonomik dinamiklerin ima ettiği seviyelere yakınlaştığını ortaya koymaktadır.

GOÜ CDS modeli: CDS primleri makroekonomik temeller, küresel finansal koşullar, piyasa likiditesi ve yatırımcı davranışı gibi birçok unsurdan eşanlı şekilde etkilenmektedir. Bu bölümde tüm bu unsurları içeren açıklayıcı değişkenler ile türetilen panel model yardımıyla Türkiye için ima edilen CDS seviyesi hesaplanmaktadır. Bu kapsamda, mali denge değişimi, cari denge değişimi, rezerv/GSYİH oranı değişimi, kredi notu, ABD reel faiz farkı, enflasyon oranı, GSYİH büyüme oranı, İma edilen kur oynaklığı, VIX endeksi, Brent petrol fiyatı ve DXY endeksi temel açıklayıcı değişkenler olacak şekilde 9 GOÜ örneklemi kullanılarak 2006Ç1-2025Ç2 dönemi için panel regresyon modeli tahmin edilmiştir. Model hesaplamaları Türkiye'nin ilgili dönem göstergelerine uygulanarak Türkiye için ima edilen CDS primleri elde edilmiştir (Grafik II.1.5).

Gelişmekte olan ülke dinamikleri baz alınarak geliştirilen model bulgularına göre Türkiye'de CDS primleri genel olarak modelin ima ettiği seviyelerle uyumlu hareket etmektedir. Ancak küresel belirsizliğin, jeopolitik risklerin ve yatırımcı iştahının oynaklık gösterdiği dönemlerde modelin ima ettiği değerlerden ayrışmanın arttığı, son dönemde ise model değerlerinin ve gerçekleşmelerin yakınsadığı gözlenmektedir. Son dönemde, Türkiye'nin CDS primlerinin modelin ima ettiği değere yakınsaması, finansal piyasalarda Türkiye'nin karşı taraf riskinin oldukça azaldığını ve bu durumun eurobond primleri düşüşüyle uyumlu olduğunu göstermektedir.

Grafik II.1.5: GOÜ Modeli CDS Değeri ve Türkiye CDS Primi (Baz Puan)

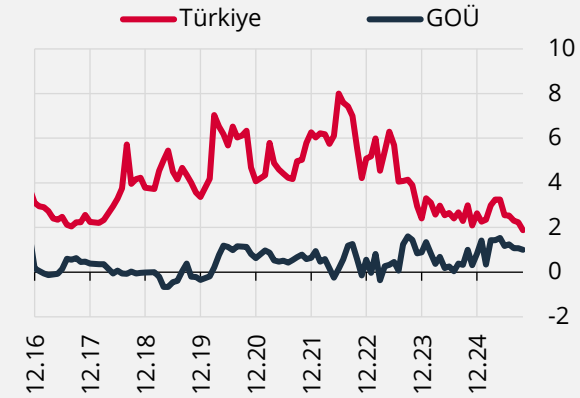

Kaynak: Bloomberg, Yazarların hesaplamaları. Son Gözlem: 06.25

Dipnot: Örneklem grubunda Brezilya, Şili, Kolombiya, Macaristan, Meksika, Filipinler, Polonya, Güney Afrika ve Türkiye bulunmaktadır. Öte yandan, model bazlı yaklaşımlar yapıları itibarıyla bazı sınırlar içermektedir. CDS primlerini etkileyen tüm olası faktörler modele tam olarak yansımayabilmekte ve piyasa oynaklıklarının model sonuçlarına etkisi sınırlı olabilmektedir. İlaveten, gelişmekte olan ülkeler odak olarak alındığında, küresel ekonomik görünüme bağlı olarak makro finansal göstergeler ile CDS primleri arasındaki ilişkiler değişkenlik gösterebilmekte, GOÜ örnekleminden elde edilen ilişkilerin uygulanmasında ülkeye özgü dinamikler nedeniyle farklılıklar oluşabilmektedir. Öte yandan, model bazlı yaklaşımlar, risk primi ile temel makro-finansal göstergeler arasındaki ilişkileri sistematik biçimde değerlendirmek ve CDS seviyelerindeki ayrışmaları tartışmak açısından avantajlar sunmaktadır.

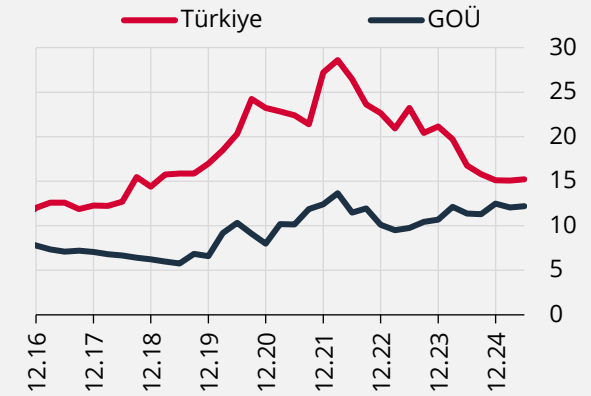
Literatürde, YP cinsi kamu borçluluğunun yönetilebilir seviyede olmasının ülke dış borçlanma primleri üzerinde olumlu etki ima ettiğine dair çalışmalar mevcuttur (Bernoth ve diğ., 2012; Schuknecht ve diğ., 2009). 2022 yılı öncesindeki son 5 yılda GOÜ'lerde YP cinsi kamu borçluluğu görece daha düşük seyretmiş ve GOÜ'lerin eurobond risk primleri düşük seviyelerde dalgalanmıştır (Grafik II.1.6 ve Grafik II.1.7). Aynı dönemde, Türkiye'nin YP cinsi kamu borçluluğunda artış görülmüş, 5 yıllık eurobond risk primleri de GOÜ'lerden olumsuz ayrışmıştır. 2022 yılından itibaren GOÜ'lerde YP borçluluk sınırlı artarken, aynı dönemde Türkiye'nin kamu YP borçluluğu GSYİH'ye oranla yaklaşık 13 yüzde puan düşüş kaydetmiş ve GOÜ'lere kıyasla olumlu ayrışmıştır (Grafik II.1.7). Bu durum borç sürdürülebilirliğine yönelik beklentileri iyileştirmiş ve eşanlı bir şekilde ülke risk primiyle beraber eurobond risk primi de gerileme kaydetmiştir.

Grafik II.1.6: Türkiye ve GOÜ'lerin Eurobond Primleri (%, Medyan, ABD Doları Cinsinden İhraç)

Kaynak: Bloomberg, Yazarların hesaplamaları. Son Gözlem: 10.25

Grafik II.1.7: Türkiye ve GOÜ'lerin Kamu YP Borçluluğu (%, Medyan, Borç/GSYİH)

Kaynak: IIF Son Gözlem: 06.25

Dipnot: GOÜ'ler içerisinde 5 yıllık vadeli ABD doları cinsinden eurobond ihracı bulunan Kolombiya, Meksika, Brezilya, Endonezya, Peru ve Şili yer almaktadır. Eurobond primi, ilgili ülkelerin 5 yıllık ABD doları cinsi eurobond getirisi ile 5 yıllık ABD devlet tahvili getirisi arasındaki fark olarak hesaplanmıştır (Murphy, 2003).

Sonuç ve Değerlendirme

Küresel jeopolitik riskler ve ticaret politikaları belirsizliği nedeniyle risksiz getiri olarak tanımlanan ABD uzun vadeli tahvil faizleri askıda kalmakta, bu durum GOÜ'lerde enflasyonda düşüş ve makroekonomik politikalarda normalleşme olmasına rağmen hem politika faizlerinin hem de dış borçlanma maliyetlerinin yüksek seviyelerde kalmasına neden olmaktadır. GOÜ'lerde dış borçlanma maliyetlerinin artmasına rağmen Türkiye'nin makrofinansal politikalarına artan güven ve YP cinsi kamu borçluluğunda GOÜ'lere kıyasla yaşanan iyileşme eurobond getirilerinde olumlu ayrışmasını sağlamıştır. Böylece, TL cinsi DİBS faiz maliyetlerinin arttığı sıkı para politikası döneminde, ülkemizin dış borçlanma maliyetleri GOÜ'lere kıyasla daha fazla düşüş kaydetmiştir. YP cinsi kırılganlıklara dair uygulanan ihtiyatlı politika setinin prospektif risk primleri üzerindeki olumlu etkisinin devam edeceği değerlendirilmektedir.

Kaynakça

Bernoth, K., Von Hagen, J., & Schuknecht, L. (2012). Sovereign risk premiums in the European government bond market. Journal of International Money and Finance, 31(5), 975-995.

Caballero, J., & Upper, C. (2025). What happens to emerging market economies when US yields go up? Journal of International Money and Finance, 103442.

Caldara, D., & Iacoviello, M. (2022). Measuring Geopolitical Risk. American Economic Review, 112(4), 1194-1225.

Dieckelmann, D., Kaufmann, C., Larkou, C., McQuade, P., Negri, C., Pancaro, C., & Rößler, D. (2024). Turbulent times: geopolitical risk and its impact on euro area financial stability. Financial Stability Review, 1.

Ferrucci, G. (2003). Empirical Determinants of Emerging Market Economies' Sovereign Bond Spreads. Bank of England Working Paper No. 205.

Kennedy, M., & Palerm, A. (2014). Emerging market bond spreads: The role of global and domestic factors from 2002 to 2011. Journal of International Money and Finance, 43, 70-87.

Murphy, A. (2003). An empirical analysis of the structure of credit risk premiums in the Eurobond market. Journal of International Money and Finance, 22(6), 865-885.

Papavassiliou, V. G. (2025). On the relationship between geopolitical risks and euro area sovereign bond yields. Finance Research Letters, 75, 106877.

Schuknecht, L., Von Hagen, J., & Wolswijk, G. (2009). Government risk premiums in the bond market: EMU and Canada. European Journal of Political Economy, 25(3), 371-384.

Subramaniam, S. (2022). Geopolitical uncertainty and sovereign bond yields of BRICS economies. Studies in Economics and Finance, 39(2), 311-330.

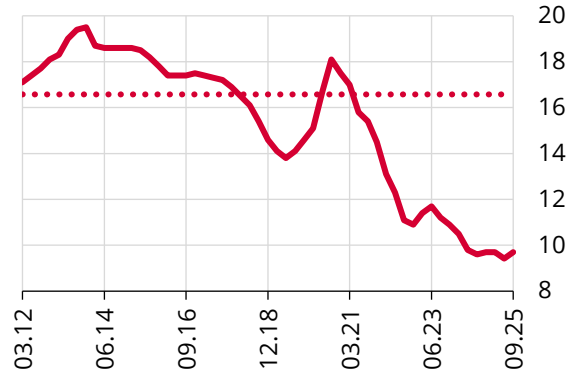
III. Finans Dışı Kesim

III.1 Hanehalkı Gelişmeleri

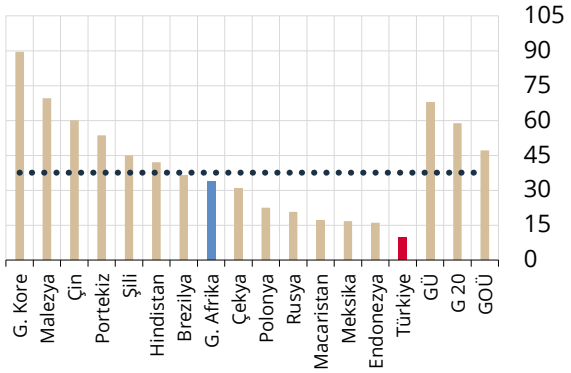
Hanehalkı borçluluğu, tarihsel ortalamasının belirgin altında seyretmektedir.

Türkiye'de hanehalkı borcunun GSYİH'ye oranı 2025 yılı üçüncü çeyreğinde yüzde 9,7 ile emsal ülke değerleri ve uzun dönem ortalamasının belirgin altında kalmaya devam etmektedir (Grafik III.1.1 ve Grafik III.1.2). 2024 yılı son çeyreğine kadar gerileyen borçluluk oranı mevcut dönemde yatay hareket etmektedir. BKK ve KMH kullanımı kaynaklı borçluluk artışı üçüncü çeyrekte milli gelir büyümesinin üzerinde gerçekleşmektedir. Öte yandan, uygulanan makroihtiyati politika seti ve sıkı finansal koşullar borç artışını dengeleyici rol üstlenmektedir.

Grafik III.1.1: Türkiye'de Hanehalkı Borçluluğu (Borç/GSYİH, %)

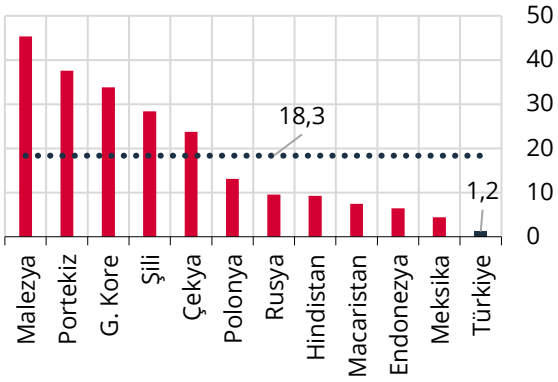
Grafik III.1.2: Emsal Ülkelerin Hanehalkı Borçluluğu (Borç/GSYİH, %)

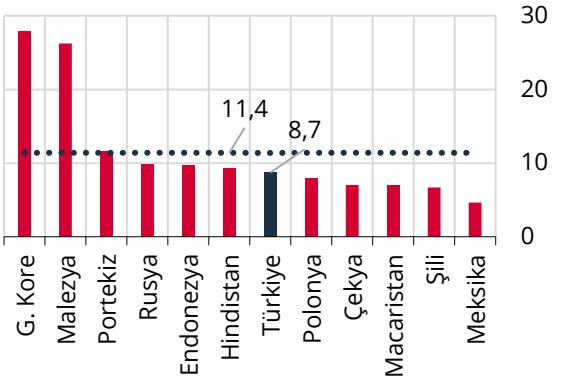
Kaynak: BIS Son Gözlem: 2025Ç1

Dipnot: Hanehalkı borçluluğu (hanehalkı ve hanehalkına hizmet eden kâr amacı olmayan kuruluşların borçlanma senetleri ve kredilerinin toplamı)/GSYİH oranı olarak hesaplanmaktadır. Grafik III.1.1'de kesikli çizgi ilgili serinin 2012-2022 dönemi ortalamasını gösterirken Türkiye'nin 2025 Ç2 ve 2025 Ç3 verisi Tablo III.1.1 ile tahmin edilmiştir. Grafik III.1.2'de mavi renk örneklemdeki medyan ülkeyi, kesikli çizgi ilgili örneklemin 2025 yılı ilk çeyrek ortalamasını göstermektedir.

Grafik III.1.3: Konut Kredilerinin GSYİH'ye Oranı (%)

Grafik III.1.4: Konut Hariç Bireysel Kredilerin GSYİH'ye Oranı (%)

Kaynak: Dünya Bankası, Global Economy Son Gözlem: 06.25

Dipnot: Oran, güncel toplam konut kredisi ve konut hariç bireysel kredi bakiyesinin 2024 yılı sonu GSYİH'ye bölünmesiyle hesaplanmıştır. Yatay çizgiler seçili ülkelerin ortalama değerleridir. Konut hariç bireysel kredi bakiyesi; konut kredisi hariç hanehalkına kullandırılan diğer tüm kredi türlerini (BKK, taşıt kredileri, öğrenci kredileri gibi) içermektedir.

Borçululuk alt kırılımda incelendiğinde, konut kredilerinin GSYİH'ye oranı emsal ülkeler ortalamasına göre oldukça düşük seviyedeyken, konut kredisi hariç hanehalkı borcunun emsal ülke ortalamasına yakın olduğu görülmektedir (Grafik III.1.3 ve Grafik III.1.4). Konut kredilerine yönelik uygulanan makroihtiyati düzenlemeler, konut kredilerinde faiz oranlarının yüksek seyretmesi ve vade imkanlarının diğer ülkelere kıyasla daha sınırlı olması konut kredisi kaynaklı hanehalkı borcunun azalmasında etkili olmuştur. Ayrıca, Türkiye'de ipoteksiz satışların toplam konut satışlarında yüksek ağırlığa sahip olması konut kredisi borçluluğunun diğer ülke ortalamalarının belirgin altında kalmasında etkilidir.

Tablo III.1.1: Hanehalkı Finansal Yükümlülükleri

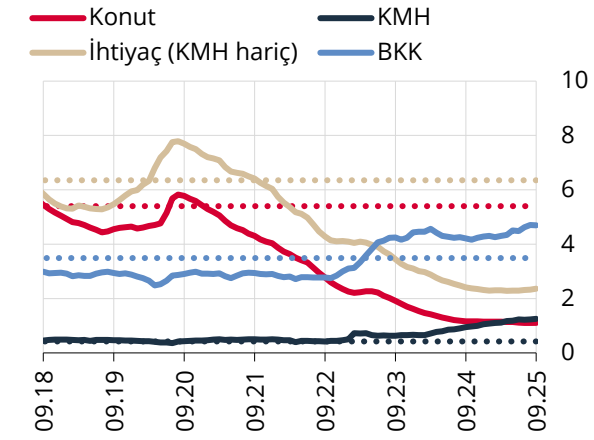
	09.24		03.25		09.25		3 Aylık Büyüme (Yıllıklan.)	Yıllık Büyüme
	Milyar TL	GSYİH'ye Oranı	Milyar TL	GSYİH'ye Oranı	Milyar TL	GSYİH'ye Oranı		
Toplam Yükümlülük	**3.663**	**9,1**	**4.418**	**9,2**	**5.489**	**9,7**	**42,8**	**46,9**
Konut Kredisi	466	1,2	549	1,1	625	1,1	30,9	34,1
Taşıt Kredisi	90	0,2	80	0,2	61	0,1	-42,8	-31,6
İhtiyaç Kredisi	1.350	3,4	1.641	3,4	2.046	3,6	50,3	51,6
KMH	380	0,9	537	1,1	709	1,3	45,1	86,7
İhtiyaç (KMH hariç)	970	2,4	1.104	2,3	1.337	2,4	53,2	37,8
BKK	1.695	4,2	2.069	4,3	2.655	4,7	62,9	56,6
Taksitli BKK	573	1,4	703	1,5	949	1,7	127,5	65,6
Taksitsiz BKK	1.122	2,8	1.365	2,8	1.706	3,0	36,9	52,1
VYŞ Alacakları	62	0,2	79	0,2	101	0,2	83,3	63,7

Kaynak: TCMB, BDDK, Yazar Hesaplamaları
Dipnot: Yükümlülükler TGA'ları da içermektedir. Finansman şirketleri dâhildir. 2025 yılı üçüncü çeyrek GSYİH tahmini değerdir.

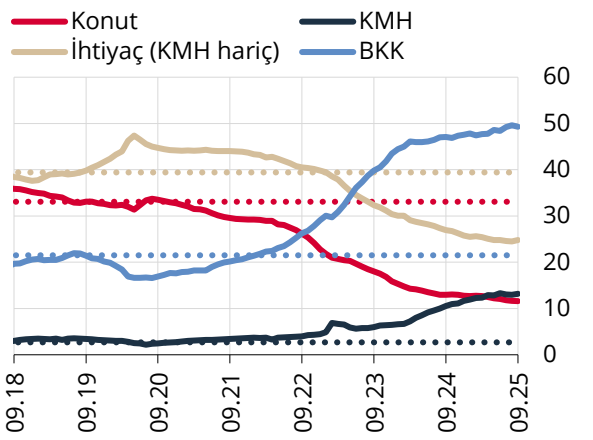
Hanehalkı yükümlülükleri arasında BKK'nın payı artmaya devam etmektedir.

Dijitalleşme kaynaklı değişen kart kullanım alışkanlıkları, nakit kullanımının maliyetli olması ve diğer teminatsız kredi türlerindeki kısıtlamalar gibi çeşitli faktörler BKK kullanımını desteklemektedir. Yılın ikinci çeyreğinde eğitim harcamaları hariç üç taksit üzeri KMH kullanımların kredi büyüme sınırı düzenlemesine dâhil edilmesinin etkisi ile KMH bakiye büyümesi yavaşlamıştır (Tablo III.1.1). BKK bakiyesinin GSYİH'ye oranı üçüncü çeyrek itibarıyla artmaya devam etmiştir (Grafik III.1.5). Ekim ayından itibaren BKK bakiye büyümesinin yavaşlaması, BKK bakiyesi GSYİH oranındaki artışı sınırlandıracaktır. Bununla birlikte, şubat ayında ihtiyaç kredilerinde vadeye esas kredi tutarları güncellenmesinin hanehalkı yükümlülük kompozisyonu üzerindeki etkisi yüzde 2'lik büyüme kısıtı sebebiyle sınırlı olmuştur.

Grafik III.1.5: Hanehalkı Finansal Borçlarının GSYİH'ye Oranı (%)

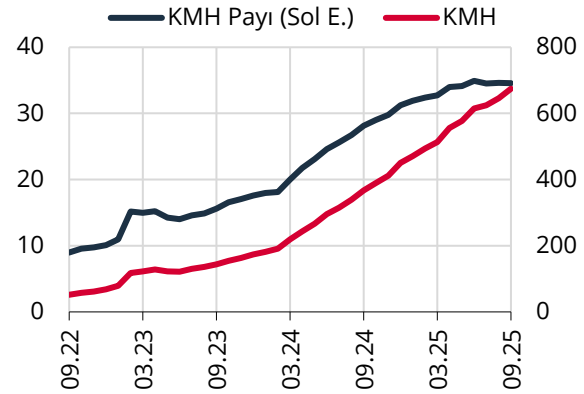
Grafik III.1.6: Hanehalkı Finansal Borçlarının Dağılımı (%)

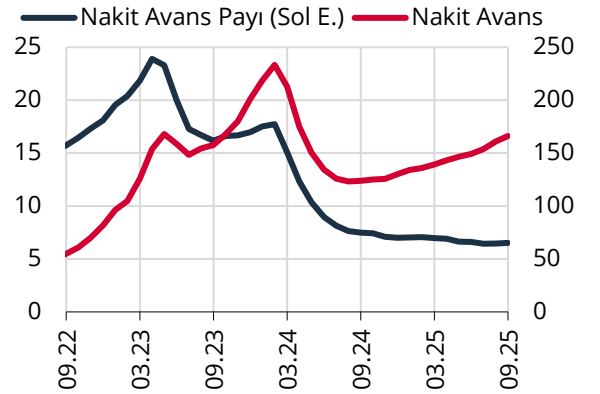
Kaynak: TCMB, BDDK, TÜİK
Son Gözlem: 09.25
Dipnot: Yükümlülükler TGA'ları da içermektedir. 2025 yılı üçüncü çeyrek GSYİH tahmini değerdir. Kesikli çizgiler ilgili serilerin 2012-2022 yılları ortalama değerleridir.

Söz konusu gelişmelerin sonucunda BKK'nın hanehalkı finansal borçları içindeki payı yüzde 50 seviyelerine yaklaşmıştır. Konut kredilerinin payı ise eylül ayı itibarıyla yüzde 12'ye kadar gerilemiştir. Son dönemde KMH ürününün payı yüzde 13 düzeyinde seyretmektedir (Grafik III.1.6). Ayrıca, ihtiyaç kredileri içinde KMH payı ikinci çeyrekte yüzde 35'e ulaştıktan sonra üç taksit üzeri KMH kullanımlarının kredi büyüme sınırı düzenlemesine dâhil edilmesinin etkisiyle yatay bir görünüm sergilemektedir. Nakit avans bakiyesinin BKK borcu içindeki payında ılımlı gerileme devam etmektedir (Grafik III.1.7 ve Grafik III.1.8).

Grafik III.1.7: KMH'ların Dönemsel Gelişimi (Milyar TL, %)

Grafik III.1.8: Nakit Avansların Dönemsel Gelişimi (Milyar TL, %)

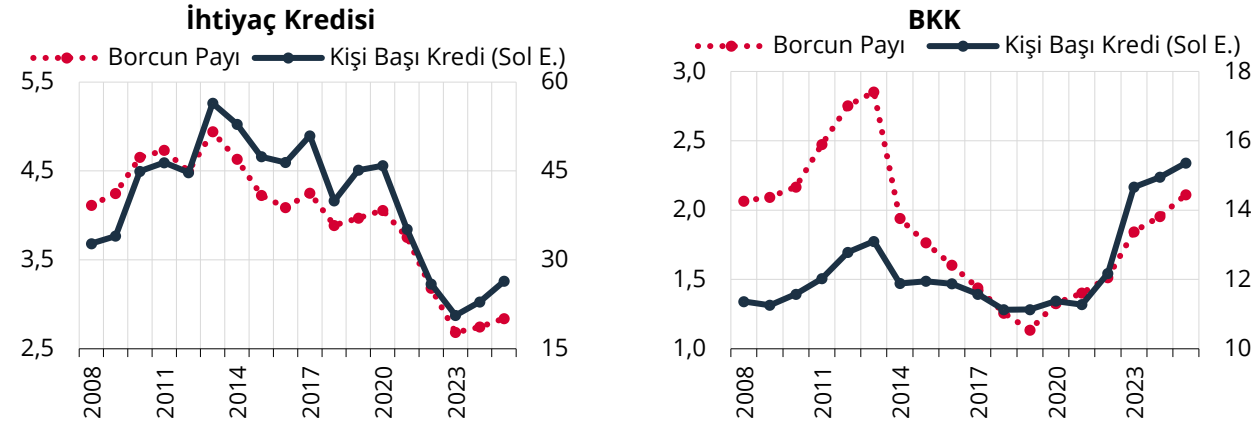
Kaynak: BDDK Son Gözlem: 09.25

Dipnot: "KMH Payı", gerçek kişi KMH'ların ihtiyaç kredilerindeki payını verirken; "Nakit Avans Payı" nakit avansların toplam BKK borcuna oranıdır.

İhtiyaç kredileri ve BKK'da kişi başı reel borç ve bu borcun kişi başı gelire oranı bir miktar yükselmiştir.

İhtiyaç kredilerinde 2023 yılına kadar gerileme eğiliminde olan kişi başı borç tutarı bir miktar artmakla birlikte reel olarak tarihsel düşük seviyelerine yakındır. Diğer yandan, kişi başı BKK borcunda 2022 yılından itibaren başlayan yükseliş eğilimi bir miktar hız kaybetmekle birlikte devam etmektedir. Bireylerin borçlarının gelirleri ile orantılı yapıda olmasının hanehalkı borç ödeme performansına yönelik riskleri sınırlandırdığı değerlendirilmektedir. Bununla birlikte, ortalama gelir üzerinden yapılan bu değerlendirmenin borçlu kişilerin gelir profili ve dağılımına göre farklılaşabileceği de not edilmelidir.

Grafik III.1.9: Tüketici Kredilerinde Kişi Başı Borç Bakiyesi ve Borcun Kişi Başı Kullanılabilir Gelirdeki Payı (%, Reelleştirilmiş Bin TL)

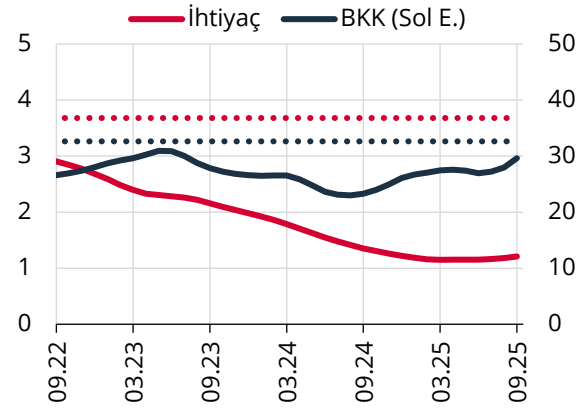
Kaynak: BDDK, TÜİK Son Gözlem: 09.25

Dipnot: Kesikli çizgiler, borcun kişi başı kullanılabilir gelirdeki payını göstermektedir. Kişi başı kredi, ilgili kalemdeki toplam kredi bakiyesinin banka bazında tekilleştirilmiş kişi sayısına bölünmesi ile hesaplanmıştır. Kişi başı kredi tutarı TÜFE ile reelleştirilmiştir. Reel gelirin 2024 ve 2025 yılında değişmediği varsayılmıştır. Hanehalkı Tüketici Eğilim Anketi'nden elde edilen kişi başı kullanılabilir gelir maaş, ücret, kira vb. gelirlerden haneler arası transferlerin (nafaka dâhil) ve vergi ödemelerinin çıkarılmasıyla hesaplanmaktadır.

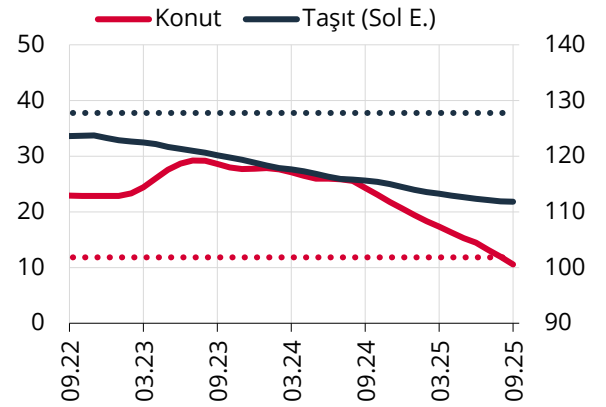
Bireysel kredilerde ortalama vadeler tarihsel ortalamalarının altındadır.

İhtiyaç kredilerinde vadeye esas tutarların 2025 yılı şubat ayında güncellenmesinin etkisiyle sınırlı yükselen ortalama vade uzun dönem ortalamasının oldukça altında kalmaya devam etmektedir (Grafik III.1.10). Elektrikli araçlar hariç taşıt kredilerinde mevcut vade ve kredi değer oranları nedeniyle bu ürünün ortalama vadesindeki gerileme sürmektedir. Konut kredilerinde ise devam eden makroihtiyati önlemler ve yüksek faiz oranları nedeniyle ortalama vade uzun dönem ortalamasının altına kadar gerilemiştir (Grafik III.1.11).

Grafik III.1.10: Bireysel Kredi Alt Kalemlerinde Ortalama Vade (Ay)

Grafik III.1.11: Bireysel Kredi Alt Kalemlerinde Ortalama Vade (Ay)

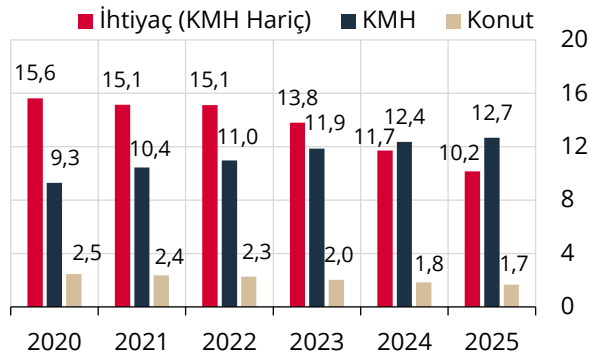
Kaynak: TCMB Son Gözlem: 09.25

Dipnot: Ortalama vade hesaplaması orijinal vadeli stok kredi bakiyelerinde kalan tutar üzerinden yapılmıştır. Serilerin üç aylık hareketli ortalaması gösterilmektedir. Kesikli seriler ilgili renkteki serilerin 2012-2022 dönemi ortalamasını göstermektedir.

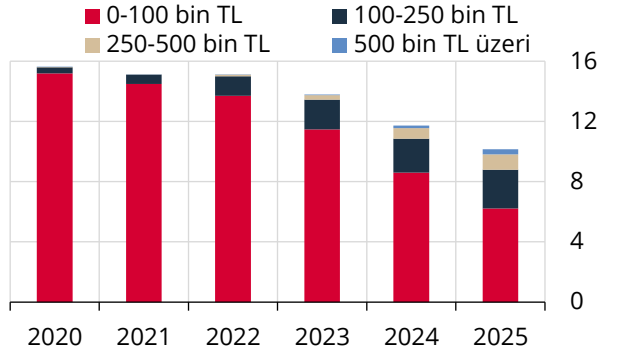
KMH hariç ihtiyaç kredisi borcu bulunan kişi sayısı azalmaya devam ederken, KMH borcu olan kişi sayısındaki artış hızı yavaşlamaktadır.

Sıkı finansal koşulların yanı sıra KMH hariç ihtiyaç kredilerinde uygulanan büyüme kısıtı düzenlemesi nedeniyle ihtiyaç kredisi borcu olan kişi sayısında görülen gerileme eğilimi devam etmektedir. KMH tarafında borçlu kişi sayısındaki artış, 3 taksit üzeri KMH kullanımının büyüme kısıtı düzenlemesine dâhil olması sonrasında yavaşlamıştır. Konut kredisinde ise faiz oranlarındaki yüksek seyrin ve hanede birden fazla konut alımı için kredi değer oranının yüzde 75 azaltılarak uygulanmasının kredi borcu olan kişi sayısındaki azalmada etkili olduğu değerlendirilmektedir (Grafik III.1.12). Mevcut Rapor döneminde BDDK tarafından ihtiyaç kredisi vade sınırlarında yapılan değişiklik ile beraber, KMH hariç ihtiyaç kredilerinde, 250 bin TL'ye kadar borcu bulunan kişi sayısı 1,3 milyon azalarak 8,8 milyona gerilerken, 250 bin TL'nin üzerinde borcu bulunan kişi sayısı ise 342 bin artarak 1,4 milyona yükselmiştir (Grafik III.1.13).

Grafik III.1.12: Tüketici Kredisi Olan Kişi Sayısı (Milyon Kişi)

Grafik III.1.13: KMH Hariç İhtiyaç Kredisi Tutar Kırılımında Kişi Sayısı (Milyon Kişi)

Kaynak: Risk Merkezi, TCMB Son Gözlem: 09.25

Dipnot: Bankacılık sektöründe KMH hariç ihtiyaç, KMH ve konut kredisi borcu bulunan tekil kişi sayısı raporlanmaktadır. TGA bakiyeleri hariçtir. 2025 yılı verisi eylül ayı itibarıyladır.

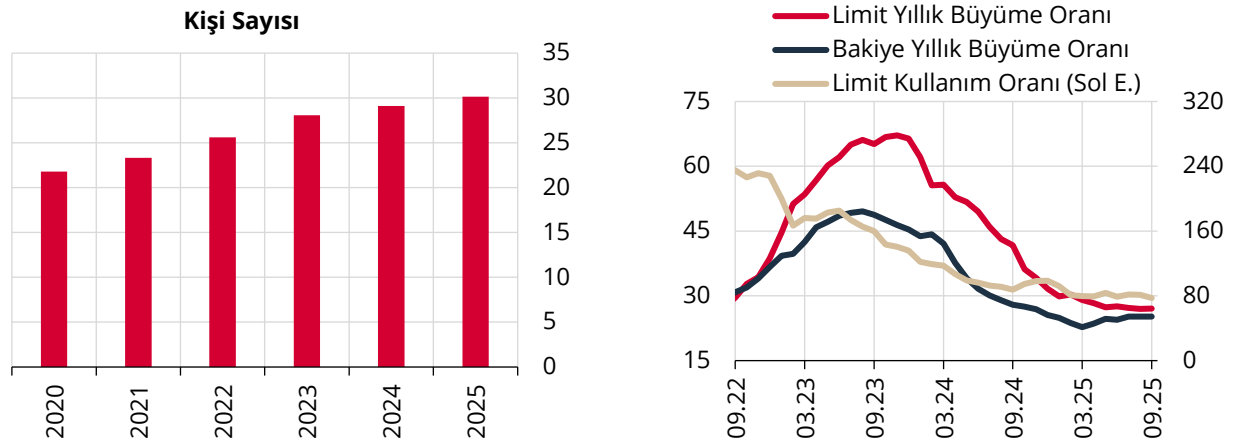
Kaynak: Risk Merkezi, TCMB Son Gözlem: 09.25

Dipnot: Tutar kırılımları, birey bazında tüm bankalardaki stok ihtiyaç kredisi borç tutarlarını göstermektedir. Kişi sayısı ilgili kırılımda yer alan toplam kişi sayısıdır. TGA bakiyeleri hariçtir. 2025 yılı verisi eylül ayı itibarıyladır.

BKK borcu bulunan kişi sayısı ılımlı seyrederken, limit kullanım oranı yatay seyretmiştir.

Aktif olarak kredi kartı kullanan kişi sayısı 2025 yılı eylül ayında 30,2 milyona ulaşmıştır. Kredi kartı kullanan kişi sayısındaki artış hızı yavaşlamaktadır. Bu dönemde kredi kartı limit büyümesi gerilerken, limit ve bakiyelerde yıllık büyüme oranlarının birbirine yaklaştığı görülmektedir. Bunun sonucunda mevcut Rapor döneminde limit kullanım oranı yatay hareket etmektedir (Grafik III.1.14).

Grafik III.1.14: Aktif Olarak BKK Kullanan Kişi Sayısı ve Limit Kullanım Oranı (Milyon Kişi, %)

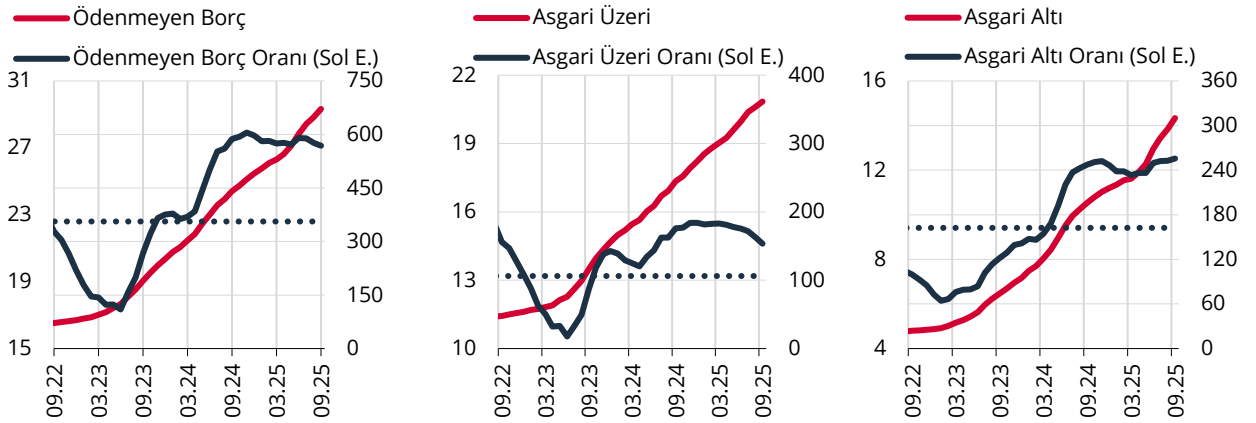

Kaynak: Risk Merkezi, TCMB Son Gözlem: 09.25
Dipnot: Kredi kartı bakiyesi sıfır olan kişiler hariç tutulmuştur.

Kredi kartlarında ödemesi geciken borcun toplam borca oranı devreye alınan yapılandırma imkânlarının etkisiyle bir miktar gerilemiştir.

BDDK, Eylül 2024'te asgari tutarı ödenmemiş; Temmuz 2025'te ise dönem borcu kısmen ya da tamamen ödenmemiş BKK borç bakiyelerine yönelik yapılandırma imkânları getirmiştir. Finansal koşulların sıkı seyrettiği mevcut dönemde asgari altı ödenen borcun payında görülen yükseliş eğilimi söz konusu kararların etkisiyle yavaşlamıştır. Ayrıca, asgari ödeme oranı ve üzerinde ödeme yapılan kartlarda faize bırakılan borçların toplam bakiyeye oranı yüzde 14,6'ya gerilemiştir (Grafik III.1.15). Böylece, ödemesi geciken toplam borcun oranı yüzde 27,1 ile tarihsel ortalamasının üzerinde yataya yakın hareket etmiştir.

Grafik III.1.15: Bireysel Kartlarda Faize Bırakılan Borç (Milyar TL, %, 3 Aylık HO)

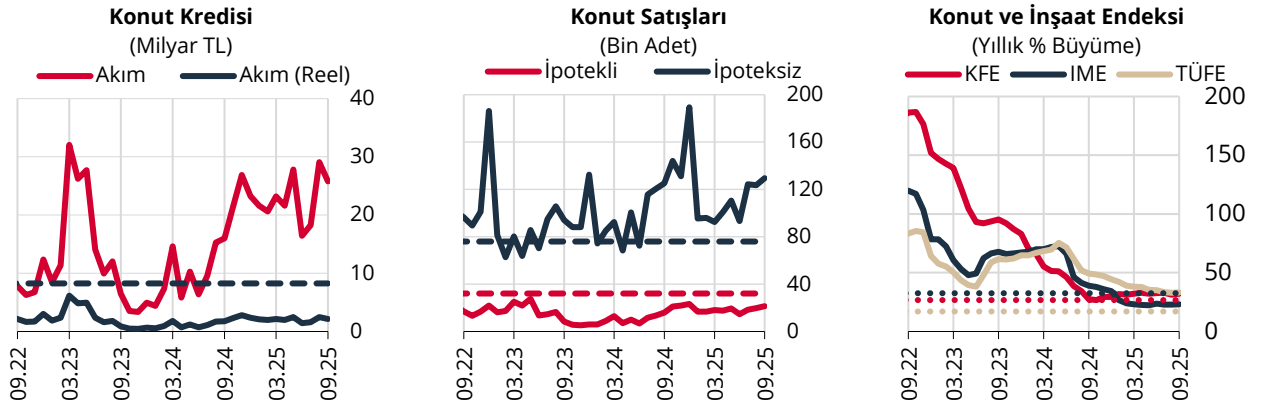

Kaynak: Risk Merkezi, TCMB Son Gözlem: 09.25
Dipnot: "Asgari Üzeri", asgari ödeme oranı ve üzerinde ödemesi yapılan BKK'larda ödenmeyen toplam borcu; "Asgari Altı", asgari ödeme oranı altında ödemesi yapılan veya hiç ödeme yapılmayan BKK'larda ödenmeyen toplam borcu ifade etmektedir. "Ödenmeyen Borç"; "Asgari Üzeri" ve "Asgari Altı" borcu kapsamaktadır. Oran hesaplanırken toplam BKK bakiyesi kullanılmıştır. Kesikli çizgiler ilgili oranların 2012-2022 dönemsel ortalamasıdır.

Ağırlıklı olarak ipoteksiz satışlardan oluşan konut piyasasında reelleştirilmiş kredi kullanımları tarihsel ortalamanın altında kalmaya devam etmektedir.

Konut fiyatlarının reel olarak bir süredir gerilemesi, kira fiyatlarının konut fiyatlarının üzerinde artmasıyla konut kira çarpanının gerilemesi ve hanehalkı sayısındaki artış kaynaklı demografik ihtiyaçlar konut kredileri ve konut satışlarında ılımlı bir canlanmaya neden olmaktadır. Konut satışları içinde ipoteksiz satışlar çoğunluğu oluşturmaya devam ederken, ipotekli satışların payı sınırlı düzeydedir. Birden fazla konut sahipliği için uygulanan makroihtiyati politikalar ve kredi değer oranları için belirlenen kredi tutarlarının 2023 yılı şubat ayından itibaren güncellenmemesinin etkisiyle konut kredisi kullanımları reel olarak tarihsel ortalamasının altındadır (Grafik III.1.16).

Grafik III.1.16: Konut Kredisi, Satışı ve Fiyat Gelişmeleri

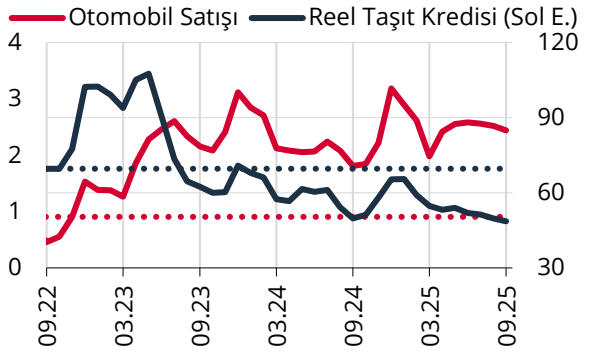
Kaynak: TCMB Son Gözlem: 09.25

Dipnot: Banka ve finansman şirketleri konut kredisi aylık akım kullandırımlardır. Kesikli çizgiler 2012-2022 yılları ortalama yıllık endeks değişimlerini (İME için 2016-2022 dönemi), reel konut kredisi kullandırımını ve ilgili konut satışlarını göstermektedir. Reelleştirme için konut fiyat endeksi (KFE) kullanılmıştır.

Taşıt kredisi kullanımlarında zayıf seyir sürerken, taşıt satışları devam eden kampanyaların etkisiyle güçlü seyretmektedir.

Birinci el otomobil satışları yılın üçüncü çeyreğinde uzun dönem ortalamasının üzerindeki seyrini sürdürmektedir (Grafik III.1.17). Bu gelişmede sektörde vergi düzenlemelerinde bir üst vergi dilimine yakınlaşan modellere uygulanan satış kampanyaları ve normalleşen araç tedariğinin etkili olduğu değerlendirilmektedir. Öte yandan, taşıt kredilerinde fiyata göre kademeli olarak uygulanan kredi değer oranı düzenlemesinin elektrikli araçlar haricinde güncellenmemesi kullanımları önemli ölçüde yavaşlatmaktadır. Devri yapılan otomobil adetleri de birinci el piyasadaki görünümden destek alarak 2025 yılı üçüncü çeyreğinde yükselmiştir. Ülke nüfusuna oranla otomobil sahipliği son yıllardaki artışını sürdürerek yüzde 20'ye yaklaşmıştır (Grafik III.1.18).

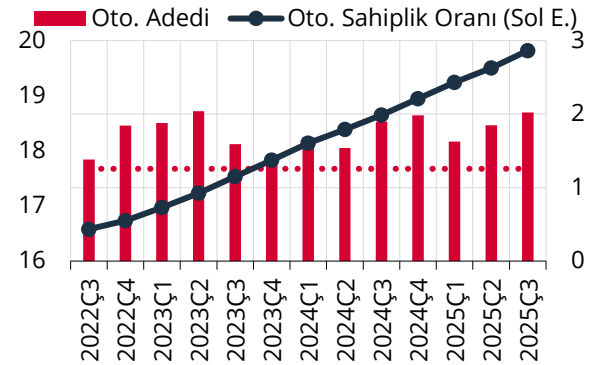
Grafik III.1.17: Taşıt Kredisi ve Birinci El Otomobil Satışları (Bin Adet, Milyar TL, 3 AHO)

Kaynak: ODMD, BDDK Son Gözlem: 09.25

Dipnot: Banka ve finansman şirketleri aylık akım taşıt kredileri ile birinci el binek otomobil satışları kullanılmıştır. Reelleştirme TÜFE'deki taşıt fiyatlarına yönelik alt endeksle yapılmıştır. Kesikli çizgiler 2012-2022 yılları ortalama reel taşıt kredisi kullandırımını ve otomobil satışlarını göstermektedir.

Grafik III.1.18: Devri Yapılan Otomobil Adedi ve Otomobil Sahiplik Oranı (Bin Adet, %)

Kaynak: TÜİK Son Gözlem: 2025Ç3

Dipnot: Devri yapılan otomobil noterler aracılığı ile bir veya daha fazla el değiştiren binek otomobili ifade etmektedir. Kesikli çizgiler 2012-2022 yılları arası çeyreklik dönemlerde devri yapılan ortalama otomobil sayısıdır. Otomobil sahiplik oranı trafiğe kayıtlı otomobil sayısının nüfusa oranıdır.

Hanehalkı finansal varlık tercihinde TL mevduat ve yatırım fonları öne çıkmaktadır.

Hanehalkının finansal varlıkları içinde TL mevduat ve yatırım fonları çoğunluğu oluşturmaya devam etmektedir (Tablo III.1.2). Ağustos ayı sonunda hesap açma ve yenileme işlemlerinin sonlandırıldığı kur korumalı mevduat ürünlerinin hanehalkı varlıkları içindeki payı giderek azalarak yüzde 1'e düşmüştür. Ayrıca, mart ayında belirgin çıkışların görüldüğü para piyasası fonlarına faizlerdeki yükseliş nedeniyle tekrardan yönelim olduğu görülmektedir. Söz konusu fonların hanehalkı varlıkları içindeki payı yüzde 4,2 seviyesindedir. Ayrıca, son dönemde küresel piyasalarda değerli metal fiyatlarında görülen yükselişin desteğiyle kıymetli maden mevduatının payı yüzde 11'e yaklaşmıştır. TL mevduat ve para piyasası fonları getirilerinin politika faizi ve makroihtiyati kararlar ile desteklenmesinin hanehalkının TL finansal varlıklara olan eğilimini olumlu etkilediği değerlendirilmektedir.

Tablo III.1.2: Hanehalkı Finansal Varlıkları

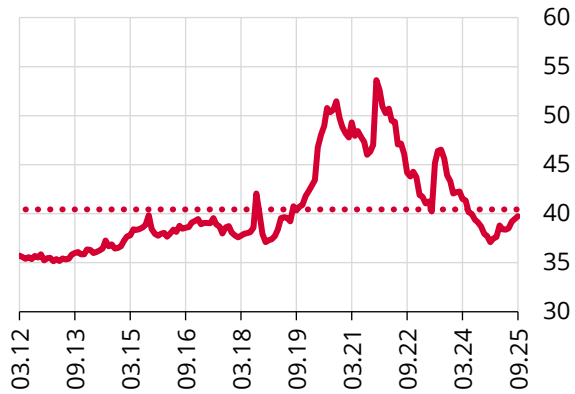
	09.24		03.25		09.25		Toplam Varlıklar İçinde Payı	Yıllık Büyüme
	Milyar TL	GSYİH'ye Oranı	Milyar TL	GSYİH'ye Oranı	Milyar TL	GSYİH'ye Oranı		
Toplam Varlıklar	**15.565**	**38,7**	**18.622**	**38,8**	**22.490**	**39,7**		**44,5**
TL Tasarruf Mevduatı	5.072	12,6	6.755	14,1	7.752	13,7	34,5	52,8
KKM ve DDM	1.114	2,8	652	1,4	274	0,5	1,2	-75,4
YP Tasarruf Mevduatı	2.370	5,9	2.623	5,5	2.808	5,0	12,5	18,5
- (Milyar ABD Doları)	69		69		68			-2,6
Kıymetli Maden Deposu	1.300	3,2	1.695	3,5	2.449	4,3	10,9	88,5
- (Milyar ABD Doları)	38		45		59			54,9
Tahvil ve Bonolar	339	0,8	395	0,8	612	1,1	2,7	80,4
Yatırım Fonları	3.409	8,5	4.252	8,9	6.007	10,6	26,7	76,2
Emeklilik Yat. Fon.	1.007	2,5	1.235	2,6	1.635	2,9	7,3	62,4
Diğer Yat. Fon.	2.402	6,0	3.017	6,3	4.372	7,7	19,4	82,0
Para Piyasası Fon.	624	1,6	581	1,2	952	1,7	4,2	52,5
Hisse Senedi	1.751	4,4	1.847	3,8	2.249	4,0	10,0	28,4
Repo	31	0,1	79	0,2	55	0,1	0,2	79,9
Dolaşımdaki Para	179	0,4	324	0,7	284	0,5	1,3	58,6

Kaynak: TCMB, MKK, EGM

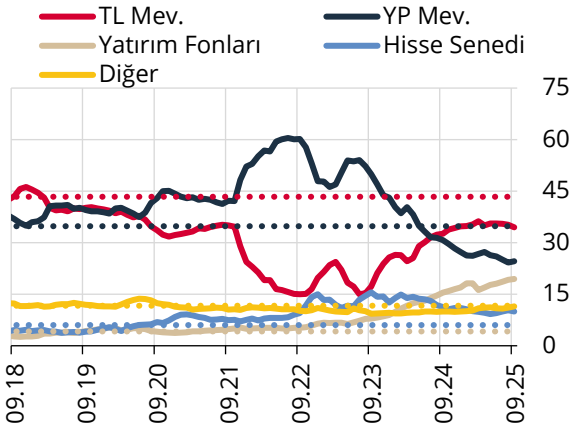
Dipnot: Ay sonu kuru kullanılmıştır. Emeklilik yatırım fonları katılımcıların BES ve Otomatik Katılım Sistemi'ndeki devlet katkısı hariç toplam fonlarını ifade etmektedir. Mevduat verisi, yurt içinde yerleşik gerçek kişilerin mevduatıdır. 2025 yılı üçüncü çeyrek GSYİH verisi tahmini değerdir. Tablodaki veriler kapsam ve tanım farklılıkları nedeni ile Finansal Hesaplar Tablosundan farklı olabilmektedir.

Hanehalkının toplam finansal varlıklarının GSYİH'ye oranında 2024 yılı sonundan itibaren görülen yükseliş eğilimi mevcut Rapor döneminde devam etmektedir. Söz konusu oran yüzde 40'a ulaşarak uzun dönem ortalamasına yaklaşmıştır (Grafik III.1.19). Parasal sıkılaşma ile birlikte TL getirisinin artması, hanehalkı finansal varlıkları içinde TL mevduat payının 2025 yılı ilk çeyreği itibarıyla yüzde 35'e yükselmesinde etkili olurken, sonraki dönemde bu pay yataya yakın hareket etmiştir. Bu süreçte yabancı para mevduatın payı ise tarihsel ortalamasının altında yüzde 25 seviyesine gerilemiştir. Öte yandan, yatırım fonlarının hanehalkı finansal varlıklar içindeki payı istikrarlı bir şekilde artmaktadır (Grafik III.1.20).

Grafik III.1.19: Hanehalkı Finansal Varlıklarının GSYİH'ye Oranı (%)

Grafik III.1.20: Hanehalkı Finansal Varlıklarının Dağılımı (%)

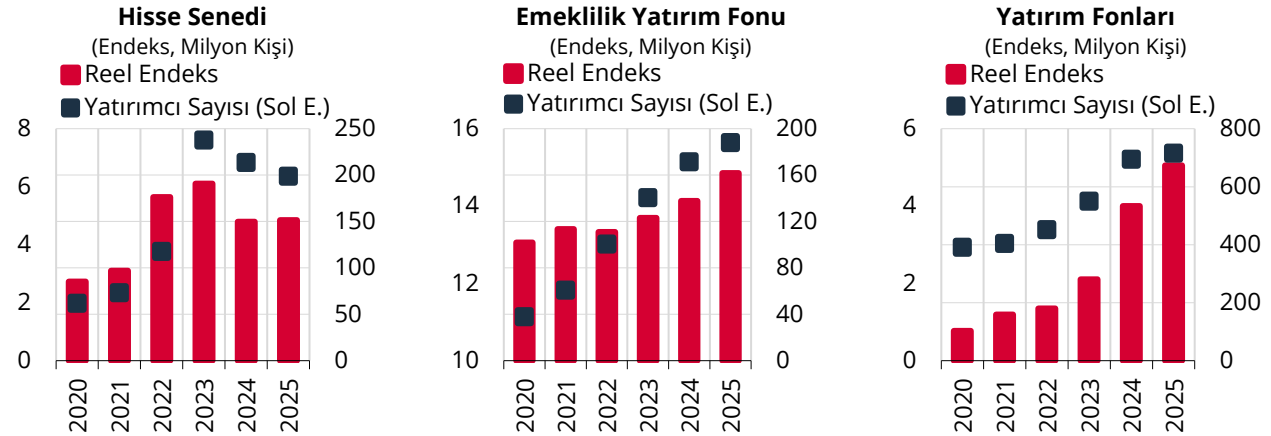
Kaynak: TCMB Son Gözlem: 09.25

Dipnot: YP mevduat yabancı para, kıymetli maden ve KKM hesaplarından oluşmaktadır. Yatırım fonları serisinde emeklilik yatırım fonları hariçtir. Diğer kategorisi Tablo III.1.2'de bu kalemler dışında kalan kalemlerin toplamıdır. Kesikli çizgiler ilgili serilerin 2012-2022 yılları ortalama değerleridir. Grafikteki veriler kapsam ve tanım farklılıkları nedeni ile Finansal Hesaplar verisetinden farklı olabilmektedir.

Hanehalkının portföy çeşitlendirme eğilimi devam etmektedir.

Hanehalkının hisse senedi yatırımlarındaki zayıf seyir sürmektedir. 2023 yılında 7,6 milyon kişiye ulaşan hisse senedi yatırımcı sayısı 2025 yılı eylül ayı itibarıyla 6,3 milyon kişiye kadar gerilemiştir. 2024 yılı sonuna kıyasla hanehalkı hisse portföyünün reel endeksinde yataya yakın hareket gözlenmiştir. Öte yandan, hanehalkının bireysel emeklilik ve otomatik katılım sistemlerindeki yatırımları ılımlı yükselişini sürdürmektedir. Bu kapsamda, emeklilik sistemindeki katılımcı sayısı 15,6 milyon kişiye ulaşmıştır. Hanehalkı kesiminin tasarruflarını uzun dönemli araçlarda değerlendirme alışkanlığı kazanmasının finansal istikrara katkı sağlayacağı öngörülmektedir. Hanehalkının elinde bulunan yatırım fonlarında yatırımcı sayısı eylül ayında 5,4 milyon kişi olurken, fon büyüklüğü 4,4 trilyon TL'ye ulaşmıştır. 2024 yılı sonuna kıyasla hanehalkının yatırım fonu portföyü reel olarak yüzde 26,2 düzeyinde yükselmiştir (Grafik III.1.21).

Grafik III.1.21: Hanehalkı Mevduat Dışı Varlık Gelişmeleri (Endeks, Milyon Kişi)

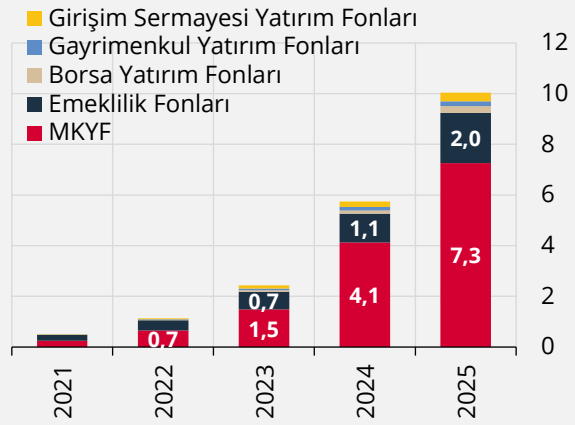
Dipnot: Reel endeks TÜFE'den arındırılarak elde edilmiş olup 2021 yılı ocak ayı 100'e endekslenmiştir. Reel endeks değerleri ilgili serilerin üç aylık hareketli ortalamasıdır. Emeklilik yatırım fonu grafiği BES ve OKS fonlarının toplulaştırılmış verisini vermekte olup, katılımcı sayısı tekilleştirilmiş, devlet katkısı tutarları dâhil edilmemiştir. 2025 yılı verisi eylül ayı itibarıyladır. Veriler kapsam ve tanım farklılıkları nedeni ile Finansal Hesaplar verisetinden farklı olabilmektedir.

Kutu III.1.I: Yatırım Fonlarında Son Dönem Gelişmeler

Özet: *Yatırım fonlarının finansal sistemdeki payının artması, tasarrufların çeşitlendirilmesi ve finansal derinleşme açısından önem arz ederken, portföy büyüklüğündeki belirgin artış ve portföy dağılımı fonların finansal istikrar açısından yakından izlenmesini gerektirmektedir. Parasal sıkılaşma döneminde göreli getirisi mevduatın üzerinde kalan fonların cazibesinin artması ve bu ürünlerin likit yapısı bahse konu artışta etkili olurken, faiz indirim döngüsü ile birlikte fonlara göre daha uzun vadeli olan mevduata yönelimi öne çıkmıştır. Yatırım fonlarında TL ağırlıklı tercihin devam ettiği görülmektedir. Bu çalışmada, menkul kıymet yatırım fonları başta olmak üzere fonların genel yapısı, yatırım tercihleri ve getiri dağılımı incelenmektedir.*

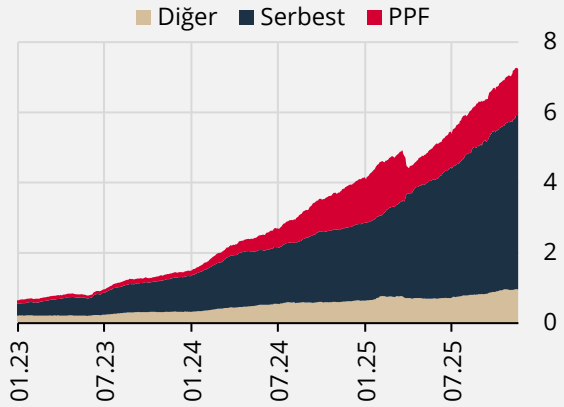
Son yıllarda yatırım fonu portföy değerinde ve fon sayısında kayda değer bir büyüme gözlenmektedir. Bu büyüme, tasarruf sahiplerinin mevduat dışı enstrümanlara yönelimindeki artışı yansıtırken portföy çeşitliliğinin ve piyasa derinliğinin arttığını göstermektedir. Kasım 2025 itibarıyla finansal sistemde fon büyüklüğü 10 trilyon TL'ye ulaşırken, fon adedi 3 bini aşmıştır. Toplam fon büyüklüğünde menkul kıymet yatırım fonları ve emeklilik fonları öne çıkmaktadır. Menkul kıymet yatırım fonlarının büyüklüğü sıkı para politikasının da etkisiyle 2023 yılının ikinci çeyreğinden itibaren belirgin şekilde artmış ve kasım 2025 itibarıyla 7,3 trilyon TL'ye ulaşmıştır. Söz konusu büyüklüğün 1,3 trilyon TL'si para piyasası fonlarından (PPF), 5 trilyon TL'si ise serbest fonlardan oluşmaktadır. Serbest fon kompozisyonunda 1 trilyon TL serbest PPF ve 2,8 trilyon TL karşılığı serbest döviz fonu bulunmaktadır. Emeklilik fonlarının portföy değeri ise 2 trilyon TL'ye yükselmiştir (Grafik III.1.I.1 ve III.1.I.2).

Grafik III.1.I.1: Fon Türüne Göre Portföy Büyüklükleri (Trilyon TL)

Kaynak: Takasbank, TEFAS, BEFAS, TCMB

Grafik III.1.I.2: Menkul Kıymet Yatırım Fonları Büyüklüğü (Trilyon TL)

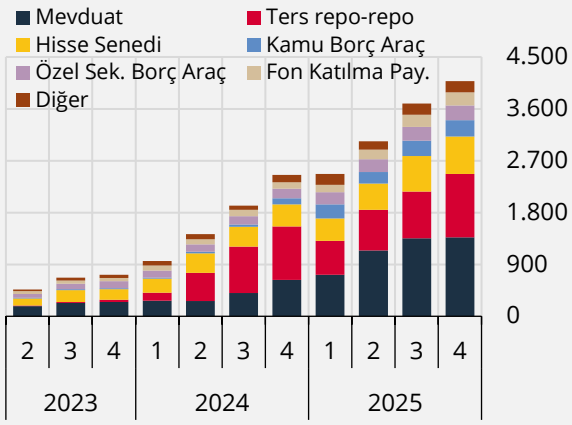

Son Gözlem: 14.11.25

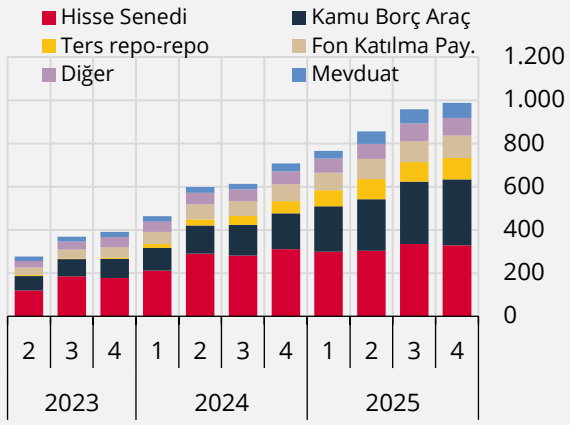
Dipnot: Şemsiye fon türüne göre dağılımı göstermektedir.

Menkul kıymet yatırım fonlarında 4 trilyon TL, emeklilik fonlarında ise 1 trilyon TL tutarında fonun TL cinsi enstrümanlarda bulunduğu görülmektedir. 2025 yılında TL cinsi yatırım fonları 1,6 trilyon TL, emeklilik fonları 0,3 trilyon TL artmıştır. TL menkul kıymet yatırım fonlarının portföy dağılımında, yüzde 34 ile mevduat, yüzde 27 ile ters repo ve yüzde 16 ile hisse senedi yatırımları öne çıkmaktadır. Bunun yanı sıra sıkı para politikasının etkisiyle, TL menkul kıymet yatırım fonu kompozisyonunda ters repo payının arttığı görülmektedir (Grafik III.1.I.3). Emeklilik fonlarının TL portföy kompozisyonunda ise hisse senedi ve kamu borçlanma araçları, toplam büyüklüğün yüzde 64'ünü oluşturmaktadır. 2024'ün ikinci çeyreğinden itibaren hisse senedi payının giderek azaldığı, bunun yerini kamu borçlanma araçlarının aldığı görülmektedir (Grafik III.1.I.4).

Grafik III.1.I.3: Menkul Kıymet Yatırım Fonları TL Portföy Dağılımı (Milyar TL)

Grafik III.1.I.4: Emeklilik Fonları TL Portföy Dağılımı (Milyar TL)

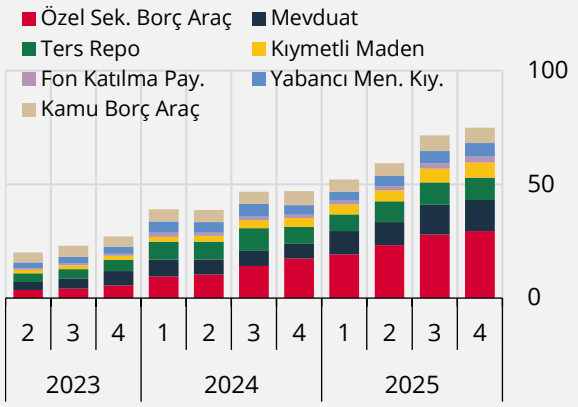

Kaynak: Takasbank, TEFAS, BEFAS, TCMB Son Gözlem: 07.11.25

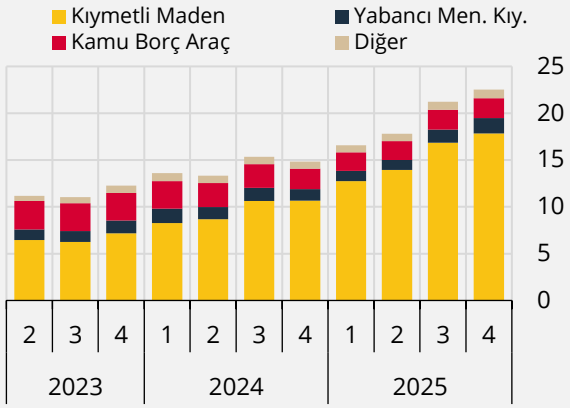
Dipnot: Fon katılma payları, toplam yatırım fonlarında TL ve YP cinsinden enstrümanların payına göre dağıtılmıştır. Serbest döviz fonları portföylerindeki ters repo işlemleri YP, diğer ters repo işlemleri ise TL olarak kabul edilmiştir.

Menkul kıymet yatırım fonları portföyünde YP cinsinden enstrümanlar 2024 yıl sonundaki 47 milyar ABD doları seviyesinden 2025 yılı kasım ayında 75 milyar ABD dolarına yükselmiş olup bu artışta hem arz hem talep yönlü dinamikler rol oynamaktadır. Yatırımcıların YP cinsi fona yöneliminin yanı sıra bankaların dış borç çevirme oranlarının tarihsel ortalamaların üzerinde seyretmesi ve eurobond piyasasının canlanması YP cinsi menkul kıymet yatırım fonları büyümesini desteklemektedir. YP cinsi yatırım fonlarının portföy dağılımında özel sektör borçlanma araçları ve mevduat öne çıkmaktadır (Grafik III.1.I.5). Emeklilik fonları portföyünde ise YP varlıkların tutarı 23 milyar ABD doları seviyesine ulaşırken bu varlıkların yüzde 80'ini kıymetli maden cinsi yatırımlardan oluşmaktadır. Bu nedenle altın fiyatlarındaki yukarı yönlü hareket emeklilik fonlarının YP varlıklarının nominal değerinde önemli rol oynamıştır (Grafik III.1.I.6).

Grafik III.1.I.5: Menkul Kıymet Yatırım Fonları YP Portföy Dağılımı (Milyar ABD Doları)

Grafik III.1.I.6: Emeklilik Fonları YP Portföy Dağılımı (Milyar ABD Doları)

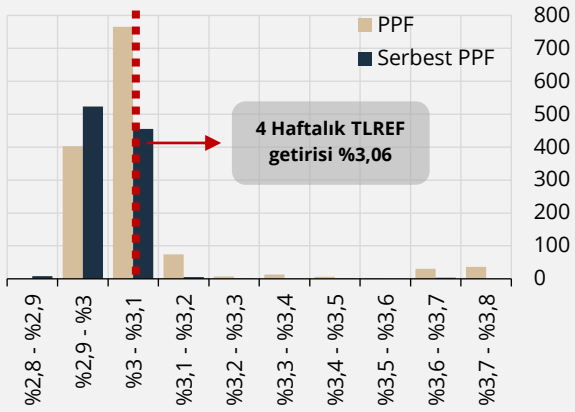

Kaynak: Takasbank, TEFAS, BEFAS, TCMB Son Gözlem: 07.11.25

Dipnot: Fon katılma payları, toplam yatırım fonlarında TL ve YP cinsinden enstrümanların payına göre dağıtılmıştır. Serbest döviz fonları portföylerindeki ters repo işlemleri YP, diğer ters repo işlemleri ise TL olarak kabul edilmiştir.

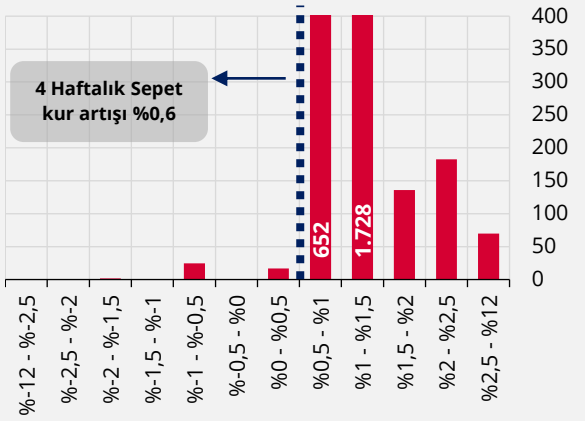
Yatırım fonlarının büyüme eğilimi ile beraber sunduğu getiri potansiyeli, özellikle faiz oranlarının seyrine ve fonların portföy dağılımına bağlı olarak mevduat gibi geleneksel tasarruf araçlarına bir alternatif oluşturmaktadır. Yüksek likiditeye sahip PPF'lerin getirilerinin TLREF'e yakın seyrettiği görülmekle birlikte, bazı fonların yüksek risk ve getiriye sahip ürün çeşitlendirmesine giderek daha yüksek getiri sunabildikleri görülmektedir (Grafik III.1.I.7). Öte yandan, daha esnek portföy yapılarına sahip serbest döviz fonlarında ise getiri dağılımının daha geniş yayılım gösterdiği izlenmektedir (Grafik III.1.I.8).

Grafik III.1.I.7: PPF'lerin Getiri Dağılımı (%, Milyar TL, Portföy Büyüklüğüne Göre, 17 Ekim-14 Kasım)

Kaynak: Takasbank, TEFAS, BEFAS, TCMB
Dipnot: 4 haftalık basit getirilerdir.

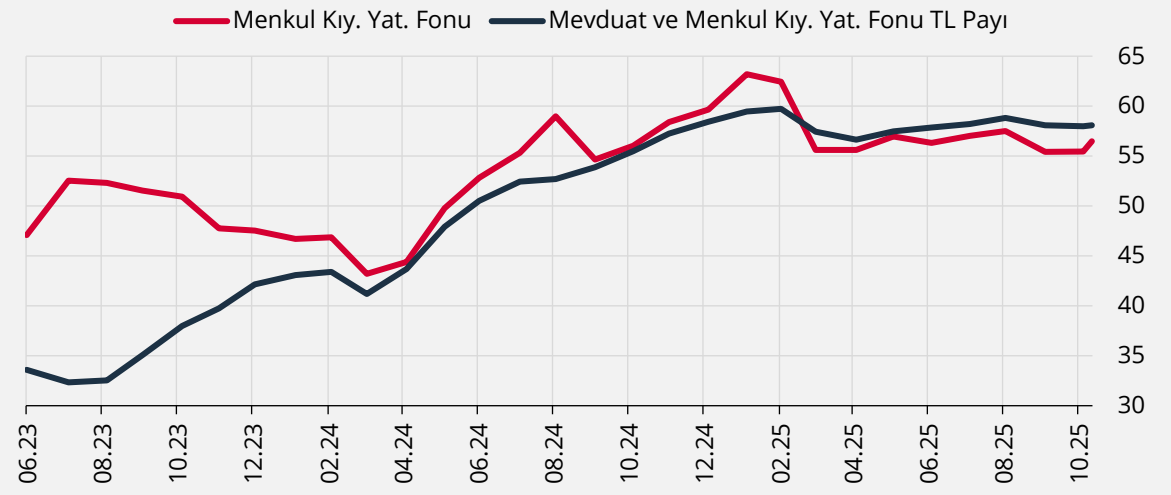
Grafik III.1.I.8: Serbest Döviz Fonlarının Getiri Dağılımı (%, Milyar TL, Portföy Büyüklüğüne Göre, 17 Ekim-14 Kasım)

Son Gözlem: 14.11.25
Dipnot: 4 haftalık basit getirilerdir. Sepet kur hesaplamasında euro ve ABD doları eşit ağırlıklandırılmıştır.

Sonuç olarak, fon piyasasının finansal sistemdeki önemi artarken, menkul kıymet yatırım fonlarının TL payı 2023 yılı seviyesinin üzerinde kalmaya devam etmektedir (Grafik III.1.I .9). Bu durum, hanehalkı ve şirketler kesiminde TL varlık tercihinin büyük ölçüde korunduğuna işaret etmektedir. TL mevduat payı yüzde 60 civarında seyrederken, menkul kıymet yatırım fonları dahil TL payı son dönemde bu oranın sınırlı miktarda altında kalmaktadır. Bu durum faiz indirim sürecinde PPF'lerin göreli getiri avantajının zayıflaması ile yatırımcı ilgisinin daha uzun vadeli TL mevduata yöneldiğine işaret etmektedir.

Grafik III.1.I.9: TL Pay Gelişimi (%)

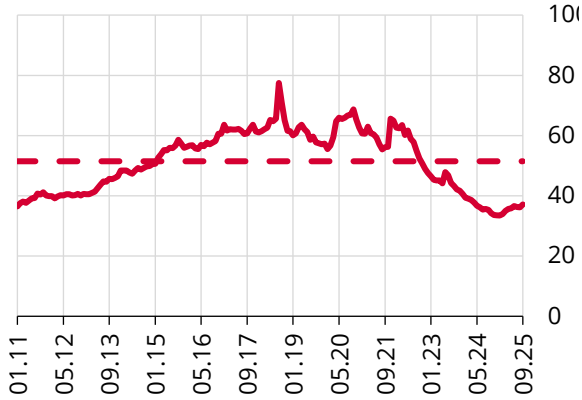
Kaynak: BDDK, TEFAS, Takasbank, TCMB
Son Gözlem: 07.11.25
Dipnot: Çifte sayımın önüne geçmek için mevduat ve menkul kıymet yatırım fonu TL payı hesaplanırken, menkul kıymet yatırım fonları mevduatı dışlanmıştır.

III.2 Reel Sektör Gelişmeleri

Reel sektörün finansal borçluluğu sınırlı bir miktar artmakla birlikte tarihsel ortalamasının oldukça altında kalmaya devam etmektedir.

2024 yıl sonunda 2010 yılı sonrasındaki en düşük seviye olan yüzde 33'e gerileyen reel sektör borcunun GSYİH'ye oranı 2025 yılının ilk yarısında 3 puan artarak yüzde 36'ya yükselmiştir. Diğer yandan, söz konusu borç artışının yılın ikinci yarısında yatay bir seyir izlediği görülmektedir (Grafik III.2.1). 2025 yılında reel sektör firma borçluluğundaki sınırlı artışta YP finansal borçlar etkili olmuştur. YP kredi büyüme sınırlarının sıkılaştırılması ve kur oynaklığının azalması sonrasında YP finansal borçluluktaki yükseliş sonlanmıştır. TL ticari kredi büyüme sınırları ve finansal koşullardaki sıkılık TL borçluluğun düşük seviyelerde kalmasında belirleyicidir (Grafik III.2.2). Reel sektörün toplam borçluluğu, genişleyici dönemlerde gördüğü seviyelerin ve tarihsel ortalamalarının belirgin altında kalmaya devam etmektedir.

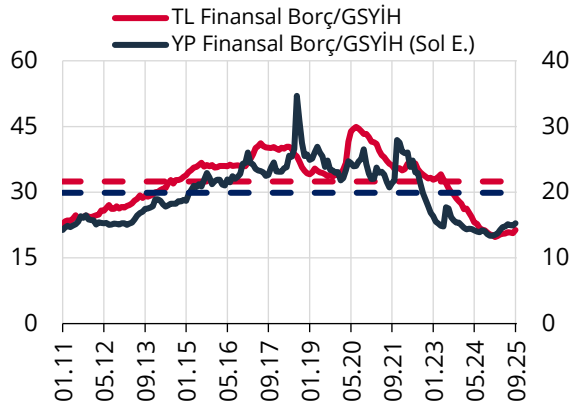
Grafik III.2.1: Reel Sektörün Finansal Borçluluğun GSYİH'ye Oranı (%)

Kaynak: TCMB Son Gözlem: 09.25

Dipnot: Kesikli çizgiler ilgili oranın 01.11-09.25 tarihsel ortalamasını ifade etmektedir.

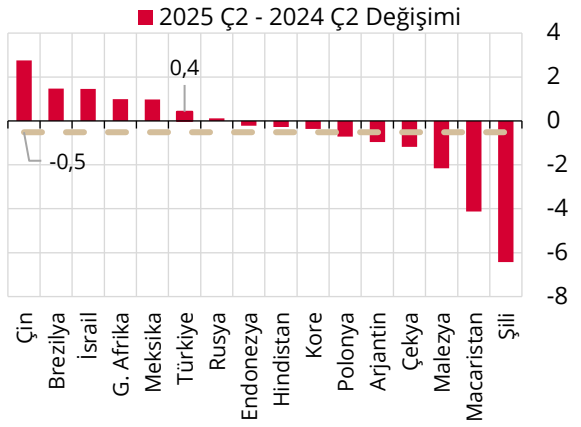
Grafik III.2.2: Reel Sektörün TL ve YP Finansal Borçluluğu (%)

Kaynak: TCMB Son Gözlem: 09.25

Dipnot: Kesikli çizgiler ilgili oranın 01.11-09.25 tarihsel ortalamasını ifade etmektedir. 12 aylık birikimli GSYİH değerleri TCMB tarafından hesaplanmıştır.

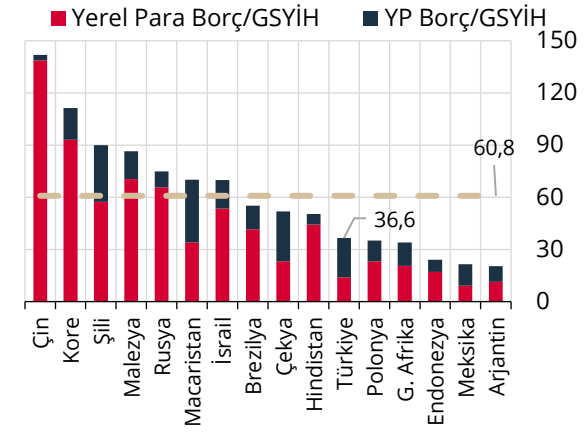
Grafik III.2.3: Emsal Ülkelerde Reel Sektörün Borçluluk Değişimi (%)

Kaynak: TCMB, IIF Son Gözlem: 2025Ç2

Dipnot: Emsal ülkelerde 2025Ç2-2024Ç2 farkının ortalamasını göstermektedir. Türkiye'nin verisi TCMB hesaplamalarından elde edilen finansal borçluluk değişimini göstermektedir.

Grafik III.2.4: Emsal Ülkelerde Reel Sektörün Borçluluğu (%)

Kaynak: TCMB, IIF Son Gözlem: 2025Ç2

Dipnot: 2025Ç2 dönemine ait emsal ülkelerin borçluluk ortalaması kesikli çizgi ile gösterilmiştir. Türkiye'nin verisi TCMB hesaplamalarından elde edilen finansal borçluluğu göstermektedir.

Son bir yıllık dönemde Türkiye'de reel sektör borcunun GSYİH'ye oranı 0,4 puan artarken, emsal ülke borçluluk ortalaması 0,5 puan gerilemiştir (Grafik III.2.3). Buna rağmen Türkiye'nin reel sektör borçluluğu

(yüzde 36,6), ortalama emsal ülkelerdeki borçluluğun (yüzde 60,8) oldukça gerisindedir. Öte yandan Türkiye'de reel sektör YP borçluluğunun emsal bazı ülkelere kıyasla bir miktar yüksek olduğu görülmektedir (Grafik III.2.4).

Son bir yılda firmaların yurt içinden temin ettiği TL krediler yüzde 34,5 büyürken, yurt içinden temin edilen YP kredilerde ABD doları karşılığı yüzde 22,5, yurtdışından temin edilen YP kredilerde ise ABD doları karşılığı yüzde 16,2 büyüme izlenmiştir. Yurtiçi bankalarca sağlanan YP kredi koşullarının sıkılaştırılması sonrasında 2025 yılının ilk dokuz ayında reel sektörün yurt dışından temin ettiği YP cinsi net finansman 16,8 milyar ABD doları olarak gerçekleşmiştir. Bu finansmanın yaklaşık yüzde 10'u (1,7 milyar ABD doları) eurobond ihraçlarından gelmiştir (Tablo III.2.1).

Tablo III.2.1: Reel Sektörün Finansal Yükümlülükleri (Milyar TL)

	09.24		12.24		09.25		Yıllıklandırılmış Büyüme (%)	Yıllık Değişim (%)
	Milyar TL	GSYİH'ye Oranı	Milyar TL	GSYİH'ye Oranı	Milyar TL	GSYİH'ye Oranı		
I. Yurt İçi Kredileri (i+ii)	**10.508,7**	**26,8**	**11.147,1**	**25,7**	**14.852,4**	**28,2**	**46,6**	**41,3**
i. TL (A+B+C)	**5.570,0**	**14,2**	**5.852,3**	**13,5**	**7.491,3**	**14,2**	**39,0**	**34,5**
A. Banka	5.085,1	13,0	5.283,4	12,2	6.774,9	12,9	39,3	33,2
B. BDFK	350,4	0,9	430,8	1,0	534,3	1,0	33,3	52,5
C. İhraçlar	134,5	0,4	138,1	0,3	182,1	0,3	44,6	35,4
ii. YP (D+E)	**4.938,7**	**12,6**	**5.294,8**	**12,2**	**7.361,1**	**14,0**	**55,2**	**49,0**
ii. YP (ABD Doları Karşılığı)	144,7		150,1		177,3		24,9	22,5
D. Banka	139,5	0,4	144,9	0,3	169,8	0,3	23,6	21,7
E. BDFK	5,2	0,01	5,2	0,01	7,5	0,0	62,5	43,9
II. Yurt Dışı Kredileri (Tahvil Dahil)	**3.324,1**	**8,5**	**3.399,3**	**7,8**	**4.700,2**	**8,9**	**54,0**	**41,4**
II. Yurt Dışı Kredileri (ABD Doları Karşılığı)	97,4		96,4		113,2		24,0	16,2
Finansal Borç Toplamı (I+II)	**13.832,8**	**35,3**	**14.546,6**	**33,5**	**19.552,5**	**37,1**	**48,3**	**41,3**
Bilgi için: Yurt Dışında İhraç Edilen Tahvil Tutarı (Milyar ABD Doları)	*12,9*		*14,0*		*15,7*		*16,5*	*21,7*
Bilgi için: Toplam YP Krediler (Milyar ABD Doları, Yurt Dışı YP Tahvil Dahil)	*242,2*		*246,4*		*290,6*		*24,6*	*20,0*

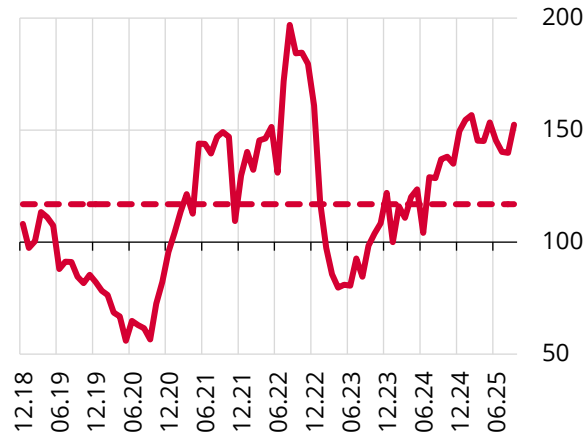
Kaynak: TCMB, BDDK Son Gözlem: 09.25

Dipnot: GSYİH'ye Oranı sütunu, aylık frekansta tahmin edilmiş 12 aylık toplam GSYİH'ye oranını göstermektedir. Yıllıklandırılmış büyüme, 12.24-09.25 tarihleri arasındaki büyümenin yıllıklandırılmasıyla hesaplanmıştır. Son sütun, 09.24-09.25 tarihleri arasındaki değişimi göstermektedir. Son iki kolondaki büyüme ve değişim değerleri, sırasıyla 12.24-09.25 dönemi için yıllıklandırılmış büyüme oranını ve 09.24-09.25 tarihleri arasındaki yıllık büyüme oranını göstermektedir.

Reel sektörün yurt dışı borç yenilemeleri tarihsel ortalamasının üzerinde seyretmektedir.

Makroekonomik görünümdeki iyileşme, beklentiler ve dış finansman koşullarındaki olumlu seyir reel sektörün dış borç yenileme oranının yüksek kalmasında (yüzde 152) etkilidir (Grafik III.2.5). Ayrıca, son bir yıllık dönemde yurt dışından sağlanan YP krediler, yabancı sermaye sayılan YP krediler ve yurt dışında ihraç edilen tahvillerdeki artışlar firmaların dış borç yenileme oranındaki güçlü görünüme katkı sağlamıştır (Grafik III.2.6). Yurt içi finansmandaki sıkı koşullar firmaları yurt dışından alternatif kaynak bulmaya yönlendirmektedir. Küresel ticaret ve ekonomi politikalarında devam eden belirsizliklere rağmen mevcut Rapor döneminde ülke risk priminde gözlenen gerileme, reel sektörün dış finansmana erişimini desteklemektedir.

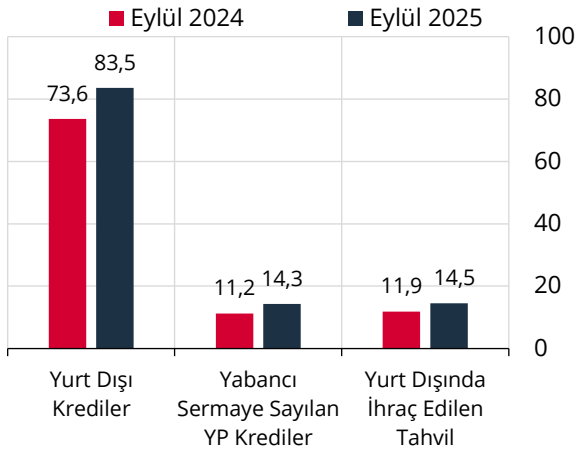
Grafik III.2.5: Reel Sektörün Dış Borç Yenileme Oranı (6 Aylık, %)

Kaynak: TCMB Son Gözlem: 09.25

Dipnot: Dış borç yenileme oranı 6 aylık dönemde temin edilen birikimli borcun, aynı dönemde yapılan borç ödemelerine oranını göstermektedir. Kesikli çizgi 12.11-12.23 dönemi ortalamasını göstermektedir.

Grafik III.2.6: Reel Sektörün Yurt Dışı Kredileri ve Tahvil İhraçları (Milyar ABD Doları)

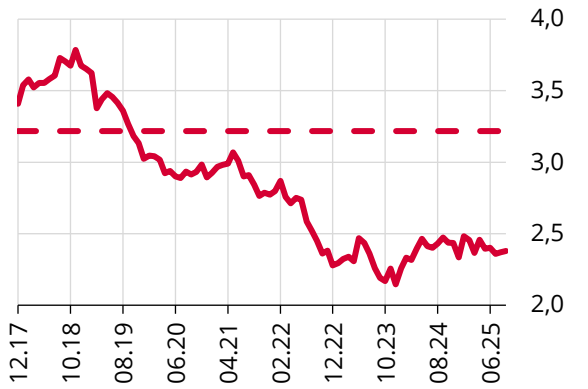
Kaynak: TCMB Son Gözlem: 09.25

Dipnot: EVDS'de yer alan "Özel Sektörün Yurt Dışından Sağladığı Kredi Borcu İstatistikleri" tablosunda yer alan finansal olmayan kuruluşlar dikkate alınmıştır.

Reel sektörün finansal kaldıraç oranı tarihsel ortalamasının altında yatay seyrini sürdürmektedir.

2022 ve 2023 yıllarında reel sektörün finansal varlıklarının yükümlülüklerine göre daha fazla artması sonucunda reel sektörün finansal kaldıraç oranı tarihsel olarak en düşük değerine ulaşmıştır. 2024 yılının ilk yarısında reel kesimde yükümlülük artışının varlık büyümesini geçmesi nedeniyle bir miktar artan kaldıraç oranı takip eden dönemde yataya yakın seyir izlemektedir (Grafik III.2.7). Nitekim firmaların varlık ve borçlarının GSYİH'ye oranları incelendiğinde GSYİH'ye oranla varlıklarındaki azalışın yükümlülüğe göre daha düşük kaldığı görülmektedir. 2023 yılında yüzde 20'ye gerileyen net yükümlülük (varlık – yükümlülük) oranı, takip eden dönemde önemli bir değişim göstermemiştir (Grafik III.2.8). Dolayısıyla, 2022-2023 döneminde borçluluktaki azalışa karşın varlıkların büyük ölçüde korunması sonraki dönemde reel sektör firmaları açısından tampon oluşturmuştur.

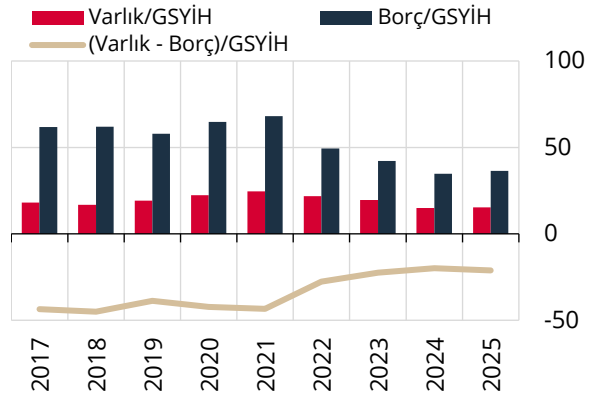
Grafik III.2.7: Reel Sektörün Finansal Borç/Varlık Oranı (Oran)

Kaynak: TCMB Son Gözlem: 09.25

Dipnot: Finansal yükümlülükler reel sektörün yurt içi ve yurt dışından kullandığı krediler, leasing, faktöring borçları ve tahvil ihraçlarını içermektedir. Finansal varlıklar TL ve YP mevduatı ve menkul kıymetleri içermekte olup, yurt dışına doğrudan sermaye yatırımları ve ihracat alacakları dâhil edilmemiştir. Hesaplamalarda ay sonu döviz alış kuru kullanılmıştır. Kesikli çizgiler, ilgili oranın 12.17-12.21 dönemi tarihsel ortalamasıdır.

Grafik III.2.8: Reel Sektörün Finansal Borç ve Varlık Gelişimi (%)

Kaynak: TCMB Son Gözlem: 09.25

Dipnot: Finansal yükümlülükler reel sektörün yurt içi ve yurt dışından kullandığı krediler, leasing, faktöring borçları ve tahvil ihraçlarını içermektedir. Finansal varlıklar TL ve YP mevduatı ve menkul kıymetleri içermekte olup, yurt dışına doğrudan sermaye yatırımları ve ihracat alacakları dâhil edilmemiştir. 12 aylık birikimli GSYİH değerleri TCMB tarafından hesaplanmıştır. Son gözlem GSYİH verisi TCMB tahminidir. Hesaplamalarda ay sonu döviz alış kuru kullanılmıştır. 2025 yılı verisi 09.25 son gözlemini ifade etmektedir.

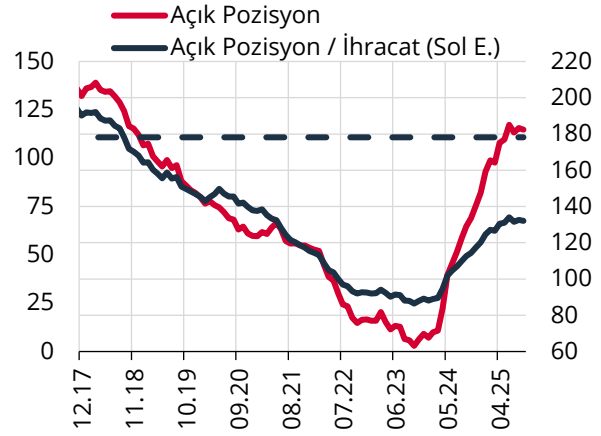
Reel sektörün YP açık pozisyonu 2018 yılı seviyelerine ulaşırken, açık pozisyonun ihracat gelirlerine oranı tarihsel ortalamasının altındadır.

Reel sektörün YP açık pozisyonunda 2023 yılı sonunda başlayan artış eğilimi 2025 ilk yarısına kadar devam ederek 2018 yılı seviyesine yükselmiştir (Grafik III.2.9). Reel sektörün YP açık pozisyonunun yıllık ihracat gelirine oranı da benzer şekilde yükselmesine karşın tarihsel ortalamasının altında kalmaya devam etmektedir. 2025 yılının ikinci yarısında ise YP borçlanmaya yönelik alınan tedbirler sonrasında YP açık pozisyonundaki artışın durduğu gözlenmektedir.

2025 yılı içerisinde yurt içi YP mevduat, ihracat alacakları, yurtdışına doğrudan sermaye yatırımları ve menkul kıymetlerdeki artışlar firmaların YP varlıklarını yukarı yönlü desteklemiş ve 12.24-08.25 döneminde firma YP varlıkları 16 milyar ABD doları artmıştır (Grafik III.2.10). Aynı dönemde firmaların YP yükümlülükleri ise YP krediler ve kısmen de ithalat borçları nedeniyle 44 milyar ABD doları artış göstermiş ve firmaların YP açık pozisyonundaki toplam değişim 28 milyar ABD doları olmuştur. Söz konusu değişim, özellikle firmaların yurtiçi bankalardaki mevduatları kaynaklı olarak 12.23-12.24 dönemindeki net pozisyon değişiminin oldukça gerisinde gerçekleşmiştir. Bu bağlamda firmaların YP açık pozisyonunun YP varlıklardaki artışla dengelendiği değerlendirilmektedir.

Geçtiğimiz bir yıllık dönemde, yurt içinden kullanılan YP krediler büyüme kısıtlarının etkisiyle yavaşlarken, yurt dışından YP kredi kullanımı güçlü seyretmiştir. Yurt içinden kullanılan YP krediler 12.23-12.24 döneminde yüzde 38 büyürken, düzenlemelerin katkısıyla 12.24-09.25 döneminde büyüme yüzde 17'ye gerilemiştir. Yurt dışı YP kredilerde ise 12.23-12.24 döneminde büyüme yüzde 3 iken, 12.24-09.25 döneminde yüzde 18'e yükselmiştir. Dolayısıyla, YP açık pozisyonunda YP kredi büyüme kısıtlarına rağmen görülen artışın, yurt dışı YP kredi kullanımından kaynaklandığı değerlendirilmektedir.

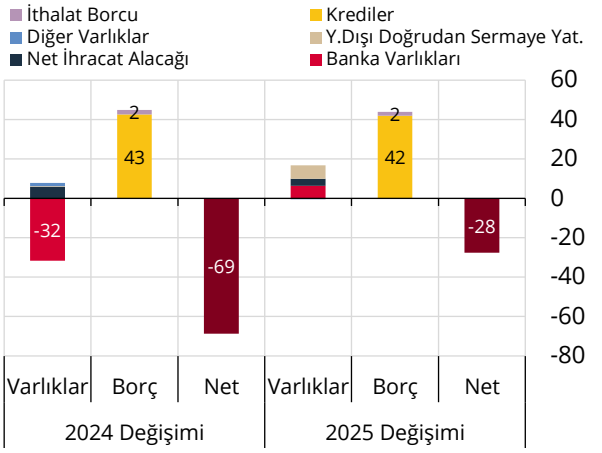
Grafik III.2.9: Reel Sektörün YP Pozisyonu (Milyar ABD Doları, %)

Kaynak: TCMB Son Gözlem: 09.25

Dipnot: İhracat değerleri 12 aylık birikimli tutarların toplamını ifade etmektedir. Kesikli çizgi, Açık Pozisyon/İhracat oranının 12.11-12.18 döneminin ortalamasını göstermektedir.

Grafik III.2.10: Reel Sektörün YP Pozisyonu Değişimi (Milyar ABD Doları)

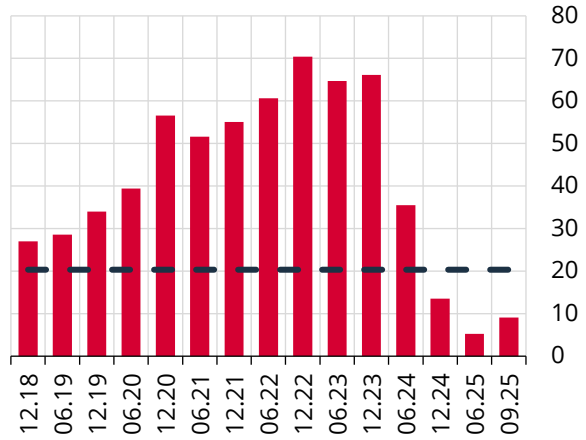
Kaynak: TCMB Son Gözlem: 09.25

Dipnot: Banka varlıkları kalemi yurtiçi bankalardaki varlıkları içermektedir. Diğer varlıklar kalemindeki değişim yurt dışı bankalardaki varlıklar ve menkul kıymetler değişimleri kapsamaktadır. "Y. Dışı Doğrudan Sermaye Yat." ile ifade edilen kalem, şirketlerin yurt dışına yaptığı doğrudan sermaye yatırımlarını ifade etmektedir. 2024 ve 2025 değişimleri, sırasıyla 12.23–12.24 ve 12.24–09.25 dönemlerindeki farkları ifade etmektedir. Türev varlık ve yükümlülükler hesaplamaya dâhil edilmemiştir.

Reel sektörün kısa vadeli net YP pozisyonu gerilemeye devam ederek tarihsel ortalamasının altına inmiş ve 10 milyar ABD dolarının altına gerilemiştir (Grafik III.2.11). Bu gelişmede reel sektörün YP mevduatındaki sınırlı artışa rağmen firmaların kısa vadeli YP kredi kullanımı etkili olmuştur. Ayrıca reel sektör firmalarının mevcut YP likit varlıkları ile kısa vadeli YP borçlarını ödeme kapasitesini gösteren kısa vadeli YP varlık/ kısa vadeli YP borç oranı ile YP mevduat/kısa vadeli YP borç oranının 2024 yılında tarihsel ortalamalarının altına gerilediği, 2025 yılında ise bu oranların yatay hareket ettiği görülmektedir (Grafik III.2.12). Bununla birlikte, yeni YP kredi kullandırımlarında Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu (KKDF) kesintisinin temmuz ayında yüzde 1'e çıkarılması ile firmaların kısa vadeli YP kredi kullanımı yavaşlamıştır. Reel sektör firmalarının 0-1 ay vadeli YP

kredi kullanımlarının aylık 1,2 milyar ABD doları seviyesine kadar gerilemesi de firmaların kısa vadeli dalgalanmalarda kur şoklarına karşı dayanıklılığını desteklemektedir (Grafik III.2.13). Firmaların kısa vadeli YP fazla pozisyonundaki azalışın önemli bir kısmı KKM yenileme işlemlerinin 2025 yılı başında sonlandırılması ve 2025 Ağustos'ta ise KKM'nin tamamen sona ermesi ile gerçekleşmiştir (Grafik III.2.14).

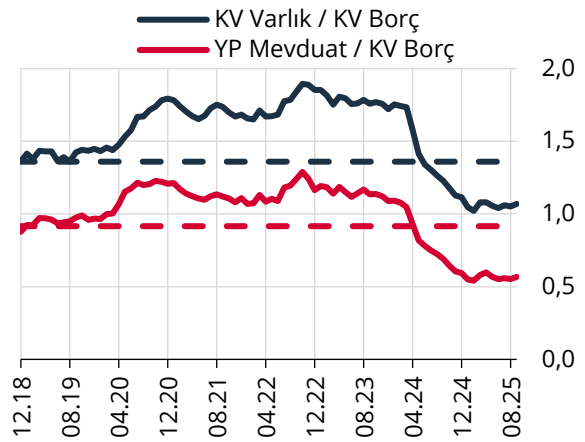
Grafik III.2.11: Reel Sektörün Kısa Vadeli YP Pozisyonu (Milyar ABD Doları)

Kaynak: TCMB Son Gözlem: 09.25

Dipnot: Kesikli çizgiler ilgili verinin 2012-2021 dönem ortalamasını göstermektedir. Grafiklerdeki KV kısaltması kısa vadeli ifadesi için kullanılmıştır.

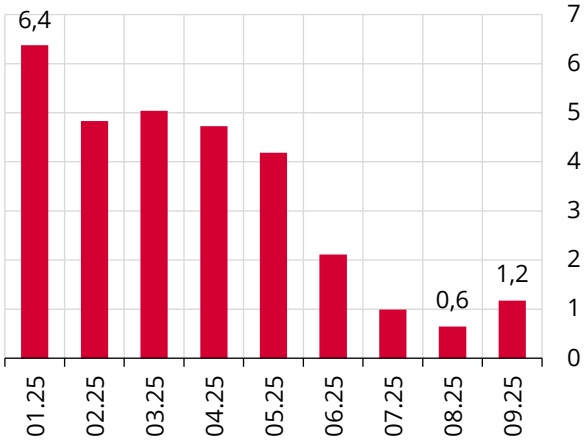
Grafik III.2.12: Reel Sektörün Kur Riskine İlişkin Göstergeler (Oran)

Kaynak: TCMB Son Gözlem: 09.25

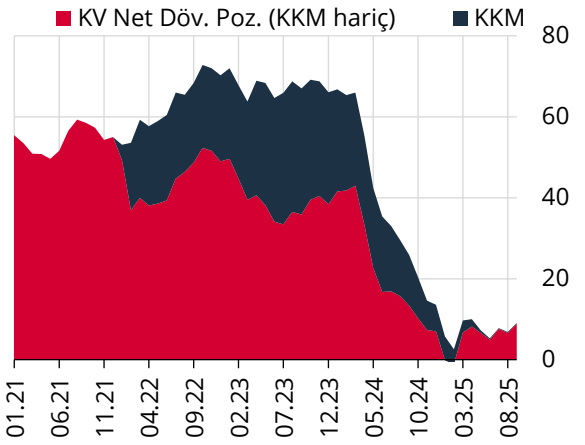
Dipnot: YP mevduat, yerleşik reel sektör firmalarının yurt içi ve yurt dışı finansal kuruluşlarda tuttukları toplam mevduattır. Net döviz pozisyonu hesaplamalarına kur korumalı mevduat dâhildir. Grafiklerdeki KV kısaltması kısa vadeli ifadesi için kullanılmıştır. Kesikli çizgiler ilgili verinin 2012-2021 dönem ortalamasını göstermektedir.

Grafik III.2.13: 1 Aya Kadar Vadeli YP Kredi Tutarları (Akım, Milyar ABD Doları)

Kaynak: TCMB Son Gözlem: 09.25

Grafik III.2.14: Kısa Vadeli YP Pozisyon Kırılımı (Milyar ABD Doları)

Kaynak: TCMB Son Gözlem: 09.25

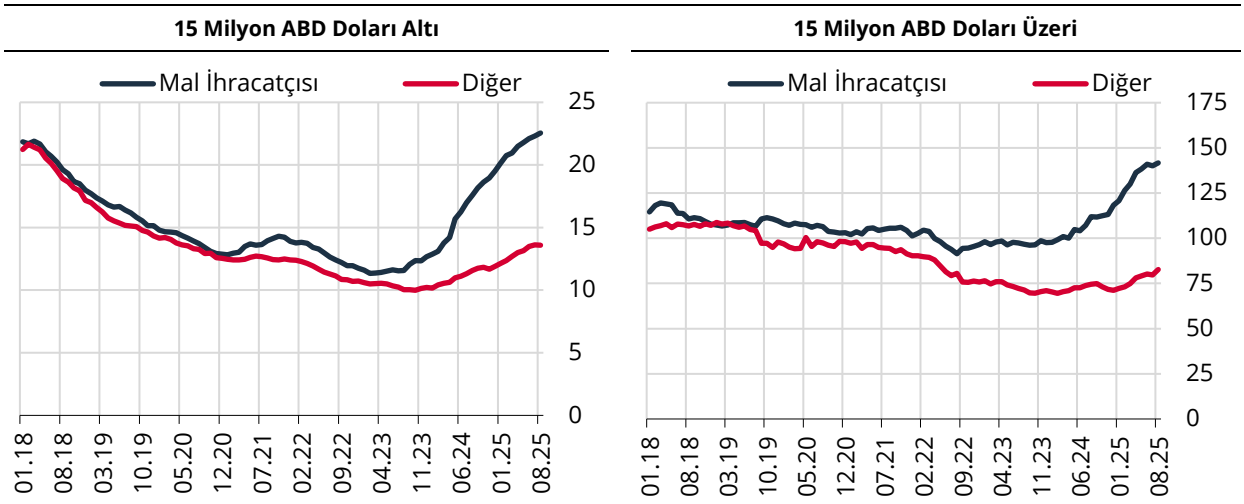
Dipnot: "KV Net Döv. Poz. (KKM hariç)" kalemi tüzel KKM hesapları hariç reel sektörün kısa vadeli net döviz pozisyonunu ifade etmektedir.

Reel sektör YP borçluluğundaki artış ağırlıklı olarak döviz geliri olan firmalardan gelmektedir.

2018 yılı mayıs ayında yapılan düzenleme ile 15 milyon ABD dolarının altında YP kredisi bulunan firmaların YP krediye erişimi söz konusu firmaların son üç yıllık ihracat gelirleriyle ilişkilendirilmişti. Düzenlemeden etkilenen firmaların (kredisi 15 milyon ABD dolarının altında olanlar) ve etkilenmeyen firmaların (kredisi 15 milyon ABD dolarının üzerinde olanlar) YP kredi kullanım eğilimleri mikro veri kullanılarak analiz edilmiştir (Grafik III.2.15). 2023 yılsonuna göre analize konu firmaların YP kredi bakiyesi 69 milyar dolar artmıştır. Bu artışın 13,3 Milyar ABD doları kredi bakiyesi 15 milyon ABD doları altında olan firmalardan (küçük kredili grup),

55,8 milyar ABD doları ise kredisi 15 milyon ABD dolarının üzerinde olan firmalardan (büyük kredili grup) gelmiştir. İhracat gelirine göre bakıldığında ise küçük kredili grupta bakiye artışının yüzde 75'i (9,9 milyar ABD doları) mal ihracatçısı olan firmalardan, büyük kredili grupta ise yüzde 79'u (44,1 milyar ABD doları) mal ihracatçısı olan firmalardan gelmektedir. Dolayısıyla 2023 yılı sonrasına artan YP kredi kullanımında ağırlıklı olarak YP geliri olan firmaların aktif olduğu değerlendirilmektedir.

Grafik III.2.15: Firmaların YP Gelir Durumuna Göre YP Kredi Bakiyesi Gelişimi (Milyar ABD Doları)

Kaynak: Risk Merkezi, TCMB, Ticaret Bakanlığı Son Gözlem: 08.25

Dipnot: YP kredi riski hesaplamasında firmaların yurt dışından yurt içi bankalar aracılığıyla kullandığı krediler dâhil, firmaların yurt dışından doğrudan kullandığı krediler ise dâhil değildir. Firmaların ihracat bilgisi sadece mal ihracatını içermektedir. Firmaların mal ihracat bilgisi olup olmadığı 2018-2025 dönemi için 36 aylık kayan pencere yöntemi kullanılarak hesaplanmıştır. Dikkate alınan dönem içerisinde veri tabanında herhangi bir mal ihracat gelir kaydı bulunmayan firmalar Diğer, mal ihracat geliri bulunan firmalar Mal İhracatçısı olarak sınıflanmıştır.

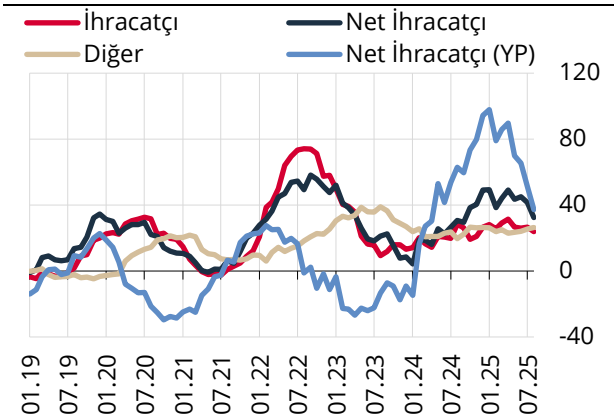
Net ihracatçı firmaların YP ve toplam kredi büyümesi diğer firmalardan olumlu ayrışmıştır.

Dış ticaret durumuna göre finansmana erişime bakıldığında, önceki dönemlerde oldukça yüksek seviyelere ulaşan net ihracatçı şirketlere verilen döviz kredilerindeki büyüme son dönemde bir miktar yavaşlamış olsa da net ihracatçıların kur etkisinden arındırılmış toplam kredi büyümesine katkısı devam etmiştir. Diğer taraftan, finansal koşullardaki sıkılığın da etkisiyle net ihracatçı firmaların toplam kredi büyümesi mevcut Rapor döneminde sınırlı yavaşlayarak 2019-2024 ortalaması (yüzde 23,7) üzerinde seyretmiştir (Grafik III.2.16). Ayrıca, net ihracatçıların kredi erişimleri diğer firma gruplarının belirgin üzerinde kalmaya devam etmektedir. Kredi dağılımında gözlenen bu iyileşme, orta-uzun vadede ülkemizin dış ticaret dengesine katkısı açısından olumlu değerlendirilmektedir.

KOBİ'lerin TL ticari kredilerdeki payı ise mevcut dönemde artmaya devam ederek Kasım 2025 itibarıyla yüzde 57'ye ulaşmıştır. Kurumsal firmaların ağırlıkta olduğu YP kredilerde ise KOBİ'lerin payı sınırlı artarak yüzde 13,9'a ulaşmıştır (Grafik III.2.17). Böylece kredi büyümesi ve kompozisyonunu desteklemek amacıyla Ocak 2025'te TL ticari kredi büyüme sınırlarının farklılaştırılmasıyla[1] KOBİ'lerin TL finansmandaki payı artmıştır. Ayrıca, KOBİ kredi büyümesinin ağustos ayından itibaren belirgin bir şekilde hızlanmasında, 7 Ağustos 2025 tarihinde KOBİ tanımında yer alan yıllık net satış hasılatı ve mali bilanço büyüklüğü üst sınırının 500 milyon TL'den 1 milyar TL'ye çıkarılması ve bu gelişme neticesinde büyük ölçekli olarak sınıflandırılan birçok firmanın KOBİ sınıfında değerlendirilmeye başlanması etkili olmuştur.

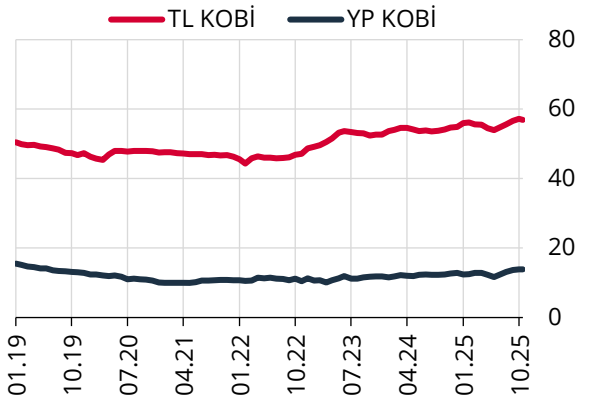
[1] Kredi büyümesi ve kompozisyonunun dezenflasyon patikası ile uyumlu seyrini desteklemek amacıyla, Ocak 2025'te TL ticari krediler için büyüme sınırı KOBİ ve diğer ticari krediler için farklılaştırılarak aylık TL KOBİ kredi büyümesi yüzde 2,5 olarak belirlenmiştir.

Grafik III.2.16: İhracatçı Firmaların Kredi Büyümesi (KEA, %)

Kaynak: TCMB, Ticaret Bakanlığı — Son Gözlem: 08.25

Grafik III.2.17: Ticari Kredilerde KOBİ Payı (%)

Kaynak: TCMB, BDDK — Son Gözlem: 18.11.25

Dipnot: Soldaki grafikte dövize endeksli krediler (DEK), YP kredilere dâhil edilmiştir. Sağdaki grafikte ihracatçı ve net ihracatçı tanımları 12 aylık kayan pencere yöntemine göre hesaplanmıştır. Büyüme stok kredi bakiyesinin önceki yıl aynı aya göre değişimini göstermektedir. Net ihracatçı tanımı X/M oranı 110 üzeri olan firmaları, ihracatçı tanımı net ihracatçı dahil X>0 olan tüm firmaları kapsamaktadır. YP kredi büyümesi hesaplamasında ay sonu sepet kur (%50 ABD doları, %50 euro) kullanılmıştır. Eximbank kredileri hariçtir. İhracatçı ve net ihracatçı tanımı sadece mal dış ticaretini dikkate almaktadır. Ticari kredilerde KOBİ payı hesaplanırken, TL ve YP KOBİ tutarları sırasıyla TL ve YP toplam ticari krediler kredilere oranlanmıştır.

Reel sektörün mevduatında TL lehine olumlu görünüm korunurken, YP mevduat sınırlı artmıştır.

Reel sektörün finansal varlıkları yıllık bazda yüzde 40'ın üzerinde artış kaydetmiş ve finansal varlıkları GSYİH'ye oranı son 1 yıllık dönemde 1,5 puan artarak yüzde 18,8'e yükselmiştir (Tablo III.2.2). Yıllık bazdaki artışta KKM hesaplarındaki kapanış ve yüksek TL cinsi reel getirilerin etkisiyle finansal varlık kompozisyonun TL lehine gelişmesi etkili olmuştur. Bu gelişmelerin yanı sıra fon hesaplarında gözlenen kademeli artış reel sektörün varlıklarını destekleyen bir unsur olarak öne çıkmıştır.[2]

Tablo III.2.2: Reel Sektörün Finansal Varlıkları (Milyar TL, %)

	09.24		06.25		09.25		3 Aylık Büyüme (Yıllıklandırılmış, %)	Değişim (%)
	Milyar TL	Oran	Milyar TL	Oran	Milyar TL	Oran		
TL Ticari Mevduat	3.138,9	8,0	4.726,4	9,3	5.155,8	9,3	41,6	64,3
KKM Hesapları	394,3	1,0	12,8	0,03	7,7	0,01	-87,0	-98,1
YP Ticari Mevduat	2.200,1	5,6	3.029,8	5,95	3.243,7	5,9	31,4	47,4
(Milyar ABD Doları)	*64,5*		*76,2*		*78,1*		*10,3*	*21,2*
Kamu Borçlanma Araçları	53,3	0,1	86,0	0,2	134,6	0,2	500,4	152,4
Özel Sektör Borçlanma Araçları	163,9	0,4	233,1	0,4	291,2	0,5	143,6	77,6
Fon Hesapları	841,9	2,1	1.405,4	2,7	1.604,6	2,9	69,9	90,6
Toplam Varlıklar	**6.792,4**	**17,3**	**9.493,5**	**18,6**	**10.437,5**	**18,8**	**46,1**	**53,7**

Kaynak: TCMB, BDDK, TAKASBANK — Son Gözlem: 09.25

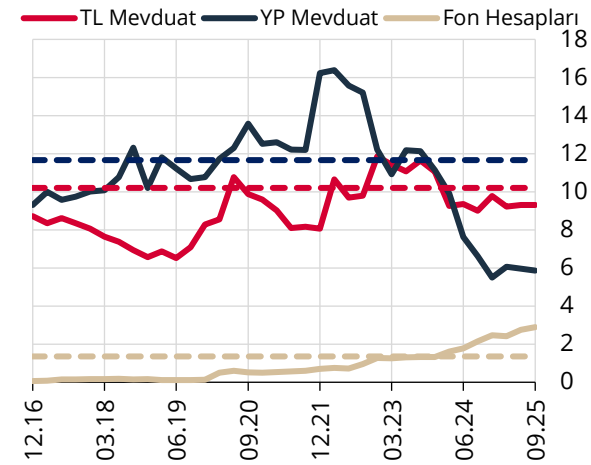
Dipnot: Tabloda Oran sütunu ilgili kalemin GSYİH'ye oranını göstermektedir. Yıllıklandırılmış büyüme, 06.25-09.25 tarihleri arasındaki üç aylık değişimin yıllıklandırılmasıyla hesaplanmaktadır. Son sütun, 09.24-09.25 dönemi değişimini göstermektedir. Toplam varlıklar, reel sektörün sahip olduğu TL ve YP ticari mevduat, kamu ve özel sektör borçlanma araçları ve fon hesaplarından oluşmaktadır.

[2] Reel sektör için raporlanan fon hesapları TL ve YP olarak ayrıştırılamadığı için TL ve YP varlıklara katkısı ayrı ayrı analiz edilememiştir.

Reel sektör finansal varlıklarında TL mevduat ve fonlardaki artış belirleyici olmuştur.

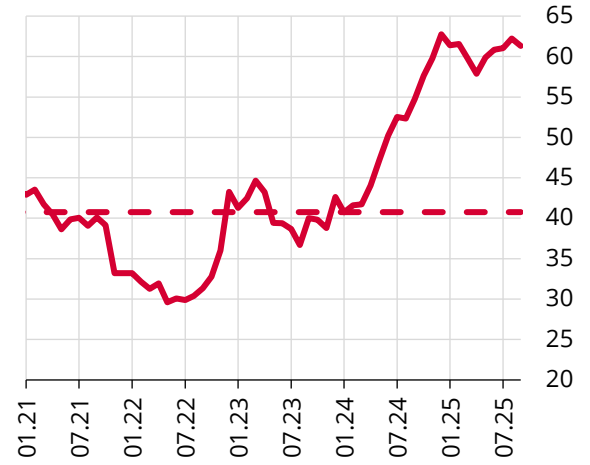
Reel sektör firmalarının TL mevduatının GSYİH'ye oranı tarihsel ortalamasının (yüzde 8) üzerinde kalmaya devam etmiştir (Grafik III.2.18). 2025 yılı mart ayında finansal piyasalarda yaşanan oynaklıklar sonrasında YP mevduatta sınırlı bakiye artışı gerçekleşse de YP mevduatın GSYİH'ye oranı bu bakiye artışından olumsuz etkilenmemiştir. Buna bağlı olarak, KKM hesaplarındaki kapanışın etkisiyle tarihsel ortalaması (yüzde 12) altına gerileyen YP mevduatın GSYİH'ye oranı mevcut Rapor döneminde yatay seyretmiştir. Ayrıca, tarihsel ortalamasının (yüzde 41) oldukça üzerinde seyreden TL ticari mevduatın toplam mevduata oranı mevcut Rapor döneminde yüzde 61'e ulaşmıştır (Grafik III.2.19).

Grafik III.2.18: Ticari Mevduatın GSYİH'ye Oranı
(%)

Kaynak: TCMB Son Gözlem: 09.25

Grafik III.2.19: TL Ticari Mevduat Payı (%)

Kaynak: TCMB Son Gözlem: 30.09.2025

Dipnot: YP mevduat tüzel kişi KKM hesaplarını içermektedir. Kesikli çizgiler, ilgili oranların 01.21–12.24 dönemi ortalamalarını göstermektedir. TL ticari mevduat payı, tüzel KKM hesapları hariç TL ticari mevduatların toplam ticari mevduatlardaki oranını ifade etmektedir.

Halka açık firmalarda net kârlılık gerilerken, ödeme ve tahsil süreleri tarihsel ortalamalarının altında kalmaktadır.

Firmaların kârlılık, likidite ve borç ödeme göstergelerinin gelişimini değerlendirmek için Borsa İstanbul'a (BİST) kote firmaların 2022 yılı ve sonrası yıl sonu enflasyon muhasebesi uygulanmış bilanço ve gelir tablosu verileri incelenmiştir. Genel olarak firmaların net kâr marjlarında 2024 yılında başlayan ve 2025 yılı ilk çeyreğinde devam eden gerilemenin ikinci çeyrekte sınırlandığı ancak uzun dönem ortalamasının altında kalmaya devam ettiği, faaliyet kâr marjlarında 2025 yılı ilk çeyreğinde gözlenen sınırlı gerilemenin ikinci çeyrekte bir miktar toparlanarak uzun dönem ortalamasına yakınsadığı görülmüştür. Firmaların faaliyet kâr marjlarında toparlanma firmaların operasyonel nakit akışlarının devam ettiğine işaret ederken, net kâr marjlarındaki düzeltmenin gecikmesinde sıkı kalmaya devam eden finansal koşulların etkili olduğu değerlendirilmektedir. Kârlılık rasyolarındaki gelişimin tabana yaygınlığını ölçümleyen rasyolarda da benzer bir eğilim dikkat çekmekte, faaliyet kârı ve net kârın aktife oranı yüzde 10'un üzerinde olan firma payı yılın ilk iki çeyreğinde tarihsel ortalamasının altına gerilemiştir. Firmaların likidite durumunu ölçümleyen likit aktif oranı 2025 yılı ikinci çeyreğinde sabit kalarak uzun dönem ortalamalarının altındaki seyrini devam ettirmiş ve bu eğilimi firmalar geneline de yansımıştır. İlgili orandaki eğilimde firmaların finansal koşullardaki sıkılığın devam etmesi nedeniyle finansman ihtiyaçlarını bir süre daha banka kredileri yerine mevcut likit kaynaklarıyla karşılamaya devam etmelerinin etkili olduğu değerlendirilmektedir.

Firmaların faaliyet gelirleriyle finansman giderlerini karşılama kapasitesini gösteren finansman gideri karşılama oranı (FGKO), sıkı finansal koşullar altında yüksek seyreden finansman maliyetleri nedeniyle düşüş göstermiş ve uzun dönem ortalamasının altında kalmıştır. Bununla birlikte, 2025 yılı ikinci çeyreğinde finansman gideri karşılama oranının eşik değer olan 1,5 üzerinde olan firma sayısı gerilemiştir.

BİST firmalarının devir hızlarını kullanarak hesaplanan nakit dönüşüm sürelerindeki kısalma (uzama), firmaların stoklarını veya alacaklarını ne kadar sürede nakde döndürdüklerini göstermekte ve nakit akışındaki iyileşmeye (kötüleşme) işaret etmektedir. Nakit dönüşüm süresi, 2022-2023 döneminde oldukça kısalmış, 2024 yılı ve 2025 yılı ilk yarısında ise geçmiş yıllar ortalamasına yakın seyretmiştir. Nakit dönüşüm süresini,

stokta kalma süresi ve alacak tahsil süresi yukarı yönlü etkilerken (uzatıcı), borç ödeme süresi aşağıda yönlü (kısaltıcı) etkilemektedir. Stok tutma ve alacak tahsil süreleri geçmiş yıllar ortalamaları altında kalmaya devam etmiş, 2025 yılı ikinci çeyreğinde bu göstergelerde herhangi bir iyileşme gözlenmemiştir. BİST firmalarının borç ödeme süreleri geçmiş yıllar ortalaması altında kalmaya devam etmiş, ancak 2025 yılı ikinci çeyreğinde artış göstererek son çeyreğin nakit dönüşüm süresi dinamiklerinde daha belirleyici hale gelmiştir (Tablo III.2.3).

Tablo III.2.3: Enflasyon Muhasebesine Göre BİST Firmalarının Kârlılık, Likidite ve Borçluluk ve Devir Süresi Göstergeleri

Gösterge Türü	Göstergeler	Uzun Dönem Ortalama	2022	2023	2024	2025 Ç1	2025 Ç2
Kârlılık	**FAVÖK/Aktif (%)**	11,5	13,4	11,1	10,5	8,7	10,6
Kârlılık	**FAVÖK/Net Satışlar (%)**	11,9	11,9	12,7	10,9	10,0	11,0
Kârlılık	**Net Kâr/Aktif (%)**	5,2	8,3	7,7	2,9	1,0	1,5
Kârlılık	**Net Kar/Net Satışlar (%)**	5,0	7,4	8,8	3,0	1,1	1,5
Kârlılık	**FAVÖK/Aktif>%10 Firma Oranı**	34,7	54,9	44,0	43,1	30,2	37,6
Kârlılık	**Net Kar/Aktif>%10 Firma Oranı**	20,5	29,7	24,5	12,6	10,2	13,4
Likidite	**Likit Aktif Oranı (%)**	23,7	22,1	20,1	18,7	17,8	17,8
Likidite	**Likit Aktif Oranı>%20 Firma Oranı (%)**	51,7	57,3	53,9	44,0	42,9	40,9
Borçluluk	**Finansman Gideri Karşılama Oranı (FGKO)**	2,6	2,5	2,0	1,6	1,2	1,1
Borçluluk	**FGKO>1,5 Firma Oranı (%)**	55,6	61,9	58,4	47,8	41,7	34,7
Devir Süresi	**Ortalama Stokta Kalma Süresi (Gün)**	163	89	129	147	153	153
Devir Süresi	**Alacak Tahsil Süresi (Gün)**	93	70	77	73	76	81
Devir Süresi	**Borç Ödeme Süresi (Gün)**	155	109	144	128	129	135
Devir Süresi	**Nakit Dönüşüm Süresi (Gün)**	100	50	62	92	101	98
	Firma Sayısı		286	343	334	324	335

Dipnot: Hesaplamalara enflasyon muhasebesi yapan BİST'e kote firmalar dâhildir. Finansal göstergeler ilgili dönemin medyan değerlerdir. FAVÖK = Esas Faaliyet Kar/Zararı + Amortisman Giderleri, FGKO= FAVÖK/Finansman Giderleri, Likit Aktif Oranı = (Hazır Değerler + Stok + Menkul Kıymet) / Aktif, Stokta Kalma Süresi=Ortalama Stoklar/Satışların Maliyeti*365, Alacak Tahsil Süresi=Ticari Alacaklar/Net Satışlar*365, Borç Ödeme Süresi= (Ticari borçlar/ (Bir Önceki Yıla Göre Stoklardaki Değişim + Satışların Maliyeti)) *365, Nakit Döngü Süresi= (Stokta Kalma Süresi+ Alacak Tahsil Süresi- Borç Ödeme Süresi) olarak hesaplanmaktadır. 2022, 2023 ve 2024 sütunları yıl sonu, 2025 sütunları yıllıklandırılmış birinci ve ikinci çeyrek değerleridir. Rasyolar ağırlıklandırılmış değerlerdir. Solo rasyo hesaplamalarında uç değerler hesaplamaya dahil edilmezken, genele yaygınlığı gösteren hesaplamalarda tüm gözlemler dikkate alınmıştır. 2022-2025 sütunları enflasyon muhasebesi uygulanmış değerlerdir. Uzun dönem ortalaması ise 2011-2019 yıllarını kapsamakta olup, bu dönemde enflasyon muhasebesi uygulaması bulunmamaktadır.

IV. Finansal Kesim

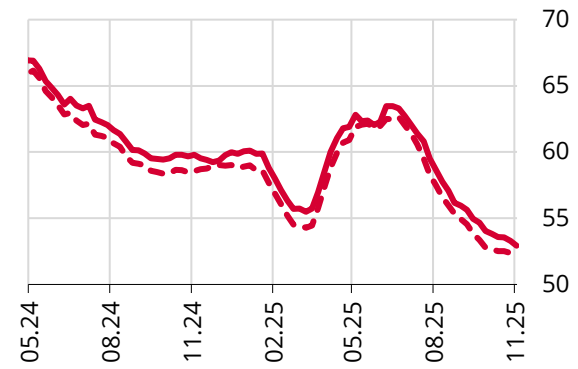
IV.1 Kredi Gelişmeleri ve Kredi Riski

IV.1.1 Kredi Gelişmeleri

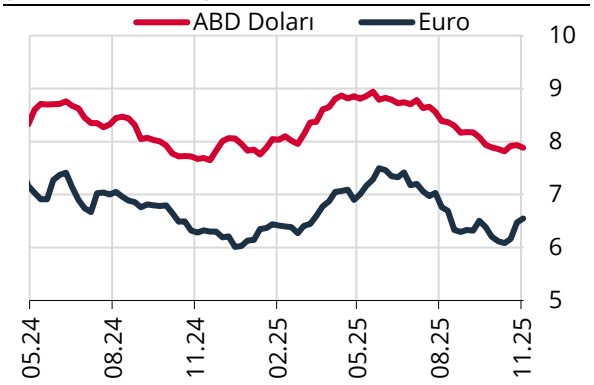
Kredi faizleri, TCMB ağırlıklı ortalama fonlama maliyetinde (AOFM) gerçekleşen azalışla uyumlu hareket etmektedir.

TCMB AOFM, haziran ayından itibaren 9,5 puan azalarak yüzde 39,5 seviyesine gerilemiştir. TL ticari kredi faizlerinde de benzer miktarda (8,1 puan) düşüş gerçekleşmiştir (Grafik IV.1.1). Küresel faiz oranlarındaki kısmi azalış, ülke risk primindeki iyileşme ve bankaların artan döviz likiditesinin etkisiyle, 2025 yılı ikinci yarısında YP kredi faizlerinde de düşüş izlenmektedir (Grafik IV.1.2). Bu dönemde ABD doları kredi faizleri 0,9 puan, euro kredi faizleri 1,4 puan azalmıştır. Benzer eğilim bireysel kredi faizlerinde de görülmektedir. İhtiyaç kredisi faizleri aynı dönemde 11 puan, KMH faizleri 6,7 puan azalmıştır (Grafik IV.1.3). BKK faizlerinde gerçekleşen gerileme 3,2 puan ile daha sınırlıdır. Kredi faizlerindeki düşüş, TCMB tarafından belirlenen BKK ve KMH azami faiz oranlarında yapılan indirim ile uyumludur. Nitekim, mevcut Rapor döneminde dönem borcu 25 bin TL'nin altında olan kredi kartları için belirlenen faiz oranında değişikliğe gidilmezken, 25 bin TL üzeri dönem borcu olan kartlar için uygulanan aylık faiz oranı ağustos ayında 25 baz puan düşürülmüştür (Grafik IV.1.4). Ayrıca, nakit çekim işlemleri ve KMH'lar için belirlenen azami faiz oranlarında ağustos ayında 25 ve ekim ayında 25 baz puan olmak üzere toplam 50 baz puan indirime gidilmiştir.

Grafik IV.1.1: TL Ticari Kredi Faiz Oranları (Akım, 4 HHO, %)

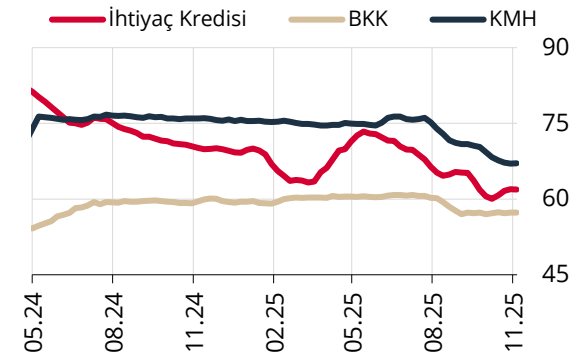
Grafik IV.1.2: YP Ticari Kredi Faiz Oranları (Akım, 4 HHO, %)

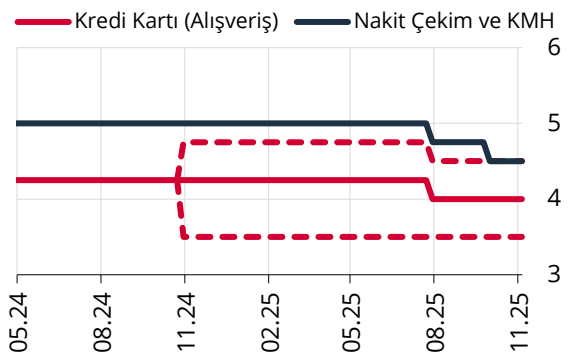
Kaynak: TCMB
Son Gözlem: 07.11.25

Dipnot: Kesikli çizgide tüzel kişi KMH ve sıfır faizli krediler, TL ticari kredi faiz hesaplamasında yer almamaktadır. Faiz dışındaki maliyetler kredi faizlerine dâhil edilmemiştir.

Grafik IV.1.3: İhtiyaç Kredisi ve BKK Faiz Oranları (Akım, 4 HHO, %)

Grafik IV.1.4: BKK ve KMH Azami Faiz Oranları (Akım, Aylık Faiz Oranı, %)

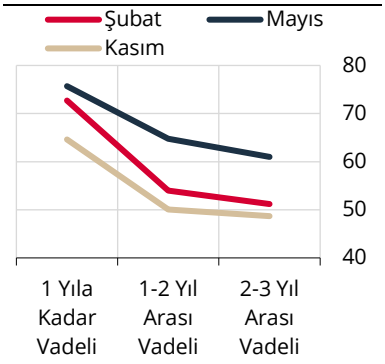
Kaynak: TCMB
Son Gözlem: 07.11.25

Dipnot: İhtiyaç kredisi faizi gerçek kişi KMH hariç hesaplanmıştır. Kredi kartı alışveriş işlemleri için geçerli olan akdi faiz oranı dönem borcuna göre farklılaştırılmış olup, mevcut dönemde dönem borcu 0-25 bin TL arası, 25-150 bin TL arası, 150 bin TL üzeri kartlar için uygulanan yıllık bileşik faiz oranları sırasıyla yüzde 51,1, yüzde 60,1 ve yüzde 69,6'dır.

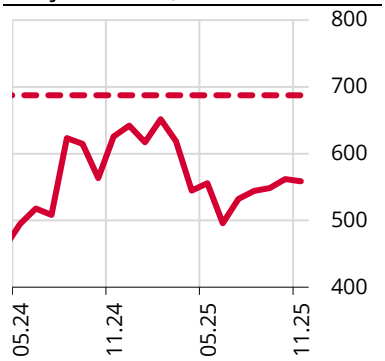
TL ticari kredi vadesi yılın ikinci yarısında bir miktar artmıştır.

Enflasyon beklentilerinin iyileşmesi ve politika faizindeki indirimler uzun vadeli ticari kredi fiyatlamalarını aşağı yönlü etkilemektedir. Nitekim haziran ayına göre 2 yıldan uzun vadeli TL ticari kredi faizleri 12 puan gerileyerek yüzde 49 seviyesinde gerçekleşmiştir (Grafik IV.1.5). Orta ve uzun vadede fonlama faizlerinde gerileme beklentisi, faiz geliri oluşturma kapasitesi bakımından bankaların uzun vadeli ve sabit faizli kredi verme iştahını artırmaktadır. Diğer yandan benzer beklentiye sahip firmalar ise daha çok kısa vadeli kredi talep etmektedir. Kredi arz-talep dengesi sonucunda sabit faizli TL ticari kredilerin ortalama vadesinin 2025 yılı başından bu yana gerilediği, yıl ortasından bu yana yönünü kısmen yukarı çevirdiği görülmektedir (Grafik IV.1.6). Firmaların kredi faizlerindeki düşüş beklentisine rotatif kredilerdeki yatay görünüm eşlik etmekte, bu kredilerin payı tarihsel ortalamasının altındaki seyrini sürdürmektedir (Grafik IV.1.7).

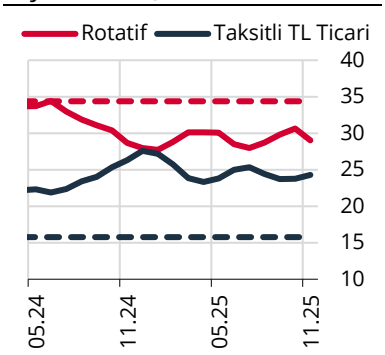
Grafik IV.1.5: TL Taksitli Ticari Kredi Faizi (Akım, %)

Grafik IV.1.6: TL Taksitli Ticari Kredi Vadesi (Akım, Orijinal Vade)

Grafik IV.1.7: TL Taksitli ve Rotatif Kredi Payı (Akım, 3 Aylık HO, %)

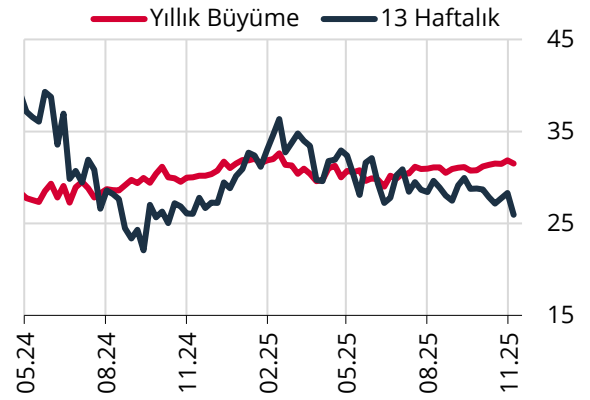
Kaynak: TCMB, BDDK Son Gözlem: 07.11.25

Dipnot: Faiz verileri, ilgili ay içinde kullandırılan kredi faizlerinin ağırlıklı ortalamasıdır ve günlük verilerden hesaplanmıştır. Kredi faizleri, sabit faizli TL taksitli ticari kredilerin faizleridir. Uç değerler ve vadesiz, sıfır faizli kullandırımlar dikkate alınmamıştır. Kredi vadeleri, sabit faizli TL taksitli ticari kredilerin vadeleridir. Vadesiz, sıfır faizli kullandırımlar ve faiz yapısı raporlanmayan gözlemler hesaplamaya dâhil edilmemiştir. Kesikli çizgiler ilgili serilerin 2020 nisan-2025 kasım dönemi ortalamasını göstermektedir.

Finansal koşullardaki sıkılık kredi büyümesine yansımaktadır.

2025 yılı şubat ayında, yıllıklandırılmış 13 haftalık büyüme toplam kredilerde yüzde 36'ya yükselirken, parasal ve finansal koşullardaki sıkılık söz konusu kredi büyümesinin yüzde 26'ya gerilemesinde etkili olmuştur (Grafik IV.1.8). BKK hariç toplam kredi büyümesi de yıl içinde yüzde 34'ü gördükten sonra yılın üçüncü çeyreğinde yüzde 25'e gerilemiştir (Grafik IV.1.9). BKK hariç kredi büyümesi bu seviyede yataya yakın bir patikada hareket etmektedir.

Grafik IV.1.8: Toplam Kredi Büyümesi (KEA, Yıllıklandırılmış, %)

Grafik IV.1.9: Toplam Kredi Büyümesi (BKK Hariç, KEA, Yıllıklandırılmış, %)

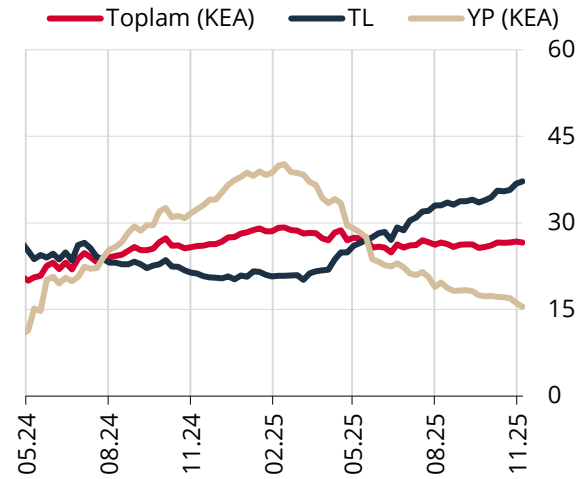
Kaynak: TCMB Son Gözlem: 07.11.25

Dipnot: İki dönem arasındaki kredi farkı YP kredi (sepet) değişiminin, dönem ortalama kuru üzerinden hesaplanan TL karşılığı ile iki dönem arasındaki TL kredi değişimi toplanarak hesaplanmış olup ilgili dönem sepet kuru kullanılarak bakiye değişimi kur etkisinden arındırılmıştır.

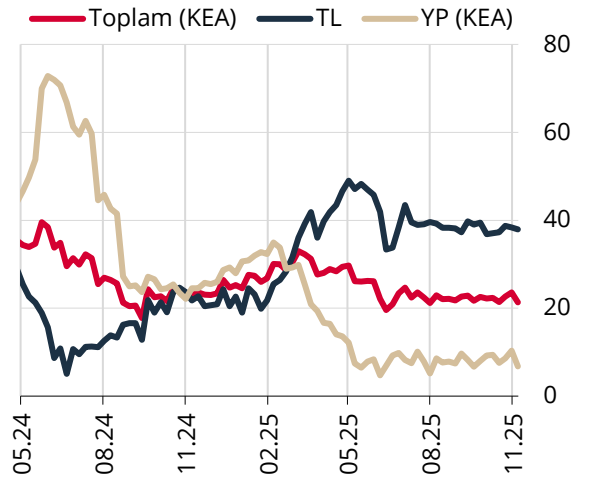
Ticari kredi büyümesi yatay bir görünüm sergilerken büyüme kompozisyonu TL lehine gelişmektedir.

Toplam ticari kredi KEA yıllık büyümesi 2025 yılı ikinci çeyreğinde yüzde 27'ye gerilerken, takip eden dönemde bu seviyelerde yatay bir seyir izlemektedir (Grafik IV.1.10). YP kredi büyüme sınırının mart ayında yüzde 0,5'e düşürülmesi YP ticari kredi büyümesinin gerilemesinde etkili olurken, bu gelişmeye karşılık TL ticari kredi büyümesi bir miktar ivme kazanmıştır. Son dönem kredi büyüme momentleri incelendiğinde ise YP kredilerin yüzde 5-10, TL ticari kredilerin ise yüzde 35-40 aralığında yatay hareket ettiği görülmektedir (Grafik IV.1.11). Bunun sonucunda toplam ticari kredi büyüme momentinin yüzde 22 civarında durağanlaştığı görülmektedir. Bütüncül bir çerçevede fiyat istikrarının yanı sıra finansal istikrar gözetilerek uygulanan makroihtiyati tedbirler ile kredilerin para birimi kompozisyonunun daha dengeli bir patikada gelişmesi beklenmektedir.

Grafik IV.1.10: Ticari Kredi Büyümesi (Yıllık, %)

Grafik IV.1.11: Ticari Kredi Büyümesi (13 Haftalık Yıllıklandırılmış, %)

Kaynak: TCMB

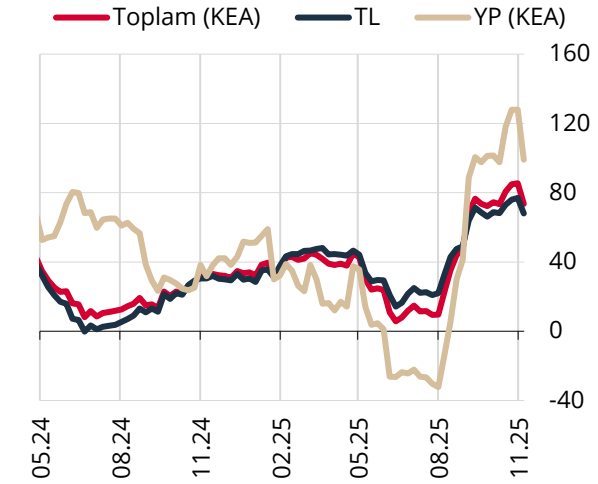
Son Gözlem: 07.11.25

Dipnot: DEK, YP kredilere dâhil edilmiştir. YP KEA kredi büyümesi, YP (sepet) kredi değişiminin bir yıllık dönemdeki sepet kur ortalaması çarpımı ile bulunan TL karşılığı toplamının bir yıl (sağdaki grafikte 13 hafta) önceki kredi bakiyesine oranı olarak hesaplanmaktadır.

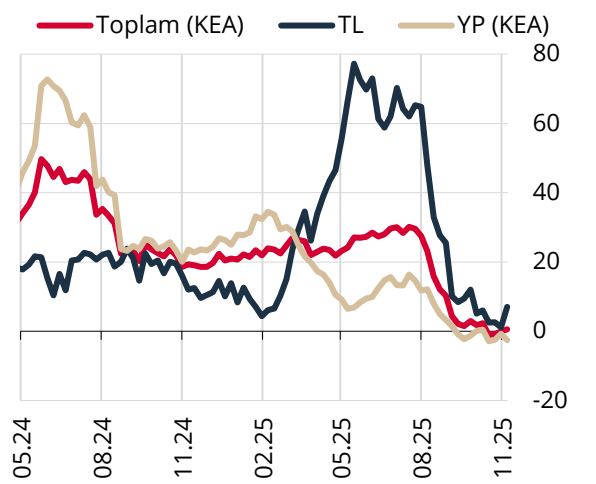
KOBİ kredi büyümesinde görülen ivmelenmede KOBİ tanımında yapılan güncellemenin etkisi bulunmaktadır.

Sıkı para politikası dönemlerinde, finansal çevrimlerin ve uygulanan makroihtiyati politikaların da belirleyici etkisiyle KOBİ ve diğer firmaların kredi kullanım eğilimleri ayrışabilmektedir. Dolayısıyla KOBİ ve diğer firmalara kullandırılan ticari kredilerin büyüme hızı dönemsel olarak farklılık gösterebilmektedir. Bununla birlikte, 7 Ağustos 2025 tarihinde KOBİ Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik'te yapılan değişiklik ile KOBİ tanımında yer alan yıllık net satış hasılatı ve mali bilanço büyüklüğü üst sınırı 500 milyon TL'den 1 milyar TL'ye çıkarılmıştır. Bunun neticesinde büyük ölçekli olarak sınıflandırılan birçok firmanın KOBİ sınıfında değerlendirilmeye başlanması KOBİ kredi büyümesinin ağustos ayından itibaren belirgin bir şekilde hızlanmasına neden olmuştur. Bu değişiklik öncesinde benzer seviyelerde büyüme kaydeden TL ticari kredilerde düzenleme sonrasında KOBİ kredilerinde büyüme momenti artarken, büyük ölçekli firmalarda bu oran yüzde 0 değerine yakınsamıştır (Grafik IV.1.12 ve Grafik IV.1.13).

Grafik IV.1.12: KOBİ Kredisi Büyümesi (13 Haftalık Yıllıklandırılmış, %)

Grafik IV.1.13: Diğer Ticari Kredi Büyümesi (13 Haftalık Yıllıklandırılmış, %)

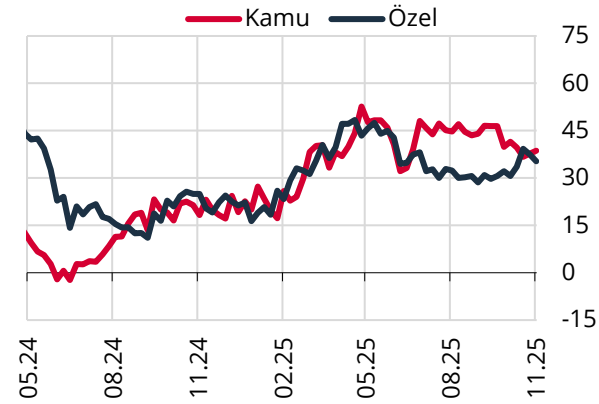
Kaynak: TCMB Son Gözlem: 07.11.25

Dipnot: YP KEA kredi büyümesi, YP (sepet) kredi değişiminin bir yıllık dönemdeki sepet kur ortalaması çarpımı ile bulunan TL karşılığı toplamının 13 hafta önceki kredi bakiyesine oranı olarak hesaplanmaktadır.

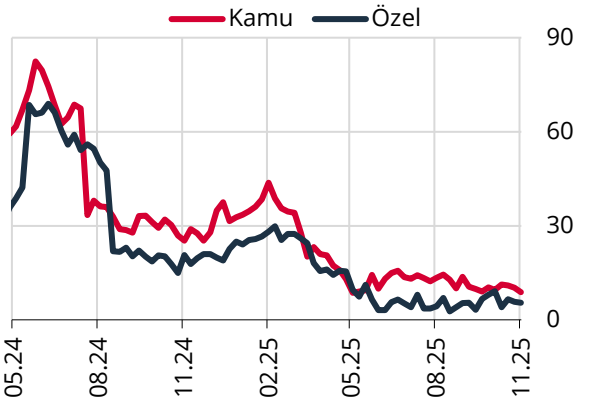
Mevcut Rapor döneminde TL ticari kredi büyümesinde kamu bankaları öne çıkarken, YP kredilerdeki yavaşlamanın sektör geneline yaygın olduğu görülmektedir.

TL ticari kredilerde esnaf ve tarım kredileri gibi düzenleme istisnaları kaynaklı nispeten daha güçlü bir büyüme eğilimi gözlenmektedir. TL ticari kredi büyümesinde eylül ayına kadar banka grupları arasında heterojenlik gözlenmiştir. Kamu bankalarının TL ticari kredi büyümesi yüzde 45'e, özel bankalarınki ise yüzde 30'a yakın gerçekleşmiştir (Grafik IV.1.14). Eylül ayından itibaren ise her iki banka grubunun TL ticari kredi büyümesi birbirine yakınsamıştır. YP kredilerde kamu ve özel bankalardaki büyümenin yüzde 10 seviyesinde gerçekleştiği görülmektedir (Grafik IV.1.15).

Grafik IV.1.14: TL Ticari Kredi Büyümesi (13 Haftalık Yıllıklandırılmış, %)

Grafik IV.1.15: YP Ticari Kredi Büyümesi (13 Haftalık Yıllıklandırılmış, KEA, %)

Kaynak: TCMB Son Gözlem: 07.11.25

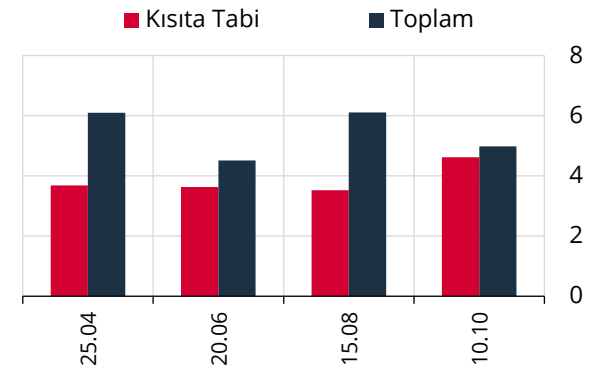
Dipnot: DEK, YP kredilere dâhil edilmiştir. YP KEA kredi büyümesi, YP (sepet) kredi değişiminin 13 haftalık dönemdeki sepet kur ortalaması çarpımı ile bulunan TL karşılığı toplamının 13 hafta önceki kredi bakiyesine oranı olarak hesaplanmaktadır.

Kredi büyümesi büyüme sınırlarıyla uyumlu gerçekleşmektedir.

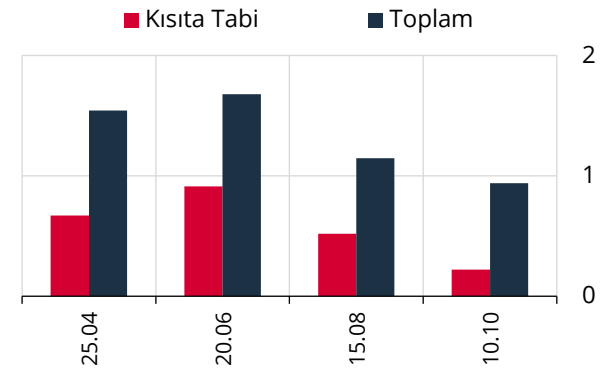
16 Ağustos 2025 tarihinde yapılan değişiklik ile kredi büyüme sınırları uygulama periyodu 4 haftadan 8 haftaya yükseltilmiştir. Bu nedenle 4 haftalık dönemler için belirlenen kredi büyüme sınırları, 8 haftalık periyotlar için uyumlaştırılmış ve ilgili kısıtlar TL KOBİ kredilerinde yüzde 5, diğer firma kredilerinde yüzde 3 ve YP kredilerde yüzde 1 olarak belirlenmiştir. Mevcut rapor döneminde kısıta tabi kredilerde büyüme eşikleriyle uyumlu gerçekleşmeler gözlenmektedir (Grafik IV.1.16 ve Grafik IV.1.17). Bazı dönemlerde artan

TL kredi talepleri nedeniyle büyüme kısıtları bağlayıcı olsa da genel olarak TL ticari kredi kısıtlarının altında büyüme oranları gözlenmektedir. YP kredilere yönelik uygulanmakta olan büyüme limitlerinin firmaların kur riski görünümünde yaşanabilecek bozulmaları sınırlandırdığı değerlendirilmektedir. Enflasyon oranlarının gerilemesiyle reel olarak TL ticari kredi kısıtlarının daha az bağlayıcı hale geleceği değerlendirilmektedir.

Grafik IV.1.16: TL Ticari Kredi Büyümesi (8 Haftalık, %)

Grafik IV.1.17: YP Ticari Kredi Büyümesi (8 Haftalık, KEA, %)

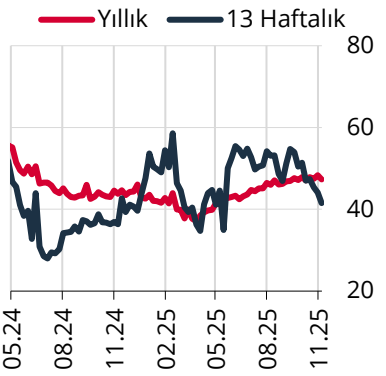
Kaynak: TCMB Son Gözlem: 10.10.25

Dipnot: Son düzenleme kapsamında büyüme oranlarının hesaplandığı sekiz haftalık zorunlu karşılık (ZK) yükümlülük tarihleri esas alınmıştır.

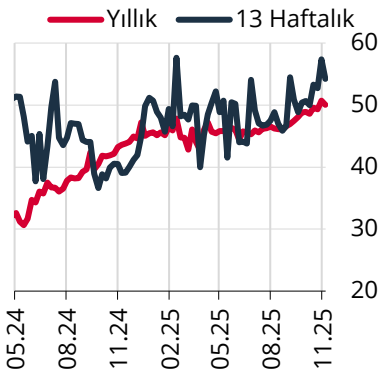
Yılın ikinci çeyreğinde hızlanan BKK büyümesi ekim ayından itibaren yavaşlamaktadır.

Bireysel krediler yıllık yüzde 47 büyüme ile toplam kredi büyümesine yukarı yönlü etki etmektedir (Grafik IV.1.18). İhtiyaç kredisi ve BKK sırasıyla yüzde 49 ve yüzde 53 büyüme değerleriyle bireysel kredi büyümesinde belirleyici kalemler olarak öne çıkmaktadır (Grafik IV.1.19 ve Grafik IV.1.20). İhtiyaç kredisi segmentinde aylık büyüme kısıtları bağlayıcılığını korurken, BKK kullanımları borçlanma amacının yanı sıra ödeme aracı fonksiyonuyla da desteklenmektedir. Bununla birlikte, son çeyrekteki büyüme momentleri yıllık büyüme eğiliminde yavaşlamayı ima etmektedir.

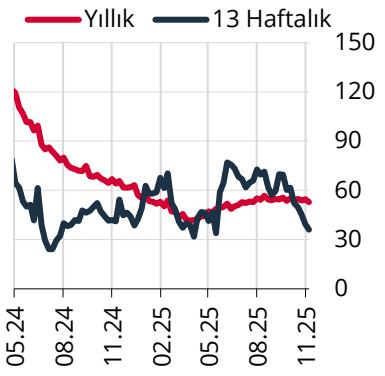
Grafik IV.1.18: Bireysel Kredi Büyümesi (%)

Grafik IV.1.19: İhtiyaç Kredisi Büyümesi (%)

Grafik IV.1.20: BKK Büyümesi (%)

Kaynak: TCMB Son Gözlem: 07.11.25

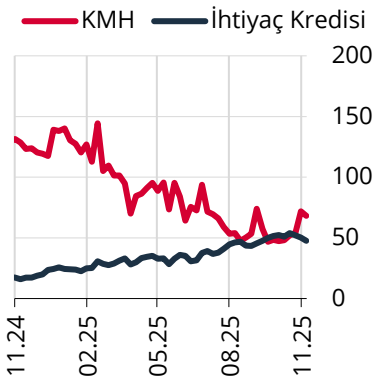
Dipnot: Yıllık serisi 12 aylık kredi büyümesini, 13 haftalık serisi ise yıllıklandırılmış 13 haftalık büyümeyi göstermektedir.

KMH büyümesi yavaşlarken, ihtiyaç kredisi büyümesi hızlanmıştır.

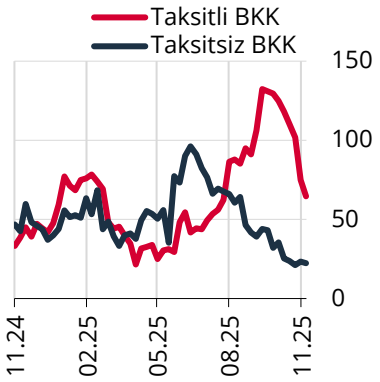
Mevcut Rapor döneminde KMH büyümesi yavaşlamaya devam ederken, KMH haricindeki ihtiyaç kredisi büyümesi artışını sürdürmektedir (Grafik IV.1.21). KMH'da taksit sayısının eğitim ve sağlık hariç harcamalarda 3 ay ile sınırlandırılması ile KMH azami faiz oranında sınırlı indirim yapılmasının KMH büyümesindeki yavaşlamada etkili olduğu değerlendirilmektedir. Öte yandan, taksitsiz BKK kullanımlarının yavaşladığı, taksitli BKK artışının dönemsel olarak seyahat, konaklama ve eğitim gibi harcama kalemlerinin etkisiyle özellikle temmuz-eylül döneminde belirginleştiği görülmektedir. Bu görünüm, taksitli BKK büyümesinin bir bölümünün mevsimsel tüketim dinamiklerinden beslendiğini işaret etmektedir (Grafik IV.1.22). Son olarak, BKK büyümesinin enflasyonun üzerinde gerçekleşmesinde bireylerin ödeme

tercihindeki dönüşüm, kayıt dışılığın azaltılmasına yönelik devreye alınan uygulamalar ve nakit taşıma maliyetinin artması gibi faktörlerin etkili olduğu değerlendirilmektedir. Nitekim, BKK bakiyesindeki büyüme ağırlıklı olarak ödeme amaçlı işlemlerden gelirken, kredilendirilen bakiye payı azalmaktadır (Grafik IV.1.23).

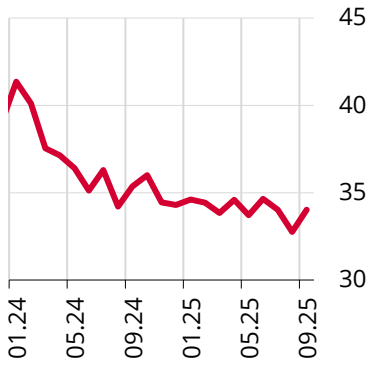
Grafik IV.1.21: İhtiyaç Kredisi Büyümesi (13 Haftalık Yıllıklandırılmış, %)

Grafik IV.1.22: BKK Bakiye Büyümesi (13 Haftalık Yıllıklandırılmış, %)

Grafik IV.1.23: BKK'da Kredilendirilen Bakiye Payı (%)

Kaynak: TCMB Son Gözlem: 07.11.25

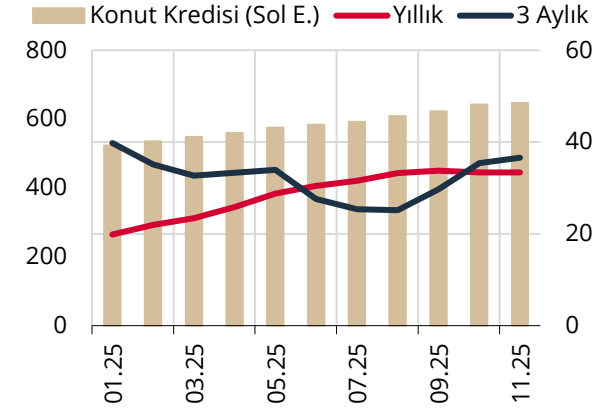
Dipnot: İhtiyaç kredisi KMH'ları içermemektedir. Kredilendirilen BKK bakiyesi, nakdi kredi olarak kullandırılan kart borçları ile son ödeme tarihi itibarıyla ödenmeyen bakiyelerin toplamıdır.

Konut kredisi büyümesi pozitif alanda seyrederken, taşıt kredileri daralmaya devam etmektedir.

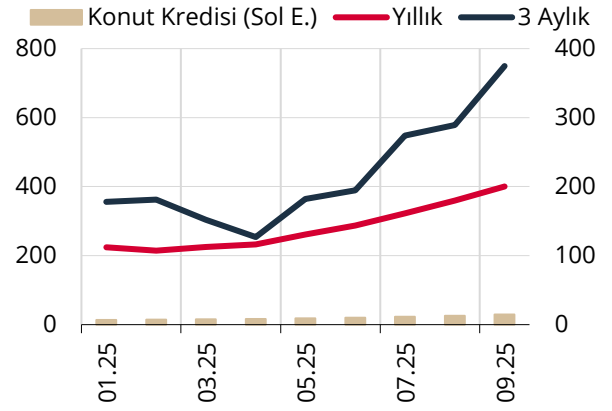
Konut kredi faizlerinde gözlenen gerileme, konut kredisi yıllık büyümesindeki artışta etkili olmuştur (Grafik IV.1.24). 13 haftalık büyüme momentleri 2025 yılı başından bu yana yavaşlamakla birlikte yılın üçüncü çeyreğinde tekrar artışa geçerek konut kredilerinde canlılığın sürdüğüne işaret etmektedir. Bununla birlikte konut kredilerinin toplam krediler ve GSYİH payında son yıllarda yaşanan belirgin gerileme de dikkate alındığında büyüme oranındaki artışta düşük bazın da etkili olduğu ve yüksek büyüme oranlarının önemli bir bakiye artışı ima etmediği not edilmelidir.

Son dönemde Tasarruf Finansman Şirketleri (TFŞ) tarafından sağlanan konut finansmanı önemli büyüme kaydetmiştir. TFŞ tarafından kullandırılan konut kredilerinde son bir yıllık dönemde yüzde 200 artış yaşanmıştır (Grafik IV.1.25). Yaklaşık 30 milyar TL'lik konut kredisi ile TFŞ'ler bankacılık sektörü tarafından kullandırılan konut kredi hacminin yüzde 5'ine ulaşmıştır. Son olarak, kullandırılan konut kredilerine ilişkin 3 aylık büyüme momentleri, TFŞ'lerin konut kredisi pazar payındaki artışın devam edeceğini ima etmektedir.

Grafik IV.1.24: Bankacılık Sektörü Konut Kredisi (%, Milyar TL)

Grafik IV.1.25: Tasarruf Finansman Şirketleri Konut Kredisi (%, Milyar TL)

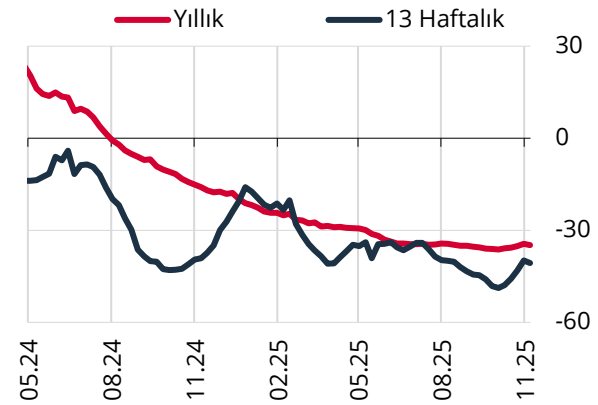

Kaynak: TCMB Son Gözlem: 07.11.25

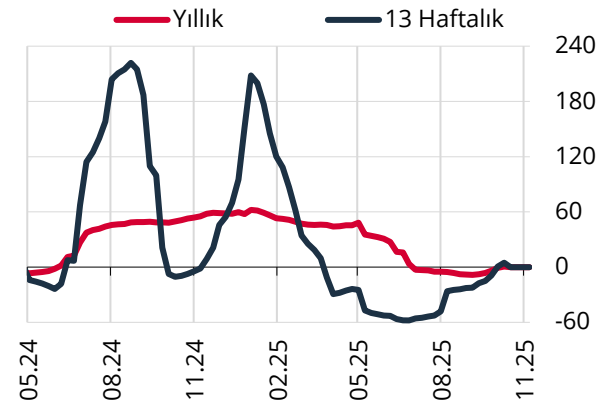
Dipnot: Yıllık serisi 12 aylık kredi büyümesini, 3 aylık serisi ise yıllıklandırılmış 3 aylık büyümeyi göstermektedir. TFŞ'lerce kullandırılan krediler gerçek ve tüzel kişilerin toplam değeridir.

Taşıt kredilerinde uygulanmakta olan büyüme kısıtı ve kredi değer oranındaki tutar limitlerinin oldukça düşük seviyelerde kalması, bu kredilerdeki daralmada belirleyici olmaya devam etmektedir (Grafik IV.1.26). Taşıt kredilerindeki zayıf görünüm finansman şirketleri için de geçerliliğini korumaktadır (Grafik IV.1.27).

Grafik IV.1.26: Bankacılık Sektörü Taşıt Kredisi Büyümesi (%)

Grafik IV.1.27: Finansman Şirketleri Taşıt Kredisi Büyümesi (%)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 07.11.25

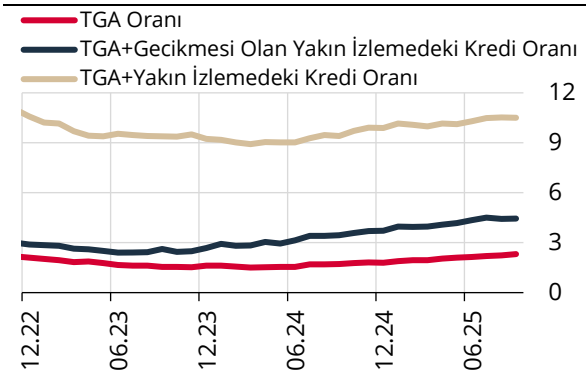
Dipnot: Yıllık serisi 12 aylık kredi büyümesini, 13 haftalık serisi ise yıllıklandırılmış 13 haftalık büyümeyi göstermektedir. Taşıt kredileri bankacılık sektörü ve finansman şirketlerinin bireysel taşıt kredisidir.

IV.1.2 Kredi Riski Gelişmeleri

Bankacılık sektörünün aktif kalitesi göstergeleri kredi riskinde belirgin bir bozulmaya işaret etmezken bireysel ve ticari kredi segmentleri arasındaki ayrışma sürmektedir.

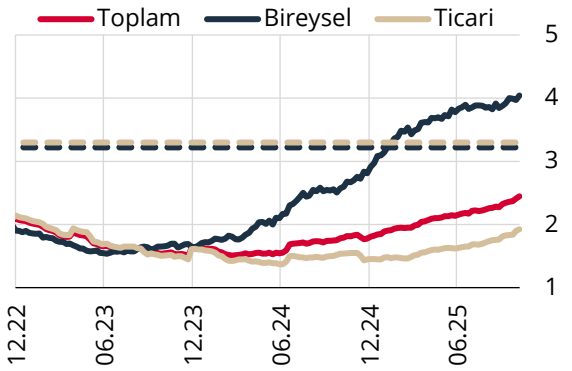
Bankacılık sektörünün aktif kalitesine ilişkin göstergeler arasında yer alan TGA ve yakın izlemedeki kredi oranları ılımlı bir artış sergilemektedir. TGA ve gecikmesi olan yakın izlemedeki kredilerin toplamı yüzde 4,5 seviyesi ile toplam krediler açısından sınırlı bir risk artışına işaret etmektedir (Grafik IV.1.28). Ekim ayı itibarıyla sektörün toplam TGA oranı tarihsel ortalamasının belirgin altında yüzde 2,4 seviyesindedir. Ticari kredi TGA oranı yüzde 1,8 ile tarihsel ortalamasının altında seyrini sürdürürken bireysel kredi TGA oranında artış devam etmiştir. Bireysel kredi TGA oranı tarihsel ortalamasının üzerine çıkmıştır (Grafik IV.1.29). Yakın izlemedeki kredi oranı yüzde 8,2 seviyesinde yatay bir seyir izlemektedir (Grafik IV.1.30). Yakın izlemede sınıflandırılan kredilerin önemli bir bölümü gecikmesi olmaksızın risk artışına bağlı olarak bankaların bu sınıfta izlediği kredilerden oluşmaktadır (Grafik IV.1.31).

Grafik IV.1.28: Aktif Kalitesi Görünümü (%)

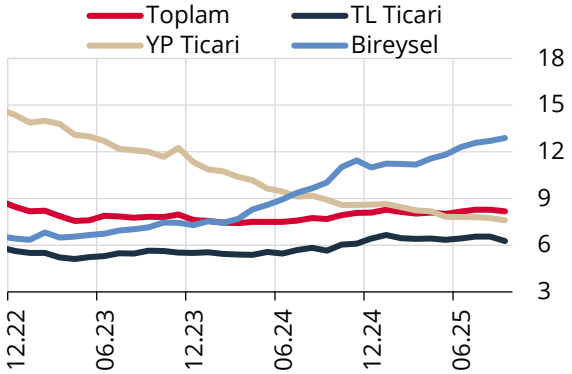
Kaynak: TCMB Son Gözlem: 09.25
Dipnot: Aktif kalitesi göstergeleri brüt kredilere oranlanmıştır.

Grafik IV.1.29: TGA Oranları (%)

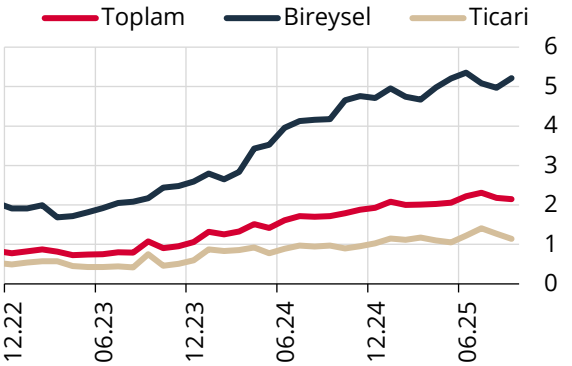
Kaynak: TCMB Son Gözlem: 07.11.25
Dipnot: Kesikli çizgiler, ilgili serilerin 2012-2022 dönemi ortalamasını göstermektedir.

Grafik IV.1.30: Yakın İzlemedeki Kredilerin Oranı (%)

Kaynak: TCMB Son Gözlem: 09.25
Dipnot: Seriler, yakın izlemedeki kredilerin brüt kredilere oranını göstermektedir.

Grafik IV.1.31: Gecikmesi Olan Yakın İzlemedeki Kredilerin Oranı (%)

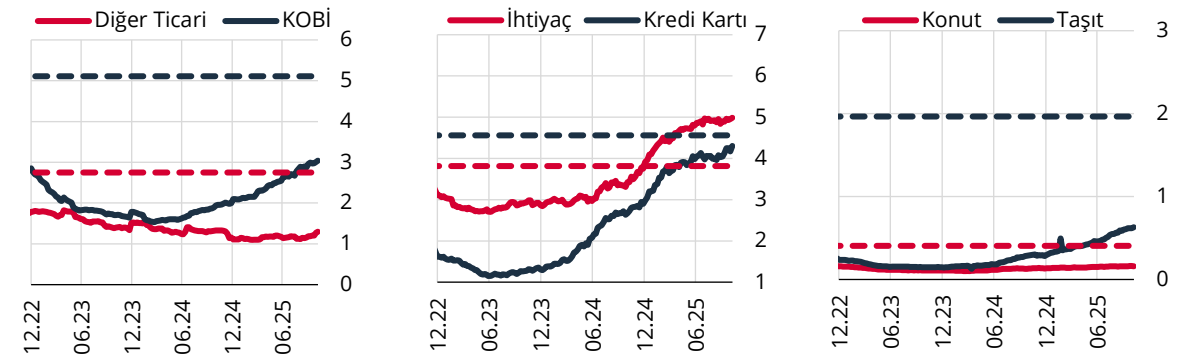
Kaynak: TCMB Son Gözlem: 09.25
Dipnot: Seriler, gecikmesi olan yakın izlemedeki kredilerin brüt kredilere oranını göstermektedir.

Ticari kredi risk görünümünde KOBİ segmenti olumsuz ayrışırken bireysel kredilerdeki TGA artışında ihtiyaç kredileri ve BKK öne çıkmaktadır.

KOBİ TGA oranı ağırlıklı olarak büyük ölçekli firma kredilerinin bulunduğu diğer ticari kredi grubundan farklılaşmaktadır (Grafik IV.1.32). Diğer ticari TGA oranı, bu segmentte yer alan firmaların güçlü likidite görünümü ve fiyatlama gücüne bağlı olarak elde ettikleri güçlü kâr marjları nedeniyle olumlu ayrışmakta ve yüzde 1,2 seviyesinde seyretmektedir. Makro ekonomik gelişmelerden daha hızlı etkilenebilen KOBİ segmentinin TGA oranı ise 2024 yılının ikinci yarısından itibaren artış göstererek yüzde 3 seviyesine yükselmiştir. Bununla birlikte KOBİ TGA oranı, tarihsel ortalaması olan yüzde 5 seviyesinin belirgin altındadır.

Bireysel kredilerde ise TGA artışının teminatsız yapıya sahip olan ihtiyaç kredisi ve BKK tarafından sürüklendiği, bu kredi segmentlerinde TGA oranlarının sırasıyla yüzde 4,9 ve 4,2 seviyesinde yatay bir görünüm kazandığı görülmektedir. Bireysel kredi TGA oranlarındaki artışın yavaşlamasında ihtiyaç kredisi ve BKK için temmuz ayında geniş kapsamlı bir yapılandırılma imkânının sağlanmasının etkili olduğu değerlendirilmektedir (Detaylar için bkz. Kutu IV.5: Finansal Piyasaların Etkin İşleyişine Yönelik Atılan Adımlar). 2024 yılı eylül ayında yapılan düzenlemeden farklı olarak temmuz ayındaki uygulamada, yapılandırmaya konu bireysel kredi kapsamı geniş tutulmuştur. Buna göre ihtiyaç kredisi ve BKK için 30 gün gecikme veya asgari tutarın ödenmemesi şartı aranmamış ve taksit-dönem borcu tahsilinin ödeme tarihi itibarıyla eksik yapılması yapılandırma başvurusu için yeterli koşul olarak belirlenmiştir. Yapılandırma imkânı sonrasında ihtiyaç kredisi ve BKK TGA oranlarındaki artış yavaşlamıştır. Diğer yandan, teminatlı yapısı ve bu krediler için ihtiyatlı bir şekilde belirlenen kredi-değer oranları sebebiyle konut ve taşıt kredilerinin riskliliği oldukça düşük seyretmektedir.

Grafik IV.1.32: Kredi Türü Kırılımında TGA Oranları (%)

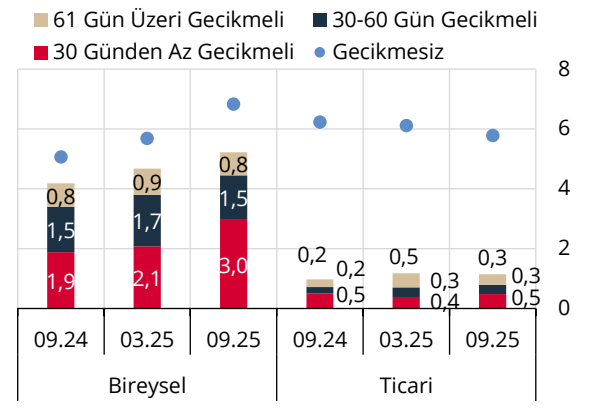

Kaynak: TCMB Son Gözlem: 07.11.25
Dipnot: Kesikli çizgiler, ilgili serilerin 2012-2022 dönemi ortalamasını göstermektedir.

Bireysel ve ticari krediler arasındaki ayrışma ödemesi geciken kredilerde de gözlenmektedir.

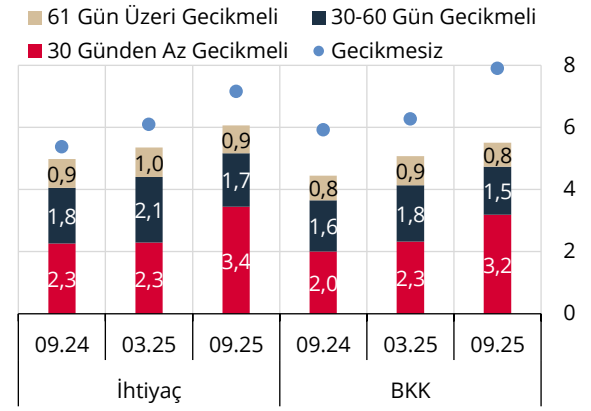
Bankalar, TFRS-9 kredi sınıflandırma standardı kapsamında, gecikmesi olmayıp kredi riskliliğinde önemli derecede artış görülen kredileri yakın izleme sınıfında izleyebilmektedir. Bu sınıfta yer alan kredilere bakıldığında, kredilerin önemli bir bölümünün gecikmesi olmaksızın risk artışına bağlı olarak bu grupta bulunduğu görülmektedir (Grafik IV.1.33). Ticari krediler içinde ödemesi geciken kredilerin oranı yüzde 1,1 seviyesinde yatay seyretmektedir. Bununla birlikte gecikmesi 30 günden az sınıfındaki artışın belirleyici etkisiyle, toplam ödemesi geciken bireysel kredi oranı yüzde 5,2'ye yükselmiştir. Bireysel kredi riskinin sürükleyicilerinden olan ihtiyaç kredileri ve BKK alt segmentlerine bakıldığında 30 günden az gecikme grubunda artışın devam ettiği, 30 gün üzerinde geciken kredi oranının gerilediği gözlenmektedir (Grafik IV.1.34). BKK ve ihtiyaç kredilerinde 30 gün üzerinde geciken kredi oranının gerilemesinde temmuz ayında devreye alınan yapılandırma imkânının etkili olduğu değerlendirilmektedir.

Grafik IV.1.33: Yakın İzlemedeki Kredilerin Kompozisyonu (%)

Kaynak: TCMB Son Gözlem: 09.25
Dipnot: Yakın izlemede sınıflandırılan ödemesi geciken kredilerin brüt kredilere oranı gösterilmektedir.

Grafik IV.1.34: Yakın İzlemedeki Kredilerin Kompozisyonu (%)

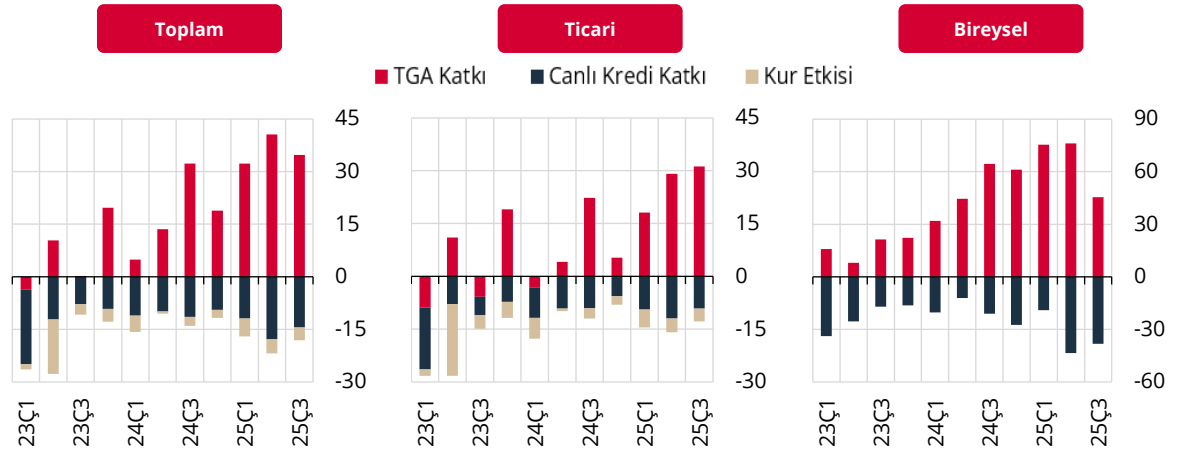

Kaynak: TCMB Son Gözlem: 09.25
Dipnot: Yakın izlemede sınıflandırılan ödemesi geciken kredilerin brüt kredilere oranı gösterilmektedir.

Toplam TGA oranı TGA bakiyesindeki artış kaynaklı yükselirken bireysel kredilerde yapılandırma düzenlemesi TGA bakiye artışını yavaşlatmıştır.

TGA oranının değişiminde kredi büyümesi ve kur kaynaklı payda etkisinin sınırlı kalması sebebiyle TGA ilavelerindeki artış belirleyici olmaktadır. 2024 yıl sonundan itibaren TGA oranı değişiminde TGA katkısının görünür biçimde arttığı, bununla birlikte üçüncü çeyrekte artışın durduğu gözlenmektedir (Grafik IV.1.35). Ticari kredi TGA oranı değişiminde TGA katkısının etkisi 2025 yılı başından itibaren belirginleşmiştir. Bununla birlikte bireysel kredilerde finansal sıkılaşmanın başladığı dönemden itibaren görünür biçimde artış gösteren TGA katkısı, üçüncü çeyrek itibarıyla önemli bir gerileme kaydetmiştir. BDDK tarafından uygulamaya konulan ihtiyaç kredisi ile BKK yapılandırmasının ve ihtiyaç kredisi limitlerinin güncellenmesinin yeni TGA oluşumunu sınırlandırarak aktif kalitesi görünümünü desteklediği değerlendirilmektedir.

Grafik IV.1.35: TGA Oranı Değişimine Katkılar (3 Aylık Toplam Katkılar, bp)

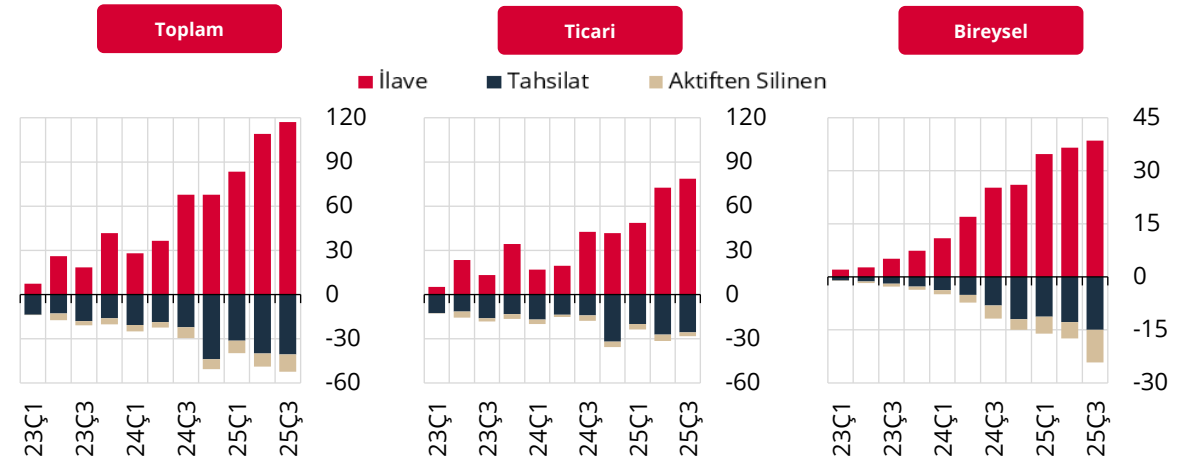
Kaynak: TCMB Son Gözlem: 09.25

Dipnot: Katkı kalemleri ilgili 3 aylık toplam katkı tutarını göstermektedir. Yöntemle ilgili detaylar için bkz. 2018 Kasım Finansal İstikrar Raporu, Kutu IV.1.I.

TGA bakiyesi tahsilat ve aktiften silinen bakiyenin sınırlı kalması ile artmaya devam etmektedir.

2024 yılının ikinci yarısından itibaren ticari ve bireysel kredi TGA ilaveleri finansal koşullardaki sıkılaşma ve buna bağlı olarak talep koşullarının etkisiyle artış göstermektedir (Grafik IV.1.36). Buna bağlı olarak TGA bakiyesi yılın üçüncü çeyreğinde ticari krediler için 294 milyar TL olurken bireysel krediler için 107 milyar TL seviyesine ulaşmıştır. Aynı dönemde tahsilat ve aktiften silinen bakiye TGA ilavelerine benzer bir artış göstermiş, böylelikle tahsilat ve ilave arasındaki eğilim korunmuştur.

Grafik IV.1.36: TGA Hareketlerinin Bileşenleri (milyar TL)

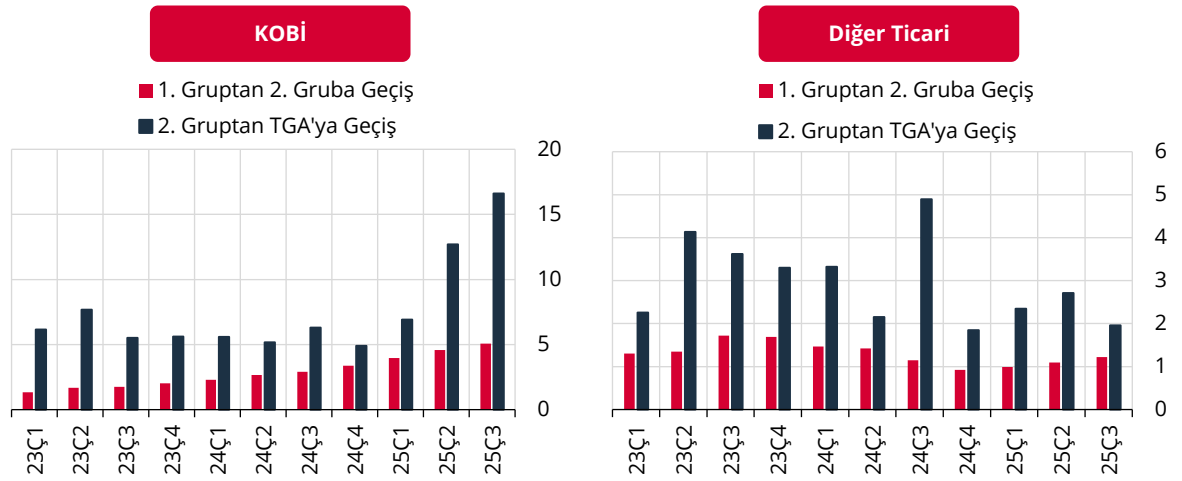
Kaynak: TCMB Son Gözlem: 09.25

Dipnot: Tahsilat ve ilave serilerinde 3 aylık toplamlar verilmektedir. İlave, yeni ilave TGA'dan, TGA'dan canlı kredilere geçen tutar çıkarılarak hesaplanmaktadır.

Ticari kredilere ilişkin öncü göstergeler KOBİ kredileri için TGA'ya geçiş oranlarında artışa işaret etmektedir.

Ticari kredilerin düşük seyreden kredi riskliliği, segment bazında alt gruplarda ayrışmaktadır (Grafik IV.1.37). Öncü bir gösterge olarak takip edilen kredi sınıfları arasındaki geçiş olasılıkları, KOBİ kredilerinde TGA'ya geçişlerin son dönemde hızlı bir artış gösterdiğine işaret etmektedir. Birinci çeyrek itibarıyla yüzde 7'ye yakın seyreden 2. gruptan TGA'ya geçiş olasılığı üçüncü çeyrekte yüzde 15'in üzerine yükselmiştir. Bununla birlikte KOBİ segmentinde 1. grupta yer alan kredilerin, 2. gruba geçiş olasılığı yüzde 5,1'e yükselmiştir. Aynı dönemde büyük işletmelerin yer aldığı diğer ticari krediler için geçiş olasılıkları artış göstermeyerek tarihsel ortalamalara yakın seyrini korumuştur. Sırasıyla yüzde 1,2 ve 2 olarak gerçekleşen geçiş olasılıkları bu sınıfta yer alan firmaların olumlu aktif kalitesi görünümünün devam ettiğini ima etmektedir.

Grafik IV.1.37: Kredi Sınıfları Arası Geçiş Olasılıkları (%)

Kaynak: TCMB Son Gözlem: 09.25

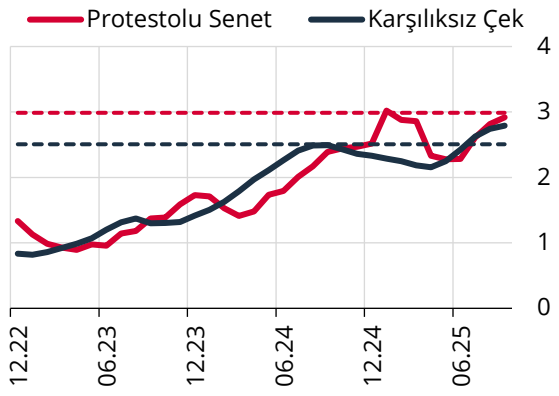
Dipnot: 1. gruptan 2. gruba geçiş olasılığı bir yıl önce 1. gruptayken 2. gruba geçiş yapan kredi tutarının bir yıl önceki 1. grup kredi bakiyesine oranı olarak; 2. gruptan TGA'ya geçiş olasılığı bir yıl önce 2. gruptayken TGA grubuna geçiş yapan kredi tutarının bir yıl önceki 2. grup kredi bakiyesine oranı olarak hesaplanmıştır. İlgili işletmenin başlangıç dönemindeki sınıfı baz alınmıştır.

Firmalar arası ticari ödeme performansını yansıtan protestolu senet ve karşılıksız çek oranları sınırlı yükseliş kaydetmiştir. Bireysel kredilerde yılın ikinci yarısından itibaren başvuru anındaki kredi notlarının arttığı gözlenmektedir.

Firmalar arasındaki ticari ödeme performanslarında ılımlı seyir devam etmektedir (Grafik IV.1.38). 2025 yılı ağustos ayı itibarıyla protestolu senetlerin oranı ve bankalara ibraz edilen çekler arasında karşılıksız olan çeklerin oranı sırasıyla yüzde 2,9 ve 2,8 seviyelerinde gerçekleşmiştir.

Kredi başvurularındaki risk profilini gösteren bireysel kredi notu yılın ikinci yarısından itibaren tüm bireysel kredi alt türleri itibarıyla iyileşmektedir (Grafik IV.1.39). Gözlenen bu iyileşmede uzun süredir tarihsel ortalamasının altında seyreden kredili mevduat hesabı (KMH) ön plana çıkarken konut fiyatları ve konut kredilerindeki sıkı koşullara bağlı olarak konut kredisi başvurularındaki kredi notu yüksek seyretmeye devam etmektedir.

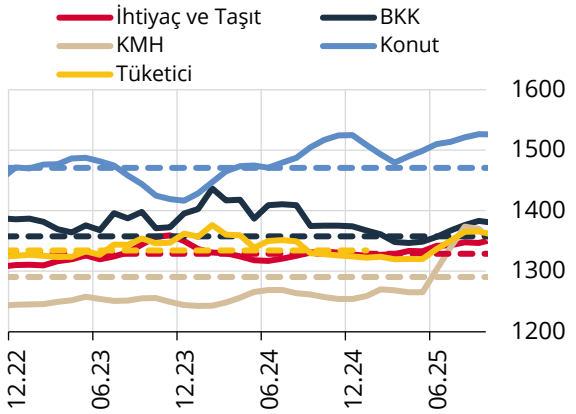
Grafik IV.1.38: Protestolu Senet ve Karşılıksız Çek Oranı (3 Aylık HO, %)

Kaynak: TCMB Son Gözlem: 09.25

Dipnot: Karşılıksız işlem yapılan çeklerin bankalara ibraz edilen toplam çeklere oranını ve protestolu senetlerin tahsile alınan ticari senetlere oranını göstermektedir. Kesikli çizgiler ilgili serilerin 2014-2022 dönemi ortalamasını göstermektedir.

Grafik IV.1.39: Bireysel Kredi Notu

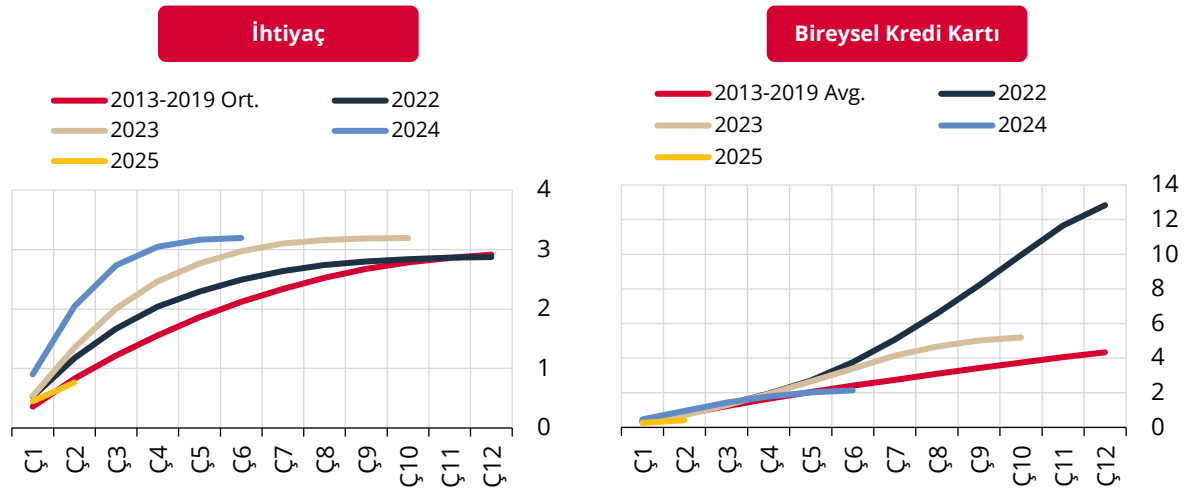
Kaynak: TCMB Son Gözlem: 09.25

Dipnot: Bireysel kredi notu ilgili dönemde kredi başvurusunda bulunanların ortalama kredi notu yer almaktadır. 3 aylık hareketli ortalama alınmıştır. Kesikli çizgiler ilgili serilerin 2020 ocak-2025 eylül ortalamasını göstermektedir.

İhtiyaç kredilerinin TGA'ya geçiş oranı geçmiş yılların üzerinde seyretmektedir.

Kullanıldığı yıldan itibaren kredinin TGA'ya dönüşümünü göstermek amacıyla bireysel krediler için yaşlandırma analizi yapılmaktadır. Finansal koşulların sıkı olduğu 2024 yılında kullandırılan ihtiyaç kredilerinin takip eden ilk çeyrekler itibarıyla TGA'ya geçiş oranının yüksek seyrettiği görülmüştür (Grafik IV.1.40). Bununla birlikte öne çıkan bir diğer gözlem ise, 2022 yılında limit tanımlanan BKK'larda TGA'ya geçiş oranının ilerleyen dönemlerde de artmaya devam etmiş olmasıdır. Bu durumda 2022 yılındaki düşük akdî faize bağlı olarak BKK müşteri havuzunun artması ve genele yaygın limit artışlarının takip eden yıllardaki sıkı finansal koşullardan etkilenmesinin belirleyici olduğu değerlendirilmektedir. 2025 yılı için yapılan yaşlandırma analizi, veri itibarıyla henüz yoruma açık olmasa da önümüzdeki dönemlerde bireysel kredi riskliliği görünümünü yansıtan önemli bir gösterge olacaktır.

Grafik IV.1.40: Bireysel Yaşlandırma Analizi

Kaynak: TCMB Son Gözlem: 09.25

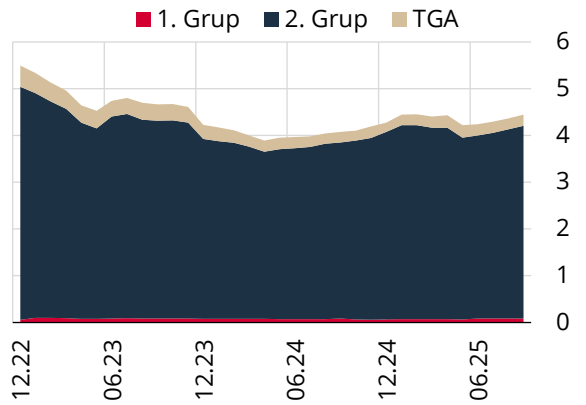
Dipnot: Yaşlandırma analizi, ilgili yılda kullandırılan kredinin çeyrekler itibarıyla kümülatif TGA oranı gelişimini göstermektedir. Yüzde üzerinden ifade edilmektedir.

Yapılandırılan kredi oranları düşük seyretmeye devam ederken bankacılık sektörü olası kayıplara karşı ihtiyatlı duruşunu korumaktadır.

Eylül 2025 itibarıyla yapılandırılan kredilerin toplam brüt kredilere oranı 2024 yılının eylül ayına göre 36 baz puanlık sınırlı bir artış kaydederek yüzde 4,4 seviyesine gelmiştir (Grafik IV.1.41). Yakın izlemede sınıflandırılan krediler yapılandırılan kredilerin önemli bir bölümünü oluştururken kalan sınırlı kısmı da TGA sınıfından yapılandırılan kredilerden oluşmaktadır. Buna bağlı olarak yapılandırılan kredi bakiyesinde yakın izlemede ve TGA'da yer alan kredilerin payı sırasıyla yüzde 93 ve yüzde 5 olup kalan çok sınırlı kısım ise birinci grupta yer alan standart nitelikli kredilerden oluşmaktadır.

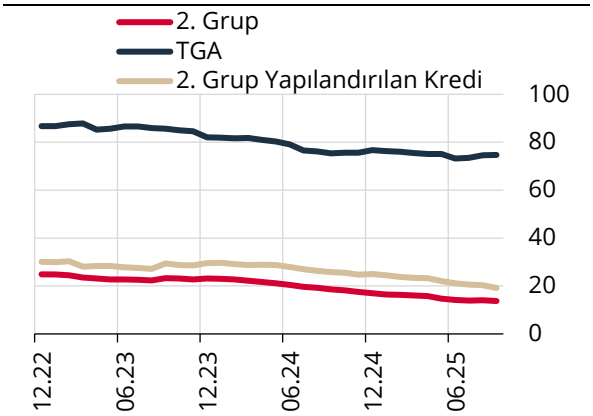
Bankacılık sektörünün kredi riskine karşı ayırdığı karşılık oranları bir süredir sınırlı bir gerileme eğiliminde olsa da sektörün ihtiyatlı duruşu devam etmektedir (Grafik IV.1.42). TGA'da yer alan kredilerin yüzde 75'i için karşılık ayrılırken ikinci grupta yer alan krediler için yüzde 14 düzeyinde karşılık ayrılmaktadır. Bu oran ikinci grupta yer alıp yapılandırılan krediler için yüzde 19 seviyesine yükselmektedir. Ayrılan yüksek karşılık oranları bankaların önümüzde dönemde kredi riski kaynaklı olası kayıplara karşı tamponlarını koruduklarına işaret etmektedir.

Grafik IV.1.41: Yapılandırılan Kredi Oranları (%)

Kaynak: TCMB Son Gözlem: 09.25
Dipnot: Seriler yapılandırılan kredilerin brüt kredilere oranını göstermektedir. 1. Grup standart nitelikli krediler, 2. Grup yakın izlemedeki krediler altında izlenen yapılandırılmış kredilerin oranını ifade etmektedir.

Grafik IV.1.42: Kredi Karşılık Oranları (%)

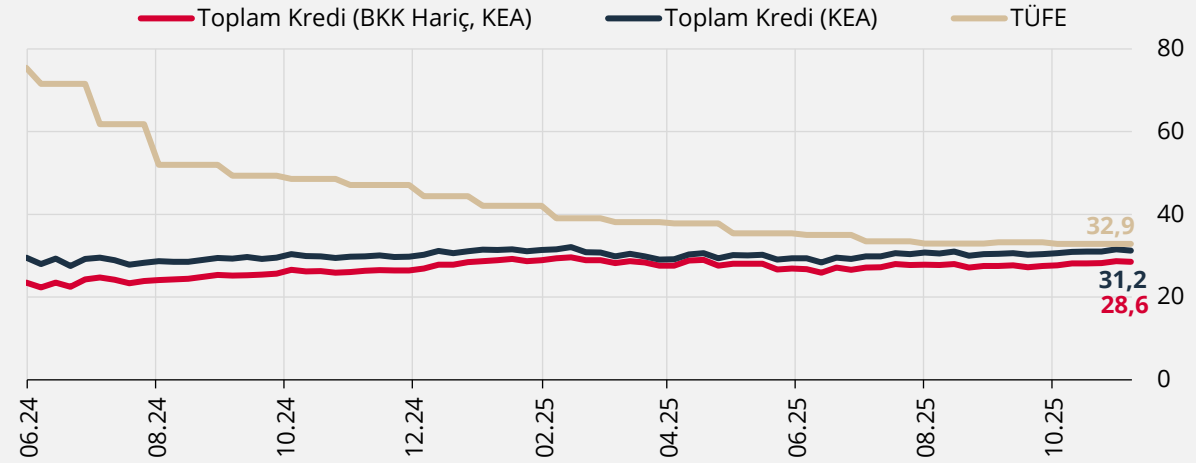
Kaynak: TCMB Son Gözlem: 09.25
Dipnot: Kredi karşılık oranı, ilgili gruptaki kredinin beklenen zarar karşılığının o gruptaki kredi tutarına oranını ifade etmektedir.

Kutu IV.1.I: Reel Kesimin ve Bireylerin Borçluluk Gelişmeleri

Özet: *Kredi büyümesinin kompozisyonu ve krediye erişim koşulları, büyüme, enflasyon ve finansal istikrar açısından yakından izlenmektedir. Aşırı kredi büyümesi talep kanalından enflasyonist baskıya yol açarken yüksek borçluluk finansal istikrara yönelik riskleri artırabilmektedir. Kredilerin aşırı daralması ise iktisadi faaliyette yavaşlama ve istihdam kaybı gibi makro etkilerin yanı sıra likiditeye erişim ve borç çevirme riskine ilişkin kırılganlıklara yol açabilmektedir. Bu çerçevede finansal istikrar ve dezenflasyon süreci için kredi büyümesinin seviyesi önem arz etmektedir. Bu çalışmada hanehalkı ve reel kesimin kredi borçlulukları ve büyümenin finansmanı açısından kredi gelişmeleri incelenmiştir.*

Sıkı para politikası duruşu ve makroihtiyati çerçevenin etkisiyle toplam kredi büyümesinin enflasyon oranının altında seyrettiği ve zaman içinde enflasyon oranının gerileyerek kredi büyümesine yaklaştığı göze çarpmaktadır. YP kredi büyüme sınırlarının aşağı çekilmesi sonrasında 2025 yılı ilk yarısından bu yana ticari kredi büyüme kompozisyonu TL lehine şekillenmiştir. Son yıllarda kullanımı yaygınlaşan ve büyük ölçüde ödeme aracı olarak kullanılan BKK hariç bakıldığında, KEA toplam kredi büyümesi yüzde 28,6 seviyesinde gerçekleşmiştir (Grafik IV.1.I.1). 2025 yılında enflasyon oranındaki gerilemeye karşın kredi büyümesinin yatay seyir izlemesi kredilerde reel büyümenin negatif bölgeden nötr bölgeye yaklaşmasına neden olmuştur.

Grafik IV.1.I.1: Kredi Büyümesi ve TÜFE (Yıllık, %, KEA)

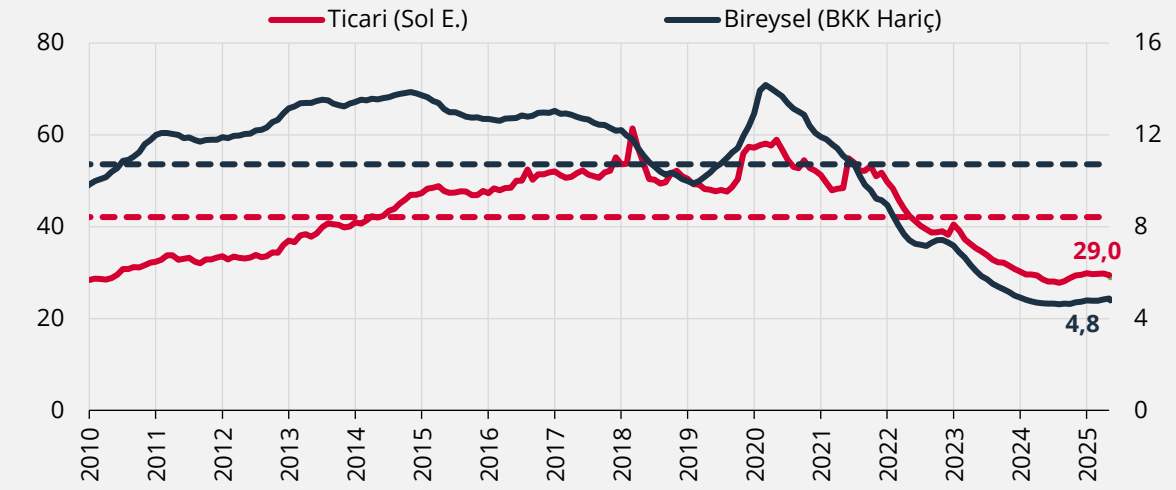

Kaynak: TCMB Son Gözlem: 07.11.2025

Dipnot: KEA hesaplamasındaki YP krediler, değişim dönemi ortalama kuru ile kur etkisinden arındırılmıştır.

Dezenflasyon sürecinin seyri için kredi büyümesinin ekonomik büyüklüğe göre nasıl bir seyir izlediği de önem arz etmektedir. Önce yüksek enflasyon sonra da sıkı parasal duruşun etkisiyle ticari kredilerin GSYİH'ye oranı yüzde 29 seviyesine gerileyerek tarihsel ortalamasının oldukça altında kalmıştır. Sektörel bazda ekonomik büyüme ve kredi kullanımı arasında heterojen bir yapı olabileceği not edilmekle birlikte bu azalış firmaların temel finansman kaynağı olan kredilerin firma bilançolarındaki payının görece gerilediğini ima etmektedir. Bireysel krediler için de bu oran benzer bir eğilimle tarihsel ortalamanın altında kalarak yüzde 4,8'e gerilemiştir (Grafik IV.1.I.2).

Grafik IV.1.I.2: Kredi/GSYİH Oranı (Stok Kredi Bakiyesi, 12 Aylık GSYİH, %)

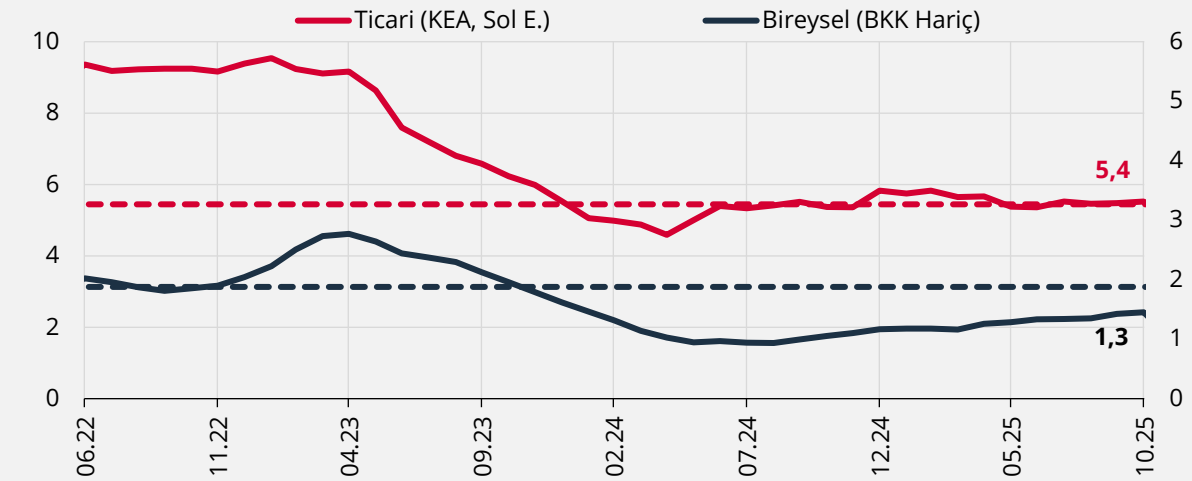

Kaynak: TCMB Son Gözlem: 07.11.2025

Dipnot: Kesikli çizgiler ilgili serilerin 2010 ocak-2025 kasım arası tarihsel ortalamayı ifade etmektedir. BKK dâhil toplam bireysel kredilerin tarihsel ortalaması yüzde 14,2, mevcut değeri yüzde 9,3'tür.

Stok kredi bakiyesindeki değişimin GSYİH'ye oranı olan kredi ivmesinde de 2024 yılı sonrasında önemli bir değişim gözlenmemiştir. Firma tarafındaki kredi ivmesi analiz dönemi başından 2024 yılı ocak ayına kadar tarihsel ortalamanın üzerinde seyrederken bu dönemden sonra ise tarihsel ortalamanın etrafında yatay seyretmiştir. Bireysel kredi ivmesinde de benzer bir gerileme patikası gözlenmekle birlikte tarihsel ortalamasının altında kalmıştır (Grafik IV.1.I.3). Hem kredi/GSYİH oranı hem de kredi ivmesi, kredi piyasasında sıkılığın korunduğunu ima etmektedir.

Grafik IV.1.I.3: Kredi Değişimi /GSYİH Oranı (12 Aylık Stok Kredi Bakiyesi Değişimi, 12 Aylık GSYİH, %)

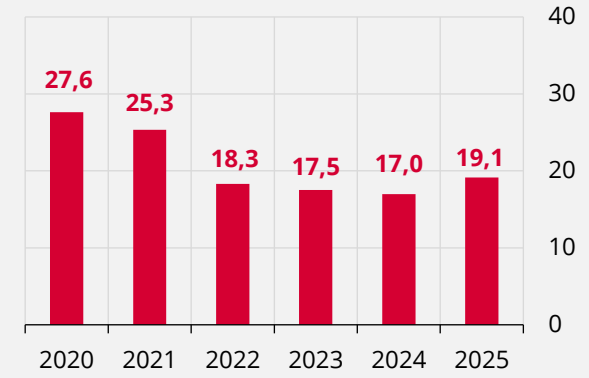
Kaynak: TCMB Son Gözlem: 07.11.2025

Dipnot: KEA hesaplamasındaki YP krediler, değişim dönemi ortalama kuru ile kur etkisinden arındırılmıştır. BKK dâhil toplam bireysel kredilerin tarihsel ortalaması yüzde 2,6, mevcut değeri yüzde 2,8'dir.

Finansal istikrar açısından hanehalkı ve reel sektör borcunun gelirlere oranı, bu kesimlerin kaldıraç düzeyi ile ilgili önemli bir finansal gösterge olarak yakından takip edilmektedir. Reel sektörün ticari kredilerinin 1 yıllık cirolarına oranı 2024 yıl sonuna kadar geriledikten sonra 2025 yılında sınırlı düzeyde artmıştır. Bu durum, reel sektör firmalarında kredi büyümesinin cirolarındaki artışa göre daha ılımlı bir seyir izlediğini ima etmektedir (Grafik IV.1.I.4).

Bireysel tarafta da toplam borçluluğun gelire oranının 2020 yılından itibaren gerilediği gözlenmektedir. Kişi seviyesinde verilerden ortalama ve medyan olarak bakıldığında da ortalama bir bireyin aylık brüt gelirine oranla tüketici kredisi borçluluğunda azalış dikkat çekmektedir (Grafik IV.1.I.5). Bu durum, geçmiş yıllara kıyasla tüketici kredisi borçluluğunun düşük seviyelere gerilediğini ima etmektedir. Parasal sıkılaşmanın yanı sıra konut ve taşıt kredilerine uygulanan kredi-değer oranı ile taşıt ve ihtiyaç kredilerine uygulanan vade, tutar ve büyüme kısıtları gibi makroihtiyati tedbirlerin bu gerilemede etkili olduğu değerlendirilmektedir.

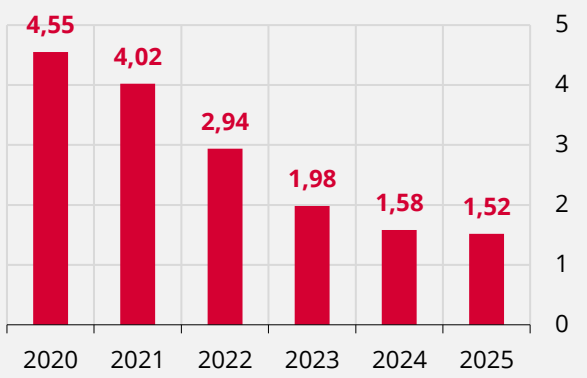
Grafik IV.1.I.4: Ticari Kredi/Ciro Oranı (%)

Kaynak: TCMB, GİB Son Gözlem: 09.25

Dipnot: Hesaplamada, ticari krediler ve 12 aylık birikimli ciro verisi kullanılmıştır. Örneklem, ciro ve kredi verisi eşleşen firmalardan oluşmaktadır. Oranlar, yıl sonu değerlerini ifade ederken 2025 yılı için eylül ayı verisi kullanılmıştır.

Grafik IV.1.I.5: Tüketici Kredisi / Aylık Brüt Gelir Oranı

Kaynak: SGK, KKB Son Gözlem: 09.25

Dipnot: Örneklem, 4A kapsamında aktif olarak çalışan ve tüketici kredi bakiyesi pozitif olan yaklaşık 7,7 milyon kişiden oluşmaktadır. İlgili döneme ilişkin ortalama değerler kullanılmaktadır. Uç değerler dışlanmıştır. Oranlar, yıl sonu değerlerini ifade ederken 2025 yılı için eylül ayı verisi kullanılmıştır.

Sonuç olarak, reel kesim ve hanehalkının finansal borçluluk seviyesi yaygın olarak dikkate alınan göstergelere göre gerilemiştir. Kredi büyümesinin dezenflasyon süreciyle uyumlu seyri ve yönetilebilir seviyelerdeki reel kesim ve hanehalkı borçluluğunun finansal istikrarı destekleyici olduğu değerlendirilmektedir.

Kutu IV.1.II: Banka Enflasyon Beklentileri ve Kredi Arzı

Özet: *Bu çalışmada, bankaların enflasyon beklentilerinin kredi arzına etkisi incelenmektedir. TCMB Piyasa Katılımcıları Anketi üzerinden elde edilen dinamik banka beklentileri mikro düzeyde kredi verileriyle birleştirilerek 2009-2019 dönemi için analizler gerçekleştirilmiştir. Sonuçlar bankaların orta vadeli enflasyon beklentilerindeki artışların kredi arzında daralmaya yol açtığını göstermektedir. Ayrıca, enflasyon beklentilerine gelen yukarı yönlü şoklar kredi faiz oranları ve kredi riskini arttırırken, kredi vade, limit ve teminat değerlerini düşürmektedir. Bulgular diğer iktisadi aktörlerin yanı sıra bankaların enflasyon beklentilerindeki normalleşmenin finansal aracılık faaliyetleri ve finansman maliyetleri üzerinde olumlu etki yapabileceğine işaret etmektedir.*

Enflasyon beklentilerinin kontrol altına alınması; finansal piyasaların ve aracılık faaliyetlerinin etkin işlemesi, finansman maliyetlerinin düşürülmesi ve parasal aktarım mekanizmasının güçlenmesi açısından kritik öneme sahiptir. Özellikle bankaların makroekonomik beklentileriyle şekillenen kredi politikaları, finansal koşulları belirleyen temel unsurlar arasındadır. Buna karşın, gelişmekte olan ülkelerde bankaların makroekonomik göstergelere yönelik beklentilerine odaklanan ampirik çalışmalar görece sınırlı kalmaktadır.[1] Ancak bankaların, sermayenin etkin dağılımındaki rolü göz önüne alındığında; enflasyona dair orta vadeli beklentileri, kredi arzı kanalıyla hem fiyat hem de finansal istikrarı etkileyebilmektedir.

Teorik olarak, bankaların enflasyon beklentilerindeki artışların kredi arzını etkilemesi beklenir. Yüksek enflasyon beklentileri gelecekteki getiri oranlarını düşürerek bankaların kredi kullandırımlarından elde edeceği gelirleri azaltabilir. Bu durum, kredi verme iştahını zayıflatabilir. Ayrıca, enflasyonist gelişmelerin orta ve uzun vadede parasal sıkılaşma sürecine yol açacağına dair projeksiyonlar; bankaların fonlama koşulları, likidite görünümleri ve firmaların borç yükü ile nakit akışına ilişkin beklentilerini olumsuz etkileyebilir. Artan belirsizlik ortamı kredi arzını aşağı yönlü etkileyebilecektir. Bu kutuda, Türkiye'ye özgü anket bazlı beklentiler ve mikro verileri kullanarak, bankaların orta vadeli beklentilerindeki değişimlerin kredi arzı üzerindeki etkilerini analiz etmekteyiz.[2]

Veri ve Yöntem

Bu çalışma kapsamında ilk olarak, TCMB Piyasa Katılımcıları Anketi'nin mikro verisi kullanıldı. Bu anket finansal ve reel sektörde yer alan karar alıcılar ile uzmanların temel makroekonomik değişkenlere ilişkin beklentilerini düzenli bir biçimde izlemeye imkân tanımaktadır. Ankette tüketici enflasyonu, GSYİH büyüme eğilimi, döviz kuru, faiz oranları ve cari işlemler dengesi gibi göstergelere dair beklentiler sayısal olarak derlenmektedir. Çalışma kapsamında yalnızca bankalardaki uzmanların orta vadeli enflasyon beklentilerine odaklanıldı. Özellikle "12 ay sonrası için yıllık tüketici enflasyonu beklentiniz nedir?" sorusuna verilen yanıtlar panel formatında derlendi. İkinci aşamada, bankaların tüketici enflasyonu beklentisi ile firma bazında kredi verileri ve Gelir İdaresi Başkanlığı idari kayıtlarından alınan firma bilgileri eşleştirilmiş ve aylık frekansta toplulaştırılmıştır. Bu sayede, 2009-2019 dönemini kapsayan ve banka-firma-zaman boyutlarında kredi ilişkilerini içeren dengesiz bir panel veri seti oluşturulmuştur.[3] Nihai veri seti 26 bankanın 508.887 firmayla kurduğu yaklaşık 44 milyon kredi ilişkisini içermektedir.

[1] Literatürdeki çalışmaların çoğu, finans dışı sektörlerde faaliyet gösteren şirketler ile hanehalkının anket bazlı beklentilerine odaklanmaktadır (Coibion ve diğ., 2020; Weber ve diğ, 2022; D'Acunto ve Weber, 2024). Bankalara odaklanan çalışmalar daha sınırlıdır. Ma ve diğ. (2021), ABD bankalarını inceledikleri çalışmada, bankaların bölgesel iktisadi koşullara dair olumsuz beklentilerini daha yüksek kredi faizi ve daha düşük kredi büyümesiyle ilişkilendirmektedir. Çin bankacılık sektörü bağlamında deneysel veriye dayanan D'Acunto ve diğ. (2025), kredi tahsis memurlarının enflasyon, büyüme ve politika faiz oranına ilişkin beklentilerinin kredi onay oranı ve maliyeti üzerinde etkilli olabileceğini göstermektedir. Küresel ölçekte faaliyet gösteren bankaları inceleyen Li ve Ongena (2025) ise, bu bankaların yerel büyüme performansına dair beklentilerinin kredi büyümesini etkileyen bir unsur olduğunu ortaya koymaktadır.

[2] Bu kutuda Akgündüz ve diğ. (2025) çalışmasının temel bulguları özetlenmektedir.

[3] Analizde kredi anapara ve faiz oranı sıfır olan gözlemler veri setinden çıkarılmıştır. Vergi kimlik numarası eksik olan kayıtlar dışlanmıştır. Yalnızca Türkiye sınırları içinde kullandırılan nakdi ticari krediler dikkate alınmıştır. Tüketici kredileri, bireysel kredi kartları ve bankalara kullandırılan krediler örnekleme dahil edilmemiştir. Şahıs işletmeleri analiz dışında bırakılmış; katılım ve yatırım bankaları da çalışmaya dâhil edilmemiştir.

Banka beklentilerinin kredi arzı yoluyla finansal istikrara etkisini incelemek için aşağıdaki ampirik spesifikasyon kullanılmıştır:

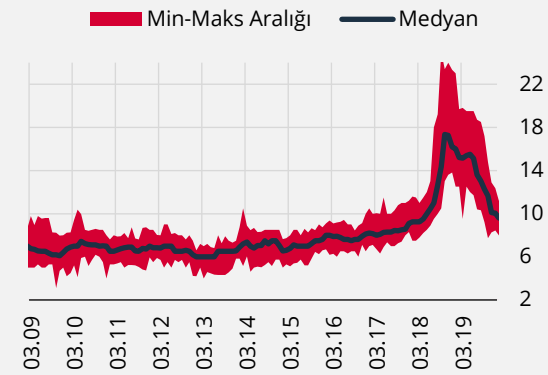
$$TL\ Kredi_{ibt} = \beta Beklenti_{bt-1} + \delta_b + \delta_{it} + \varepsilon_{bit} \quad (1)$$

Denklem (1)'de yer alan $TL\ Kredi_{ibt}$ değişkeni, banka b'nin t döneminde firma i'ye verdiği TL cinsinden toplam kredi tutarını göstermektedir. Kredi miktarları TÜFE ile reelleştirilmiş ve doğal logaritma dönüşümü uygulanmıştır. Ana açıklayıcı değişken olan $Beklenti_{bt-1}$ ise, banka b'nin t-1 dönemindeki anket bazlı orta vadeli enflasyon beklentilerini ifade etmektedir. Kredi talebine dair dinamikleri ayrıştırmak ve banka beklentilerinin kredi arzına etkisini göstermek için, Denklem (1) banka (δ_b) ve firma-zaman (δ_{it}) sabit etkilerini içerecek şekilde tasarlanmıştır. Bu sayede analizlerde yalnızca aynı dönemde birden fazla bankadan kredi kullanan firmaların, farklı bankalardan aldıkları kredilerdeki varyasyondan yararlanabiliyoruz. Standart hatalar banka-ay düzeyinde kümelenmiştir.

Sonuçlar

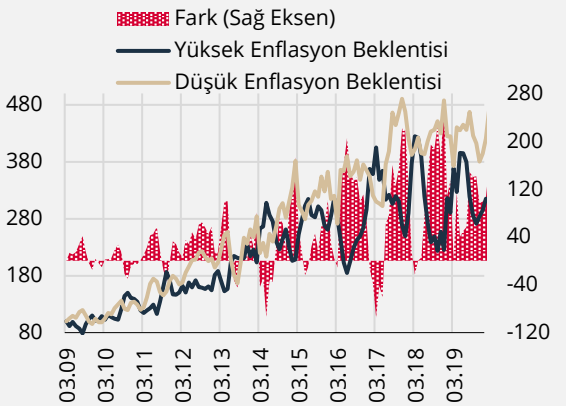
Anket bazlı veriler, bankaların makroekonomik büyüklüklere ilişkin beklentilerinin dönemsel olarak önemli ölçüde farklılık gösterebildiğini ortaya koymaktadır. Grafik IV.1.II.1'de Piyasa Katılımcıları Anketi'ne katılan ve bankalarda görev yapan uzmanların 12 ay sonrasına ilişkin enflasyon beklentilerine dair özet istatistikler sunulmaktadır. Medyan enflasyon beklentisi, fiyat artışlarına dair makro görünümle yüksek düzeyde bir parallelik sergilemektedir. Ancak aynı dönemde bankalar tarafından bildirilen tahminler zaman zaman birbirinden ayrışmakta, özellikle fiyat oynaklığının belirgileştiği dönemlerde beklentilerdeki varyasyon artmaktadır. Bu farklılaşma Denklem (1)'de tanımlanan ampirik modelin etkin şekilde tahmin edilebilmesi ve kredi arzı üzerindeki etkilerin ekonometrik olarak saptanabilmesi açısından önem taşımaktadır. Tanımsal olarak bakıldığında, belirli bir dönemde örneklem medyanın üzerinde enflasyon beklentisine sahip banka grubunun kredi büyümesi, diğer bankalara kıyasla daha zayıf seyretmektedir. (Grafik IV.1.II.2).

Grafik IV.1.II.1: Banka Enflasyon Beklentileri

Kaynak: TCMB

Grafik IV.1.II.2: Banka Enflasyon Beklentilerine Göre Kredi Gelişmeleri (Reel, 3 Aylık HO, Mart 2009=100)

Kaynak: TCMB, yazarların hesaplamaları

Baz modelin tahmin sonuçları Tablo IV.1.II.1'de sunulmaktadır. Sütun (1)'de, banka ve firma-zaman sabit etkileri kontrol edilmiştir. Buna göre, bankaların orta vadeli enflasyon beklentileri ile TL cinsinden kredi arzı arasında ters yönlü ve anlamlı bir ilişki vardır. Banka enflasyon beklentilerindeki 1 yüzde puanlık artış reel TL kredi arzında yaklaşık yüzde 1,69 azalış ima etmektedir. Sütun (2)'de, enflasyon beklentilerinin geniş tanımlı toplam kredi arzı ile de negatif ilişkili olduğu gözlenmektedir. Türkiye özelinde kur gelişmelerinin enflasyonist görünümle parallelik sergilediği dikkate alındığında, sütun (3)'te bankaların kur beklentilerinin TL kredi arzına etkisi incelenmiştir. Analiz sonuçları kur beklentisi yükselen bankaların kredi arzını daha yüksek oranda azalttıklarına işaret etmektedir. Ek olarak, enflasyon beklentilerinin etkisini test etmek amacıyla çeşitli sağlamlık analizleri yapılmıştır.[4]

[4] İlk olarak, sektörde görece büyük ve yüksek pazar payına sahip 12 banka dikkate alınmış, temel bulguların yönü bu örneklemde korunmuştur. Kredi politikalarının makroekonomik görünüme verdiği tepki; bankaların iş modelleri ve

Tablo IV.1.II.1: Tahmin Sonuçları

	(1) TL Kredi	(2) Toplam Kredi	(3) TL Kredi
Enflasyon Beklentisi	-0,017***	-0,016***	
Kur Beklentisi			-0,116***
Gözlem Sayısı	25.381.958	26.994.279	25.231.105
Banka Sabit Etkiler	✓	✓	✓
Firma x Zaman Sabit Etkiler	✓	✓	✓

Not: ***, ** ve * sırasıyla %1, %5 ve %10 seviyesinde istatistiki anlamlılığı ifade etmektedir.

Çalışmanın bu aşamasında, enflasyon beklentilerinin kredi tutarının yanı sıra kredi koşullarına etkisi incelenmektedir (Tablo IV.1.II.2). Sütun (1)'de TL cinsinden kredi borçlanmasında oluşan ağırlıklı ortalama faiz oranı ($TL\ Kredi\ Faizi$), sütun (2)'de kredi riskini temsilen takipteki alacak oranı (TGA), sütun (3)'te kredi stoğunda 90 günden uzun vadeli borçlanmanın payı ($Vade$), sütun (4)'te reel ve logaritmik olarak dönüştürülmüş kredi limitleri ($Kredi\ Limitleri$), sütun (5)'te ise kredi ilişkisi kapsamında yer alan teminatlar ($Teminat$) hedef değişken olarak alınmaktadır. Sonuçlar, enflasyon beklentilerindeki artışın kredi faizlerini yükselttiğini göstermektedir. Yüksek enflasyon beklentisine sahip bankalar, firmaların kredi riskine ilişkin daha muhafazakâr davranmakta; bu durum TGA oranı ile pozitif ilişkide görülmektedir. Enflasyon beklentisindeki artışlar bankaların borçlanma vadelerini ve kredi limitlerini anlamlı ölçüde azaltmasına neden olmaktadır. Ayrıca beklenti şokları sonucunda teminat değerleri düşüş kaydetmektedir.

Tablo IV.1.II.2: Diğer Kredi Özelliklerine İlişkin Sonuçlar

	(1) TL Kredi Faizi	(2) TGA	(3) Vade	(4) Kredi Limitleri	(5) Teminat
Enflasyon Beklentisi	0,384***	0,751***	-0,002***	-0,023***	-0,034***
Gözlem Sayısı	25.381.958	25.381.958	25.381.958	25.381.958	20.787.859
Banka Sabit Etkiler	✓	✓	✓	✓	✓
Firma x Zaman Sabit Etkiler	✓	✓	✓	✓	✓

Not: ***, ** ve * sırasıyla %1, %5 ve %10 seviyesinde istatistiki anlamlılığı ifade etmektedir.

Değerlendirme

Bu çalışmada, Türkiye örneği için detaylı veriler kullanılarak banka beklentilerinin kredi finansmanına etkilerini analiz etmektedir. Sonuçlar, enflasyon beklentilerindeki artışların kredi arzını düşürdüğünü göstermiştir. Enflasyon beklentilerindeki yükselişler kredi maliyetleri ve risk algısında artışa yol açarken kredi vade, limit ve teminatlarında düşüş eğilimi gözlenmiştir. Bu bulgular, banka enflasyon beklentilerinin kredi arzı üzerindeki etkilerinin yakından izlenmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Bankalar ve diğer iktisadi aktörlerin enflasyon beklentilerinin çıpalanması, dezenflasyon sürecinde oluşabilecek maliyetlerin azaltılmasına önemli katkı sağlayacaktır.

fonlama yapılarındaki farklılığa bağlı olarak değişebileceği için, analizler ticari kamu bankaları dışlanarak tekrarlanmıştır. Bir sonraki aşamada, tahmin dönemi 2009-2023 aralığını içerek şekilde genişletilmiştir. Ayrıca, denklem (1) ek kontrol değişkenleriyle genişletilmiştir. Bankaların döviz kuru, politika faizi ve kısa dönemli enflasyona dair beklentileri de modele dahil edilmiştir. Bu genişletilmiş modellerde de, orta vadeli enflasyon beklentilerindeki bozulmanın kredi arzını daraltıcı etkisi devam etmektedir. Bir diğer sağlamlık analizinde enflasyon beklentileri (gecikmeli değerler yerine) eşanlı olarak modele dahil edilmiştir. Ayrıca standart hataların alternatif bir düzeyde (firma bazında) kümelenmesi, sonuçların istatistiki anlamlılığını etkilememektedir. Sağlamlık analizinin son adımında enflasyon beklentileri ikili değişken formatında tanımlanırken, örneklem medyan değerlerinin üzerinde enflasyon bekleyen bankaların kredi arzında daha fazla kesintiye gittiği görülmüştür.

Referanslar

Akgündüz, Y. E., Bölükbaş, K., Çolak, M.S., Özbekler, M. D., & Yılmaz, M. H. (2025). Bank Inflation Expectations and Credit Supply: Evidence for Türkiye. Devam Eden Çalışma.

Coibion, O., Gorodnichenko, Y., & Ropele, T. (2020). Inflation expectations and firm decisions: New causal evidence. *The Quarterly Journal of Economics*, 135(1), 165-219.

D'Acunto, F., Gao, J., Liu, L., Lu, K., Wang, Z., & Yang, J. (2025). Subjective expectations and financial intermediation. *CEPR Working Paper*.

D'Acunto, F., & Weber, M. (2024). Why survey-based subjective expectations are meaningful and important. *Annual Review of Economics*, 16.

Li, X., & Ongena, S. (2025). Global banks' macroeconomic expectations and credit supply. *IWH Discussion Paper*, No. 8.

Ma, Y., Paligorova, T., & Peydro, J. L. (2021). Expectations and bank lending. *University of Chicago Working Paper*.

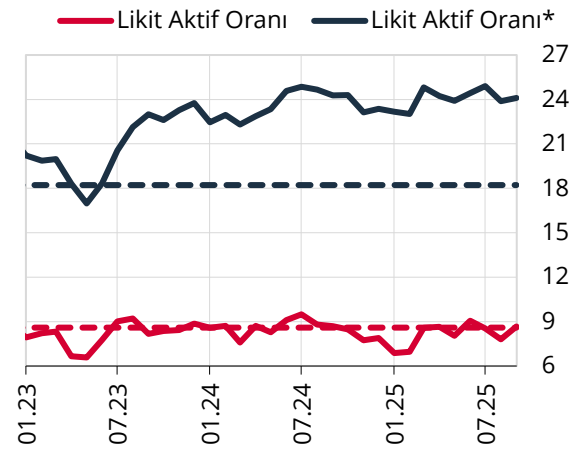
Weber, M., D'Acunto, F., Gorodnichenko, Y., & Coibion, O. (2022). The subjective inflation expectations of households and firms: Measurement, determinants, and implications. *Journal of Economic Perspectives*, 36(3), 157-184.

IV.2 Likidite Riski

Farklı likit varlık oranı göstergeleri, sektörün güçlü likit varlık düzeyinin korunduğuna işaret etmektedir.

Sektörün likit aktif oranı (ZK hariç), tarihsel ortalamasına yakın seviyelerdeki yatay seyrini sürdürmektedir. Nakit, serbest hesaplar ve ters repo alacakları gibi likit aktif kalemlerine, ZK'nın ve TCMB'de tutulan serbest mevduatın da dâhil edilmesiyle hesaplanan likit aktif oranı ise tarihsel ortalamasının belirgin şekilde üzerine çıkmıştır (Grafik IV.2.1). TCMB'nin sistemdeki likidite fazlasının yönetimi amacıyla ZK oranında yaptığı değişiklikler likit aktif oranının yüksek seyretmesinde etkili olmuştur. Likit aktiflerin önemli bir kısmını oluşturan serbest DBS ve yurt dışı muhabir bankalardaki YP hesapların toplam aktiflere oranı 2025 yılı içinde önemli ölçüde artış göstermiştir. Böylece, serbest DBS oranı tarihsel ortalamalarına yakınsarken yurt dışı serbest hesapların aktiflere oranı tarihsel ortalamasının üzerine çıkmıştır (Grafik IV.2.2).

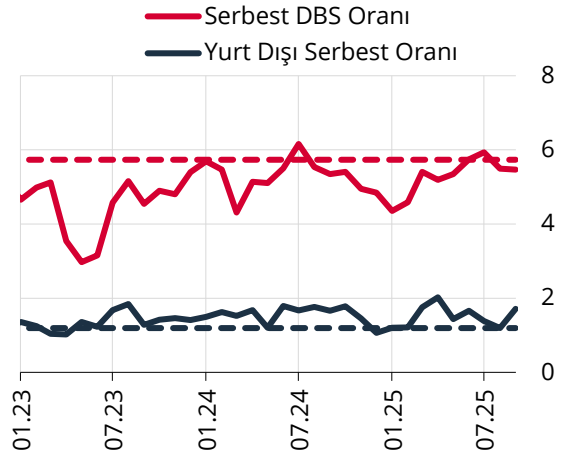
Grafik IV.2.1: Likit Aktiflerin Payı (%)

Kaynak: TCMB Son Gözlem: 09.25

Dipnot: Likit Aktif Oranı = (Nakit + Yurt Dışı Bankalar Serbest + Serbest DBS + Ters Repo Alacakları + Takasbank ve BİST Interbank Piyasası) / Aktifler. Likit Aktif Oranı* = (Nakit + Yurt Dışı Bankalar Serbest + Serbest DBS + Ters Repo Alacakları + Takasbank ve BİST Interbank Piyasası + Serbest Dâhil ZK) / Aktifler. Kesikli çizgiler ilgili serilerin 2012-2021 dönemi ortalamasıdır.

Grafik IV.2.2: Seçilmiş Likit Kalemler (%)

Kaynak: TCMB Son Gözlem: 09.25

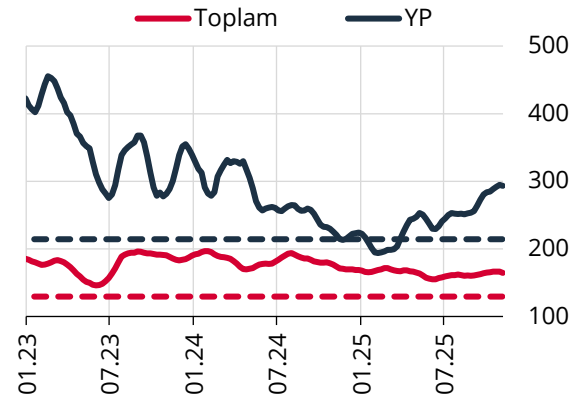
Dipnot: Serbest DBS Oranı = Teminata Konu Olmayan Kamu Borçlanma Senetleri / Aktifler. Yurt Dışı Serbest Oranı = Yurt Dışı Serbest Hesaplar / Aktifler. Kesikli çizgiler her bir serinin 2012-2021 dönemi ortalamasıdır.

Likiditeye ilişkin alternatif göstergeler, bankaların güçlü likidite pozisyonunu teyit etmekte ve fonlama yapısının istikrarlı olduğunu göstermektedir.

Bankaların 30 gün içinde gerçekleşecek net nakit çıkışlarını yüksek kaliteli likit varlıklar ile karşılama kapasitesini gösteren likidite karşılama oranları (LKO), yasal sınırların ve tarihsel ortalamalarının üzerindeki seyrini korumaktadır. Bu çerçevede, bankacılık sektörü likit varlıkları kısa vadede oluşabilecek potansiyel nakit çıkışlarını hem TL hem de YP cinsi karşılayabilecek kapasitededir. Bankalar, 2025 yılında YP mevduattaki artıştan kaynaklanan bilanço pozisyon değişimlerini YP likit aktiflerini artırarak dengelemiştir. Yurt dışı YP finansman erişiminin güçlü olması ve makroihtiyati önlemlerin etkisiyle YP kredi artış hızının yavaşlaması, bankaların YP likit aktiflerinin artmasında etkili olmuştur. Bu gelişmeler sonucunda, YP LKO hızlı bir şekilde artarak yüzde 300 seviyelerine yakınsamıştır (Grafik IV.2.3).

Kredi/mevduat oranının yüzde 80 civarındaki yatay seyri bankaların istikrarlı fonlama yapısına sahip olduğuna işaret etmektedir. TL ve YP KM oranı son dönemde bir miktar ayrışsa da yüzde 80 seviyelerine yakın bir gelişim göstermektedir. Sıkı para politikası duruşu ve makroihtiyati tedbirlerin etkisiyle, güçlü seyreden TL mevduat büyümesi ile YP kredi büyümesindeki artış, 2025 yılı şubat ayı sonuna kadar TL KM oranının gerilemesine, YP KM oranının ise yükselmesine neden olmuştur. 2025 yılı ilk çeyrek ortasından itibaren, YP kredi büyümesine yönelik makroihtiyati önlemlerin sıkılaştırılması ve YP mevduatta gözlenen yükseliş ile birlikte, YP KM oranı azalmış, TL KM oranı ise artmıştır. Son dönemde altın fiyatlarındaki artışa bağlı olarak altın cinsi mevduatın TL ve ABD doları karşılığında yaşanan yükseliş de, YP KM oranındaki gerilemeye önemli ölçüde katkı sağlamıştır (Grafik IV.2.4).

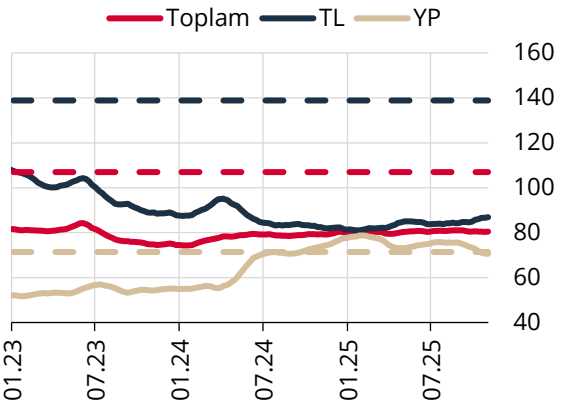
Grafik IV.2.3: Likidite Karşılama Oranları
(4 HHO, %)

Kaynak: TCMB Son Gözlem: 07.11.25

Dipnot: KYB'ler hariçtir. Konsolide olmayan raporlamalar kullanılmıştır. Toplam ve YP LKO'lar için yasal alt limitler sırasıyla yüzde 100 ve 80 olarak uygulanmaktadır. Kesikli çizgiler, ilgili serilerin 2014-2021 dönemi ortalamasıdır. LKO= Yüksek kaliteli likit varlık/30 gün içinde gerçekleşecek net nakit çıkışı

Grafik IV.2.4: Kredi/Mevduat Oranı
(4 HHO, %)

Kaynak: TCMB Son Gözlem: 07.11.25

Dipnot: KYB'ler hariç hesaplanmıştır. Bankalara kullandırılan krediler ile bankalar mevduatı hariçtir. Kesikli çizgiler, ilgili serilerin 2014-2021 dönemi ortalamasıdır.

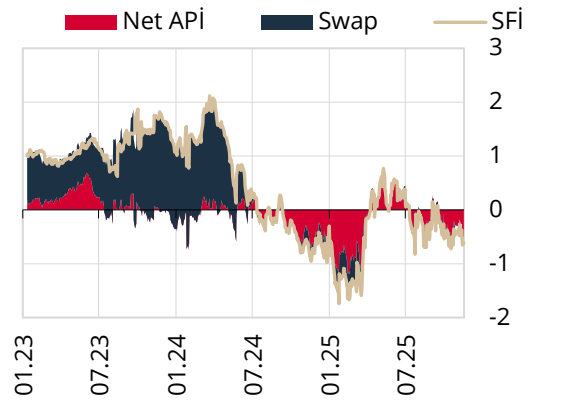
Finansal piyasalarda mart ayı sonrasında gözlenen dalgalanmaların ardından politika faizi ve makroihtiyati politika setinde atılan adımlarla birlikte yurt dışından fon girişleri artmış, rezervler güçlenmiş ve sistemde tekrar TL likidite fazlası oluşmuştur.

2024 yılı nisan ayından 2025 yılı mart ayına kadar olan dönemde TL varlıklara yönelik güçlü talep ve rezerv birikimi sayesinde sistemin fonlama ihtiyacı uzun süre negatif bölgede gerçekleşmişti. Ancak mart ayı ortasından itibaren finansal piyasalarda yaşanan dalgalanmaların etkisiyle, yurt dışı yerleşiklerin TL pozisyonlarını azaltmaları ve mudilerin YP mevduata yönelmesi sonucunda sistemdeki fazla TL likidite azalmış ve likidite açığı oluşmuştur. Bununla birlikte, son dönemde artan yabancı yatırımcı ilgisi ve mudilerin TL mevduata yöneliminin güçlenmesiyle yeniden likidite fazlasına dönülmüştür (Grafik IV.2.5).

Sistemde TL likiditede yaşanan dalgalanmalara rağmen, uygulanan likidite politikaları sayesinde parasal aktarımın etkinliği korunmaktadır.

Piyasa faizleri, TCMB politika faizine yakın seviyede gerçekleşirken mevduat faizlerinin politika faizindeki değişimleri yansıtması, parasal aktarım mekanizmasının etkin bir şekilde çalıştığına işaret etmektedir. TLREF ve 1-3 ay vadeli mevduat faizleri, 2024 yılı aralık ayında başlayan politika faizi indirimleri ile 2025 yılı mart ayında başlayan faiz artırım sürecindeki politika faizi değişiklikleriyle uyumlu şekilde azalış ve artış göstermiştir. Temmuz ayında başlayan faiz indirim süreci sonrasında da benzer bir eğilim gözlenmektedir. Politika faizinde gerçekleştirilen indirimlerin etkisiyle 1-3 ay vadeli TL mevduat bileşik faizi 18 Temmuz haftasındaki değerine göre 856 bp azalarak 7 Kasım 2025 haftasında yüzde 48,1'e gerilemiştir. Mayıs ve haziran ayında TL payı hedeflerinin sıkılaştırılmasıyla birlikte, politika faizi ile 1-3 ay vadeli mevduat faizi arasındaki fark önemli ölçüde azalmış ve parasal aktarım mekanizması güçlendirilmiştir (Grafik IV.2.6). TL mevduat faizlerinin önümüzdeki dönemdeki seyrinde politika faizi, piyasadaki likidite koşulları ve makroihtiyati politikaların yanı sıra enflasyon ve kur beklentilerinin de belirleyici olması beklenmektedir.

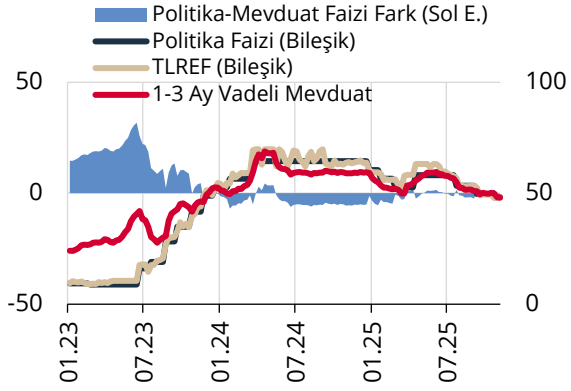
Grafik IV.2.5: TCMB Fonlaması (Trilyon TL)

Kaynak: TCMB Son Gözlem: 17.11.25

Dipnot: Net APİ, TCMB'nin açık piyasa işlemleri yoluyla sağladığı fonlamayı göstermektedir. Swap ise bankaların TCMB'den swap işlemleri aracılığıyla sağladıkları fonlamayı ifade etmektedir. SFİ'nin pozitif (negatif) değer alması, bankaların TCMB'den net borçlanıcı (borç verici) konumda olduklarını göstermektedir.

Grafik IV.2.6: TL Mevduat ve Politika Faizleri (%)

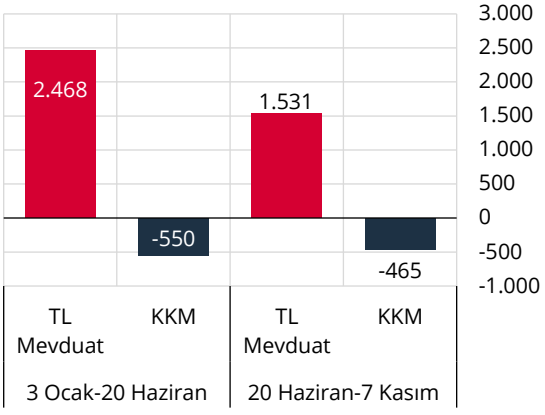
Kaynak: TCMB Son Gözlem: 07.11.25

Dipnot: Faizler yıllık bileşik olarak gösterilmiştir.

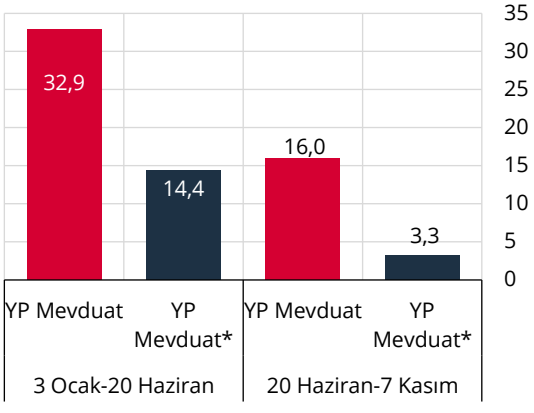
TCMB'nin politika faizi ve makroihtiyati politika setinde attığı adımlarla piyasalardaki dalgalanmalar azalmış ve YP mevduattaki artış eğilimi sınırlandırılmıştır.

TL mevduattaki artış eğilimi devam ederken, KKM bakiyesindeki gerileme sürmektedir. 2024 yıl sonundan 20 Haziran 2025 tarihine kadar geçen dönemde TL mevduat 2,468 trilyon TL artarken, KKM bakiyesi 550 milyar TL azalmıştır. Mart ayı ortasından itibaren TL mevduat artış hızında bir yavaşlama gözlenmiş olsa da 20 Haziran 2025 sonrasında TL mevduattaki yükseliş yeniden belirginleşmiştir (Grafik IV.2.7). Bazı firmaların kur riskini yönetmek amacıyla sınırlı ölçüde dövize yönelmesi ve kapanan KKM hesapları kaynaklı döviz talebi YP mevduatta kısmi bir artışa neden olmuştur. Ayrıca euro/dolar paritesindeki yükseliş ile altın fiyatlarının artması, YP mevduat bakiyesinin ABD doları cinsinden artışına önemli etkide bulunmuştur. Bu çerçevede, 2024 yıl sonundan 20 Haziran 2025 tarihine kadar olan dönemde YP mevduat 32,9 milyar ABD doları artarken, kur ve parite etkisinden arındırılmış artış ise 14,4 milyar ABD dolarıdır (Grafik IV.2.8). TCMB'nin uyguladığı sıkı para politikası ile birlikte gerçek kişi TL mevduat payı hedefini yüzde 65'e yükseltmesi sonrasında, YP mevduat bakiyesi haziran sonrasında 7 Kasım'a kadar olan dönemde parite ve altın fiyatı etkilerinden arındırılmış olarak sınırlı düzeyde artmıştır (3,3 milyar ABD doları).

Grafik IV.2.7: 2025 Yılında TL Mevduat ve KKM Değişimi (Milyar TL)

Grafik IV.2.8: 2025 Yılında YP Mevduat Değişimi (Milyar ABD Doları)

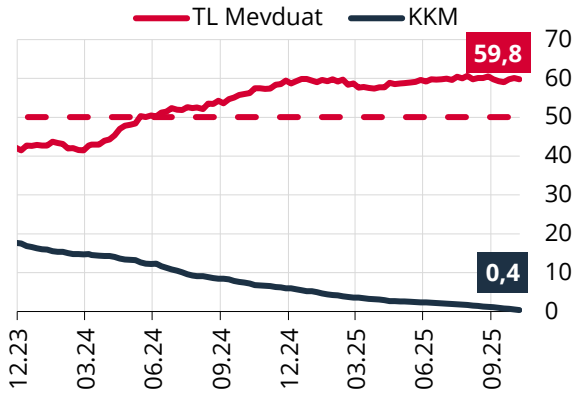
Kaynak: TCMB

Dipnot: Mevduat değişimi grafiğinin ilk kısmı 3 Ocak 2025 ile 20 Haziran 2025, ikinci kısmı 20 Haziran 2025 ile 7 Kasım 2025 tarihleri arasındaki değişimi ifade etmektedir. YP mevduat* bakiyesi kur, parite ve altın fiyatı etkilerinden arındırılmıştır.

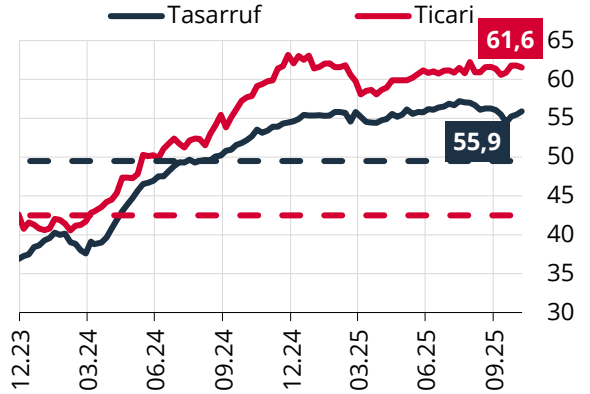
TL mevduatın toplam mevduat içindeki payı, tarihsel olarak yüksek seviyelerde istikrarlı bir görünüm sergilemektedir.

Uygulanan sıkı para politikasıyla birlikte, TL mevduat payındaki artışı destekleyen makroihtiyati düzenlemeler, reel faizlerin yüksek seviyelerde kalmasına ve TL tercihini güçlendirmeye katkı sağlamaktadır. TCMB'nin tüzel kişilerin KKM hesap açma ve yenileme işlemlerini 15 Şubat 2025'te, gerçek kişilere ait işlemleri ise 23 Ağustos 2025 itibarıyla sonlandırmasıyla, KKM bakiyesinin toplam mevduat içindeki payı yüzde 1'in altına gerilemiştir (Grafik IV.2.9). KKM hariç TL mevduatın toplam mevduat içindeki payı, son dönemde yüzde 60 seviyeleri civarında yatay ve dengeli bir seyir izlemektedir. TL mevduat payının tasarruf mevduatı ve ticari mevduat ayrımında gelişimi de TL tercihinin farklı kesimler için sürdüğünü teyit etmektedir (Grafik IV.2.10). Son dönemde hanehalkının TL mevduat tercihi ön plana çıksa da altın fiyatlarındaki artışın YP mevduatın TL karşılığını yükseltmesi sonucu, tasarruf mevduatı içinde TL mevduat payı 2025 yılı eylül ayı başından itibaren gerileme eğilimine girmiştir. Ekim ayı başından itibaren altın fiyatlarının yeniden gerilemeye başlamasıyla birlikte tasarruf mevduatı içindeki TL payı yeniden artış götermiştir. Ticari mevduat tarafında ise TL tercihi daha belirgindir. Ticari mevduatın içindeki TL payı tarihsel olarak yüksek seviyelerde yatay bir seyir izlemektedir.

Grafik IV.2.9: Toplam Mevduat Dağılımı (Pay, %)

Grafik IV.2.10: TL Mevduat Payı (Pay, %)

Kaynak: TCMB

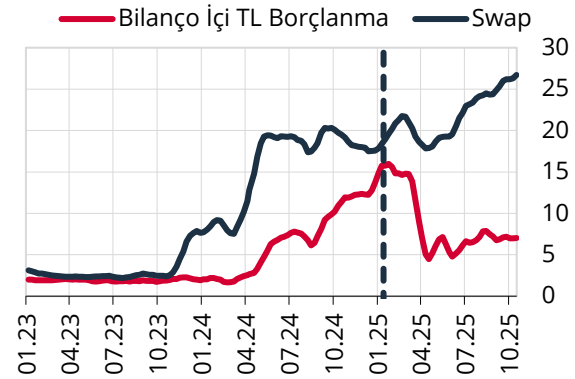
Son Gözlem: 07.11.25

Dipnot: Kesikli çizgiler, ilgili serilerin 2012-2022 dönemi ortalamasıdır.

TL mevduatın yanında yurt dışından sağlanan TL cinsi finansman da bankaların fonlama kompozisyonunda önemli bir rol oynamaktadır.

Yurt dışı kaynaklı TL fonlama gelişmelerinde işlem limitleri ve ZK politikaları belirleyici role sahiptir. 2 Şubat 2025 tarihinde bankaların 1 yıla kadar vadeli TL cinsi yurt dışından sağlanan repo, kredi ve mevduat fonlama işlemleri için ZK oranının 4 puan artırılarak yüzde 12'ye yüksetilmesi, mayıs ayında ise kısa vadelerde ZK oranının artırılarak vadeye göre farklılaştırılması sonrasında, bu kalemlerden sağlanan fonlama bakiyesi 5-6 milyar ABD doları seviyesine gerilemiştir (Grafik IV.2.11). Bu gelişme, yurt dışından kısa vadeli döviz girişleri kaynaklı riskleri sınırlayarak parasal aktarım mekanizmasını güçlendirmektedir. Öte yandan bankalar, swap kanalı ile yurt dışından fonlama sağlamaya devam etmektedir. Yurt dışı yatırımcının TL pozisyonlanma ilgisinin yüksek seyretmesi ile, bu kanaldan sağlanan fonlama tutarı kasım ayı itibarıyla 28 milyar ABD dolarına yükselmiştir. Bankaların swap limitlerini önemli ölçüde (1 yıla kadar vadede yüzde 73) kullandıkları gözlemlenmektedir.

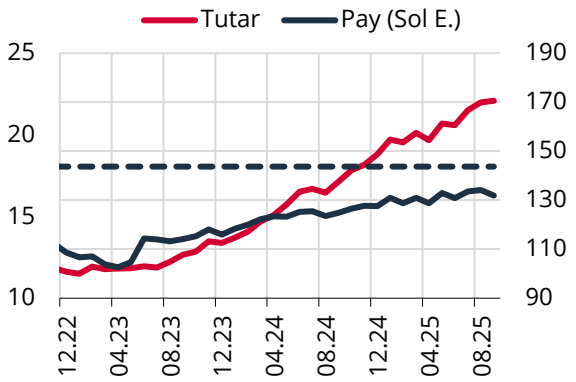
Grafik IV.2.11: Yurt Dışından Sağlanan TL Fonlama Gelişimi (4HHO, Milyar ABD Doları)

Kaynak: TCMB Son Gözlem: 07.11.25

Dipnot: Bilanço İçi TL Borçlanma, yurt dışından sağlanan TL cinsi kredi, mevduat ve repo fonlamasını içermektedir. Kesikli çizgi 2 Şubat 2025 tarihli, yurt dışı bilanço içi fonlama için getirilen ZK oran artışı düzenlemesini göstermektedir.

Grafik IV.2.12: Dış Borç Bakiyesi ve Payı (Milyar ABD Doları, %)

Kaynak: TCMB, MKK Son Gözlem: 09.25

Dipnot: Tutar parite etkisinden arındırılmıştır. Euro cinsi dış borçların ABD doları karşılığı 2018 yılı haziran ayı parite değeriyle yeniden hesaplanmıştır. Kesikli çizgi, pay serisinin 2012-2022 ortalamasıdır.

Ülke risk primlerindeki gerileme yurt dışı finansman koşullarındaki olumlu görünümü desteklerken, dış borçlanma kalitesindeki iyileşme belirginleşmektedir.

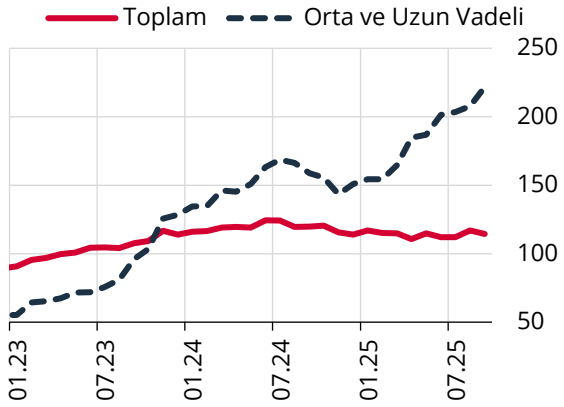
Jeopolitik gelişmelerin yurt dışı piyasalarda dalgalanmalara yol açtığı 2025 yılında, yabancı yatırımcıların Türk bankalarının borçlanma araçlarına ilgisi devam ederken, bankaların borçlanma kompozisyonunda iyileşme eğilimi öne çıkmaktadır. 2023 yılının ortalarından itibaren ülke risk primlerinin olumlu seyretmesi ile birlikte Türk bankalarının parite etkisinden arındırılmış net dış finansman temini 2024 yılında 36 milyar ABD doları, 2025 yılının ilk 9 ayında ise 22 milyar ABD doları tutarında gerçekleşmiştir.

Bankacılık sektörünün dış borç stoku 171 milyar ABD dolarına ulaşırken, fonlama kompozisyonunda dış borcun payı yüzde 16,3 düzeyinde, tarihsel ortalamasının altında seyretmektedir (Grafik IV.2.12). Bankaların yurt dışı borç çevirme oranı yüzde 100'ün üzerinde kalmaya devam ederken, 2023 yılından itibaren geçici olarak ZK muafiyeti[1] verilen 1 yıldan uzun vadeli dış borçlarda yenileme oranı Eylül 2025 itibarıyla yüzde 222 düzeyine yükselmiştir.

Bankacılık sektörünün yurt dışı kaynaklı borcu artarken borçlanmalarda uzun vade öne çıkmaktadır (Grafik IV.2.13). Son dönemde bankalar tarafından ağırlık verilen borçlanma enstrümanları arasında eurobond ve sermaye benzeri borçlanma (SBB) işlemlerinde canlılık sürmektedir. 2025 yılında eurobond ve SBB işlemleri kaynaklı net finansman sırasıyla 10,8 milyar ve 2,8 milyar ABD doları düzeyinde gerçekleşmiştir. Bankalar, SBB'lerini artırarak yurt dışı borçlanma vadesini ve kalitesini iyileştirmektedir (Grafik IV.2.14). Uzun vadeli yurt dışı borçlanmalarda öne çıkan çevresel, sosyal ve yönetişimsel temalı borçlanma senetlerinin toplam bakiyesinin Ekim 2025 itibarıyla bankalar tarafında 14,2 milyar, reel sektör tarafında ise 6,1 milyar ABD dolarına yükseldiği hesaplanmaktadır. Önümüzdeki dönemde dış borçlanma kompozisyonundaki iyileşmenin devam etmesi beklenmektedir.

[1] 15 Ocak 2023 tarihinde geçici olarak yurt dışından doğrudan temin edilen 6 aydan uzun vadeli YP yükümlülüklerdeki artış için 2023 yıl sonuna kadar ZK oranlarının yüzde sıfır olarak uygulanmasına karar verilmiştir. 19 Aralık 2024 tarihinde ise muafiyet düzenlemesinde yer alan vade kriteri 1 yıla çıkarılarak düzenlemenin süresi bir yıl uzatılmıştır.

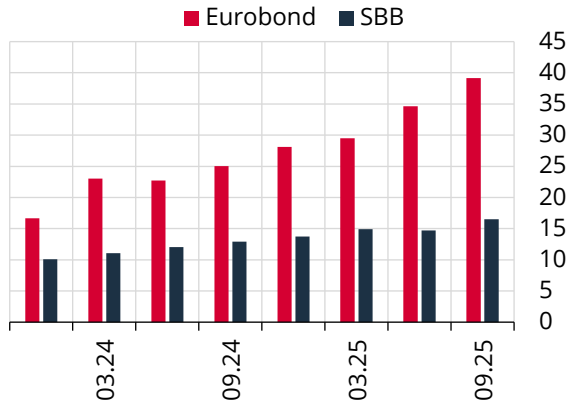
Grafik IV.2.13: Dış Borç Yenileme Oranı
(%)

Kaynak: TCMB, MKK

Dipnot: Dış borç yenileme oranı, menkul kıymet ihraçları dâhil toplam yurt dışı yükümlülük kullanım ve geri ödeme tutarlarının toplam için 6, uzun vade için 12 aylık hareketli toplamları üzerinden hesaplanmıştır.

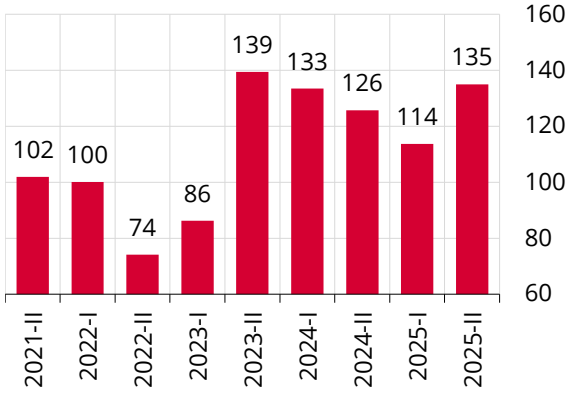
Grafik IV.2.14: Eurobond ve SBB Bakiyesi
(Milyar ABD Doları)

Son Gözlem: 09.25

Sendikasyon kredileri 2024 yılında olduğu üzere 2025 yılında da yüzde 100'ün üzerinde yüksek oranlarda yenilenmektedir. Sendikasyon kredisi piyasasına yeni banka girişleri gözlemlenirken sendikasyonlarda 2-3 yıl vadeli dilimlerin eklenmesi de piyasadaki olumlu görünümü yansıtmaktadır. Yılın ilk yarısında vadesi gelen sendikasyon kredileri büyük ölçekli 10 banka için yüzde 114 oranında (tüm bankalar yüzde 133), yılın ikinci yarısında ise yüzde 148 oranında yenilenmiştir (Grafik IV.2.15). ABD doları piyasa faizlerinde kısmi gerileme ile birlikte Teminatlı Gecelik Finansman Oranı (SOFR) ortalamaları yüzde 4,3-4,5 seviyelerinde seyrederken, sendikasyon kredisi toplam maliyetleri bir yıllık vadede yaklaşık yüzde 6 seviyelerinde dengelenmiştir. Sendikasyon işlemlerinde ABD doları cinsi 367 gün vadeli dilimde risk primi geçen yılın aynı dönemine göre 25 bp, bu yılın ilk yarısında yapılan işlemlere göre ise 10 bp azalmıştır (Grafik IV.2.16).

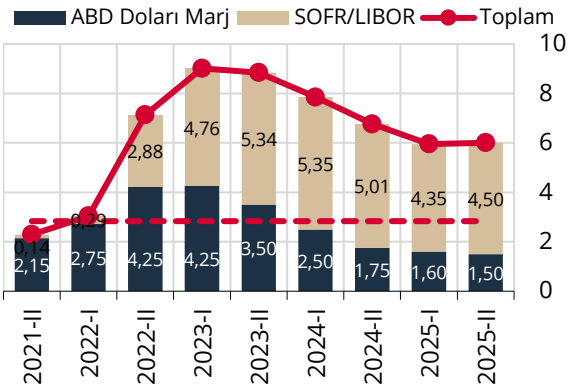
Grafik IV.2.15: Sendikasyon Kredilerinde Yenileme Oranı (%)

Kaynak: TCMB, KAP

Son Gözlem: 11.25

Grafik IV.2.16: Sendikasyon Kredilerinde Maliyetler (%)

Kaynak: KAP, Bloomberg

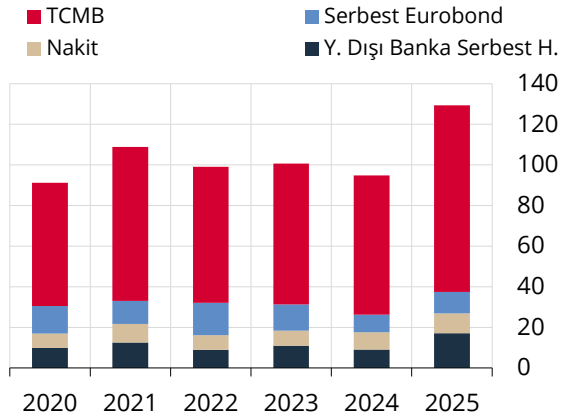
Son Gözlem: 10.25

Dipnot: KYB'ler hariç büyük ölçekli 10 banka için hesaplanmıştır. I ve II sırasıyla ilgili yılın nisan-haziran ile ekim-aralık sendikasyon dönemlerini temsil etmektedir. Dış borç yenileme oranı, belirtilen dönemlerdeki toplam kullanım ve geri ödeme tutarlarının oranı olarak hesaplanmıştır. 2025 ikinci yarısı için 27 Kasım itibarıyla 7 bankanın gerçekleştirdiği işlemler göz önüne alınmıştır. ABD doları marj, 367 gün vadede SOFR/LIBOR oranına ek olarak uygulanan faiz oranını göstermektedir. Kesikli çizgi, toplam maliyetin 2014-2022 ortalamasıdır.

Bankacılık sektörünün YP likidite tamponları güçlü seviyelerini korumakta ve serbest hesaplarda önemli bir bakiye artışı izlenmektedir.

2025 yılı eylül ayı itibarıyla bankaların ZK dâhil YP likit aktifleri 129 milyar ABD dolarına ulaşmıştır (Grafik IV.2.17). Bankaların 1 yıl içinde vadesi dolacak YP dış borç bakiyesi toplam dış borç bakiyesindeki yükseliş ile uyumlu olarak artmaya devam etmektedir. YP likit varlık artışının ve kısa vadeli dış borç bakiyesindeki yükselişin üzerinde kalmasının bir sonucu olarak, YP likit aktiflerin kısa vadeli dış borç karşılama oranı bir miktar artarak yüzde 164 seviyesine yükselmiştir (Grafik IV.2.18). Bu oranın yüzde 100 seviyesinin belirgin üzerindeki seyri, bankaların olası YP likidite çıkışlarına karşı güçlü tamponlarının varlığını göstermektedir.

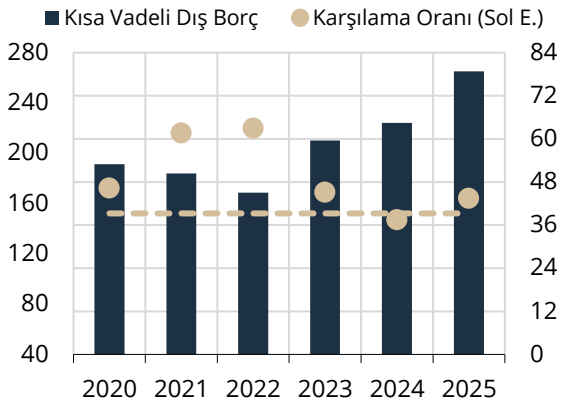
Grafik IV.2.17: YP Likit Aktifler (Milyar ABD Doları)

Kaynak: TCMB Son Gözlem: 09.25

Dipnot: İlgili kalemler için yılın son ayına ait veri göz önüne alınmıştır. TCMB kalemi bankaların serbest dâhil YP ZK bakiyelerini göstermektedir.

Grafik IV.2.18: Kısa Vadeli YP Dış Borç ve Karşılama Oranı (Milyar ABD Doları, %)

Kaynak: KAP, Bloomberg Son Gözlem: 09.25

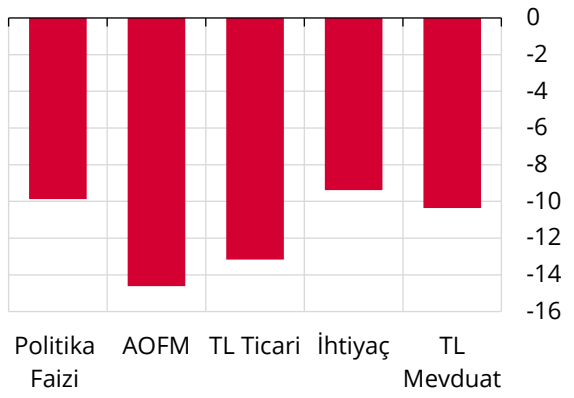
Dipnot: Dış borç, 1 yıl içinde vadesi dolacak YP cinsi dış borçları içermekte olup yurt dışı yerleşiklerin YP mevduat hesapları hariç tutularak hesaplanmaktadır. Dış borca ilişkin son veri tarihi eylül ayıdır. Kesikli çizgi, karşılama oranının 2014-2022 dönemi ortalamasını göstermektedir.

IV.3 Faiz ve Kur Riski

Haziran ayından itibaren TCMB faiz indirimleri, kredi ve mevduat faizlerine önemli ölçüde yansımıştır.

Haziran ayının ilk haftasına göre AOFM 9,5 yüzde puan gerilerken (bileşik bazda -14,6 puan); TL ticari kredi faizi (kredi kartı ve KMH hariç) 13,2 yüzde puan, TL mevduat faizi 10,4 yüzde puan ve ihtiyaç kredisi (KMH hariç) faizi 9,4 yüzde puan gerilemiştir (Grafik IV.3.1). TL kredi faizlerindeki gerilemenin mevduat faizinin gerisinde kalmasıyla akım kredi-mevduat faiz farkı 2025 yılı mayıs ayına göre tekrar yükselişe geçmiştir (Grafik IV.3.2).

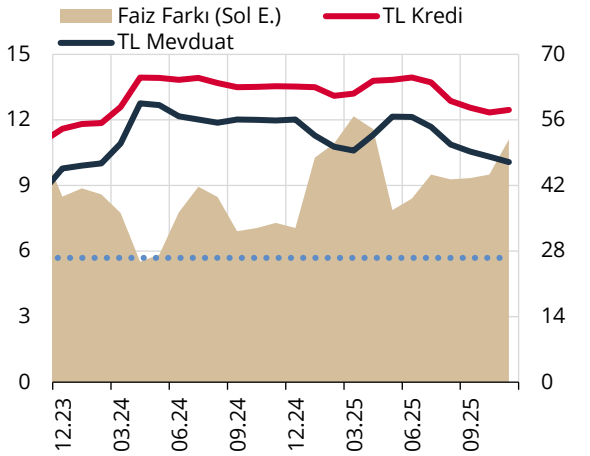
Grafik IV.3.1: 6 Haziran – 7 Kasım Faiz Değişimleri (Yüzde Puan)

Kaynak: TCMB, Bloomberg Son Gözlem: 07.11 2025

Dipnot: Faiz değişimleri hesaplanırken bileşik akım faizler kullanılmıştır. Kredi kartı ve KMH hariçtir.

Grafik IV.3.2: TL Kredi-Mevduat Faiz Farkı (Akım, Yüzde)

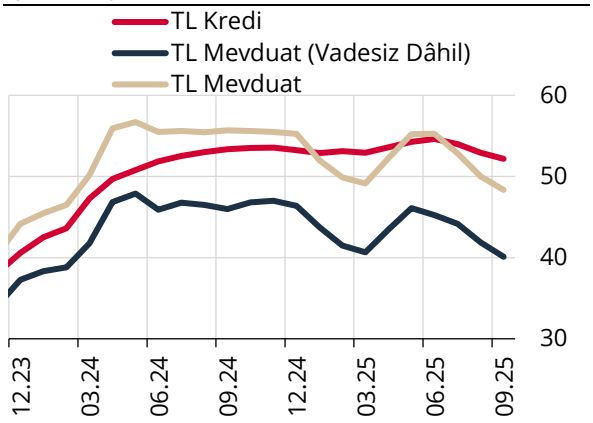
Kaynak: TCMB Son Gözlem: 07.11.2025

Dipnot: Kesikli çizgi faiz farkı serisinin 2013–2021 ortalamasını göstermektedir. Kredi kartı ve KMH dahildir.

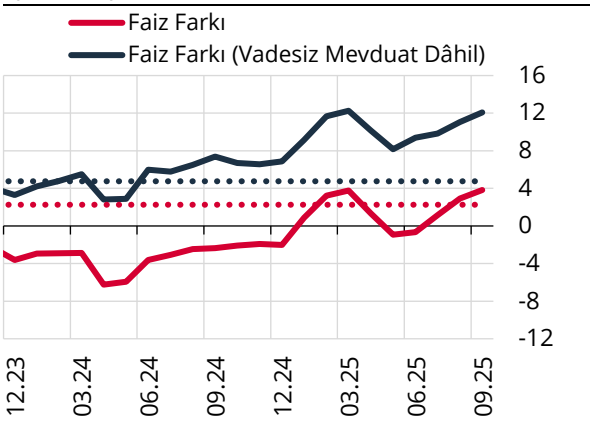
Faiz indirim süreciyle birlikte stok kredi mevduat faiz farkı yükselişe geçmiştir.

TL mevduat vadesinin kredilere göre daha kısa olması sebebiyle fonlama maliyetindeki düşüşün hızlı bir şekilde stok mevduat fiyatlamalarına yansımasıyla stok TL kredi mevduat faiz farkı yükselerek tarihsel ortalamasının üzerine çıkmıştır (Grafik IV.3.3). Diğer yandan, vadesiz mevduat hesapları bankaların marj yönetimini desteklemekte olup vadesiz mevduat dâhil TL kredi mevduat stok faiz farkı, Haziran 2024'ten bu yana tarihsel ortalamasının üzerinde seyretmeye devam etmektedir (Grafik IV.3.4).

Grafik IV.3.3: TL Kredi ve Mevduat Faizleri (Stok, %)

Grafik IV.3.4: TL Kredi-Mevduat Faiz Farkı (Stok, %)

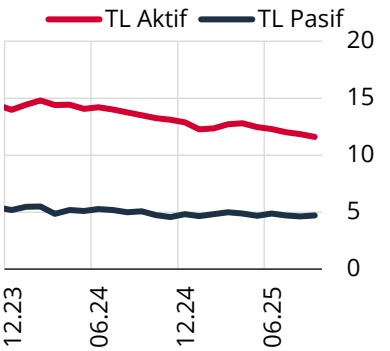
Kaynak: TCMB Son Gözlem: 09.25

Dipnot: Katılım bankaları dâhil değildir. Mevduat faizi bankalar mevduatı hariçtir. Kredi faizi KK ve KMH dâhil bireysel ve ticari kredileri kapsamaktadır. Kesikli çizgiler ilgili serilerin 2013–2021 ortalamasını göstermektedir.

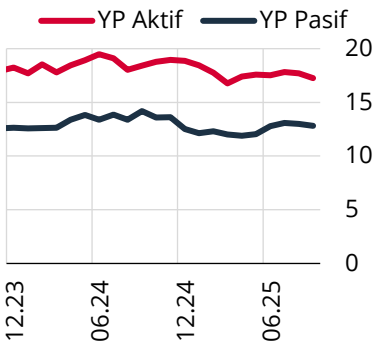
Bankaların faize duyarlı aktif ve pasifleri arasındaki vade uyumsuzluğu azalmıştır.

Bankaların faize duyarlı TL aktiflerinin ağırlıklı ortalama vadesi 2025 yılı mart ayına göre 1,1 ay azalarak 11,6 aya, faize duyarlı TL yükümlülüklerinin ağırlıklı ortalama vadesi ise 0,3 ay azalarak 4,7 aya gerilemiştir (Grafik IV.3.5). TL aktiflerin ortalama vadesindeki gerilemede, kredilerin aktif içindeki payının artmasına karşın görece vadesi daha uzun olan menkul kıymetlerin payının azalması ve menkul kıymetlerin vadeye kalan süresinin kısalması etkili olmuştur. Faize duyarlı YP aktiflerin ağırlıklı ortalama vadesi aynı dönemde 0,5 ay artarak 17,3 aya, YP yükümlülüklerin ortalama vadesi ise 0,8 ay artarak 12,8 aya ulaşmıştır (Grafik IV.3.6). YP yükümlülüklerdeki vade artışında sermaye benzeri borçlanmalar ve eurobond ihraçları öne çıkmıştır. Bu gelişmeler sonucunda hem TL hem de YP tarafta ağırlıklı ortalama vade farkları, tarihsel ortalamalarının altında seyretmeye devam ederek sırasıyla 6,9 ve 4,5 ay düzeyinde gerçekleşmiştir (Grafik IV.3.7).

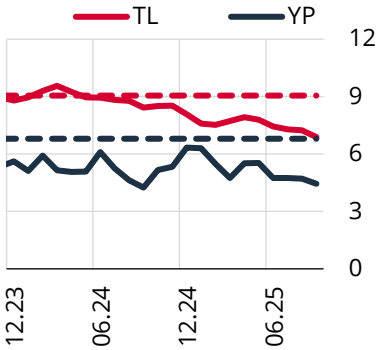
Grafik IV.3.5: TL Aktif ve Pasiflerin Ağırlıklı Ortalama Vadesi (Ay)

Grafik IV.3.6: YP Aktif ve Pasiflerin Ağırlıklı Ortalama Vadesi (Ay)

Grafik IV.3.7: Aktif ve Pasiflerin Ağırlıklı Ortalama Vade Farkı (Ay)

Kaynak: TCMB

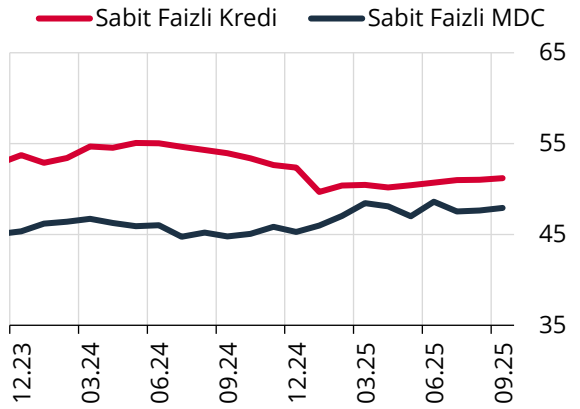
Son Gözlem: 09.25

Dipnot: Vadeler, yeniden fiyatlama dönemini göstermektedir. Ağırlıklı ortalama vadeler vade dilimlerinin orta noktaları ile ilgili finansal varlık ve yükümlülüklerin nakit akışları esas alınarak hesaplanmaktadır. Kesikli çizgiler ilgili serilerin 2013-2020 ortalamalarını göstermektedir. Katılım bankaları dâhil değildir. Bankalar, vadesiz mevduat üzerinden hesapladıkları çekirdek mevduatı üç yıla kadar vadelere dağıtabilmektedirler.

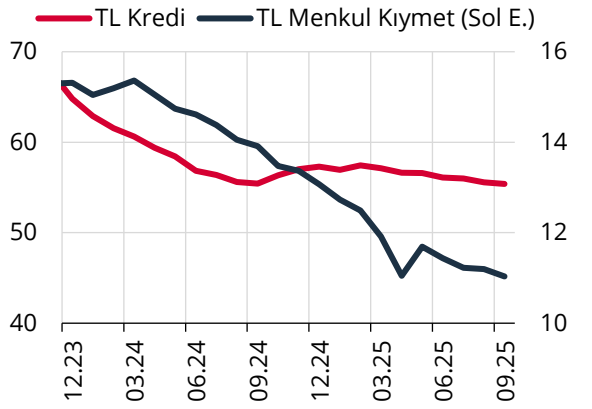
Sabit faizli TL kredinin payı artarken, sabit faizli aktiflerin vadeye kalan süreleri kısalmıştır.

Mart – eylül 2025 döneminde sabit faizli TL kredilerin payı 71 bp artarak yüzde 51,2 seviyesine yükselirken, sabit faizli TL menkul kıymetlerin payı 54 bp azalarak yüzde 47,9 seviyesine gerilemiştir (Grafik IV.3.8). Sabit faizli TL menkul kıymetlerin vadesine kalan süre gerilemeye devam etmektedir. Sabit faizli TL kredilerin vadesine kalan sürede 2025 yılı ilk çeyreğinden bu yana sınırlı gerileme gözlenmektedir (Grafik IV.3.9). Sabit faizli TL kredi ve menkul kıymetlerin vadesinin azalması olası faiz şoklarının banka bilançolarına etkisini sınırlandırmaktadır.

Grafik IV.3.8: TL Kredi ve TL Menkul Kıymetlerde Sabit Faizlilerin Payı (Stok, %)

Grafik IV.3.9: Sabit Faizli TL Aktiflerde Vade (Kalan Vade, Ay)

Kaynak: TCMB

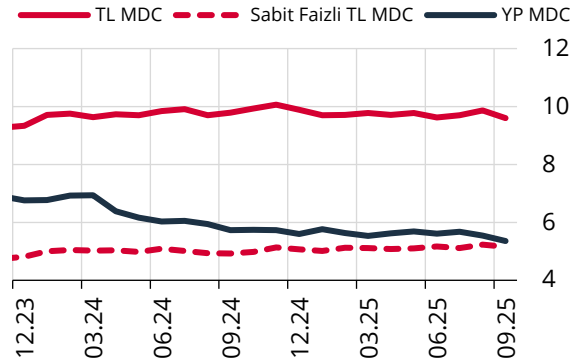
Son Gözlem: 09.25

Dipnot: Ağırlıklı ortalama vadeler gösterilmektedir. Ağırlıklı ortalama vadeler vade dilimlerinin orta noktaları ile sabit faizli TL kredilerin nakit akışları esas alınarak hesaplanmaktadır. TL menkul değerler için vade, bankaların elinde bulundurduğu sabit getirili toplam menkul kıymetler üzerinden hesaplanmıştır. Katılım bankaları hariçtir.

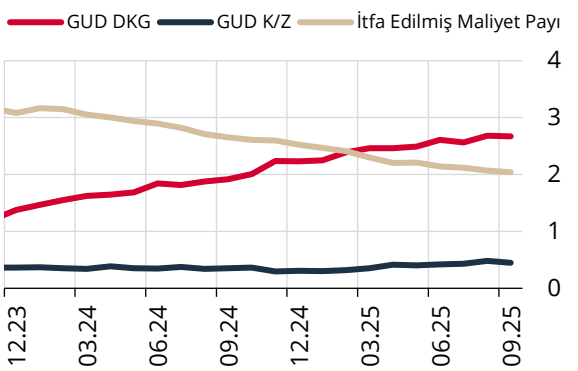
TL menkul kıymetlerin aktif içindeki payı yatay seyrederken itfa edilmiş maliyet ile sınıflandırılan menkul kıymetlerin payında sınırlı gerileme görülmüştür.

2025 yılında bankaların bilançolarındaki TL menkul kıymetlerin payı yüzde 9,6, sabit faizli TL menkul kıymetlerin payı ise yüzde 5,2 seviyesinde yatay seyretmektedir (Grafik IV.3.10). Büyük bir bölümü sabit faizli olan YP menkul kıymetlerin toplam aktifler içindeki payı, 2025 yılı mart ayına göre 18 bp azalarak yüzde 5,4 seviyesinde gerçekleşmiştir. Diğer yandan, gerçeğe uygun değeri ile izlenen TL menkul kıymetlerin toplam aktiflere oranı artış eğiliminde olmakla birlikte yüzde 3,1 ile sınırlı bir seviyededir (Grafik IV.3.11).

Grafik IV.3.10: Menkul Kıymetlerin Aktif Payı (%)

Grafik IV.3.11: Sabit Faizli TL Menkul Kıymetlerin Aktif Payı (%)

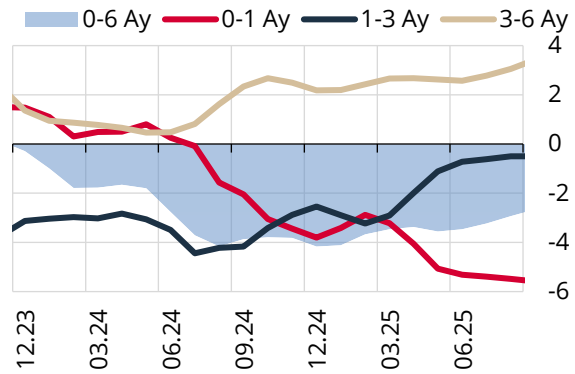
Kaynak: TCMB Son Gözlem: 30.09.2025

Dipnot: GUD K/Z "Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kar Zarara Yansıtılan Menkul Değerler"; İtfa Edilmiş Maliyet "İtfa Edilmiş Maliyeti Üzerinden Değerlenen Menkul Değerler" ve GUD DKG "Gerçeğe Uygun Değer Farkı Diğer Kapsamlı Gelire Yansıtılan Menkul Değerler" için kullanılmıştır. Getirisi faize bağlı olmayan menkul kıymetler sabit faizli menkul kıymetlere dâhil edilmiştir.

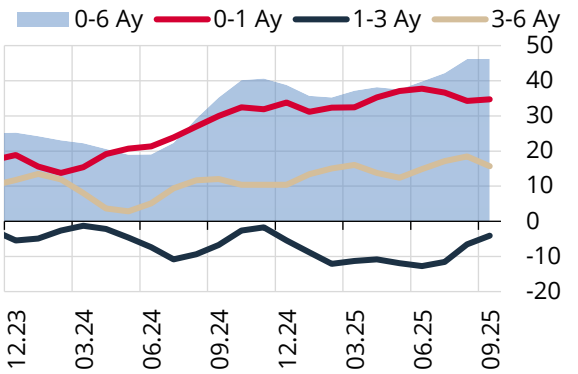
Bankaların 6 aydan kısa vadeli TL varlık yükümlülük açığı daralmıştır.

Bankaların TL faiz değişimine duyarlılıklarının temelini yeniden fiyatlama dönemine göre kısa vadede sahip oldukları negatif pozisyonlar oluşturmaktadır. Bankaların 0-1 ay vadede taşıdıkları TL cinsi negatif pozisyondaki artışta, KKM hesaplarının sonlandırılmasının da etkisiyle sistemdeki TL mevduat artışının 0-1 ay vadede yoğunlaşması etkili olmuştur. Bankaların 1-3 ay vadede taşıdıkları TL cinsi negatif pozisyon, bu vade dilimindeki kredi tutarının artışıyla beraber pozitif bölgeye yaklaşmıştır. 3-6 ay arası vadede pozitif olan TL varlık yükümlülük farkının artmasında ise KKM hesaplarının azalması ve menkul kıymetlerin payının artması rol oynamıştır (Grafik IV.3.12). Bankaların YP tarafta 0-6 ay vadede taşıdıkları fazla pozisyon artmaya devam etmektedir. Bu artışın temel sürükleyicileri ZK'lar ve değişken faizli krediler olmuştur. Ancak parite ve altın fiyatındaki gelişmeler ile KKM'den dövize dönüşün etkisiyle artan YP mevduat fazla pozisyondaki yükselişi sınırlamıştır (Grafik IV.3.13).

Grafik IV.3.12: TL Varlık – Yükümlülük / Toplam Aktif Boşluk (Gap) Analizi (Yüzde, 3 Aylık HO)

Grafik IV.3.13: YP Varlık - Yükümlülük Boşluk (Gap) Analizi (Milyar ABD Doları, 3 Aylık HO)

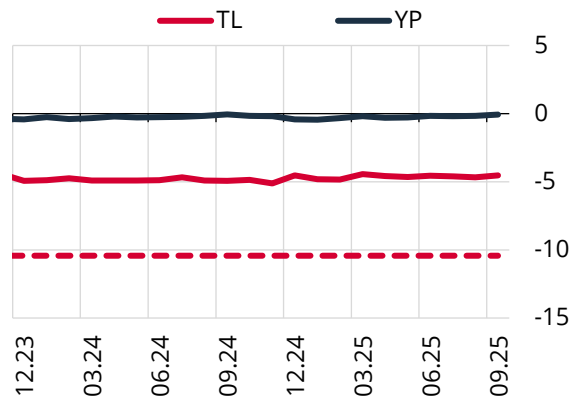
Kaynak: TCMB Son Gözlem: 09.25

Dipnot: Katılım bankaları hariçtir. Vadesiz kalemler hariçtir. Faize duyarlı varlık ve yükümlülükler hesaplamaya dahil edilmiştir.

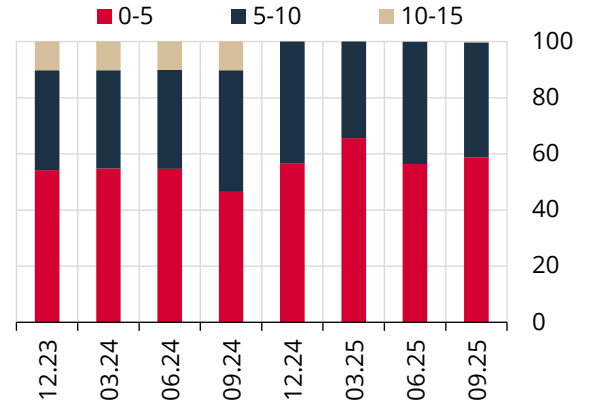
Banka bilançolarının TL ve YP faiz şoklarına duyarlılığı sınırlı seviyededir.

Standart faiz riski ölçüm yaklaşımına göre, TL faiz oranlarına 500 baz puan, YP faiz oranlarına 200 baz puan yukarı yönlü şok verildiğinde, banka bilançolarında ortaya çıkabilecek olası kayıpların yasal özkaynaklara oranının YP için yüzde 0,1 ve TL için ise yüzde 4,5 ile sınırlı seviyede olduğu görülmektedir. TL faiz şokunda hesaplanan olası kayıp düzeyi tarihsel ortalamasının oldukça altında kalmaya devam etmektedir (Grafik IV.3.14). TL faiz şoku senaryosu altında sektörün aktif büyüklüğünün yaklaşık yüzde 59'unu oluşturan bankaların faiz şoku duyarlılığının özkaynakların yüzde 0-5'i aralığında olduğu görülmektedir (Grafik IV.3.15). Bu çerçevede, sektörün düzenleme sınırlarıyla uyumlu bir faiz riski görünümüne ve bilanço yapısına sahip olduğu değerlendirilmektedir.[1]

Grafik IV.3.14: Pozitif Faiz Şoku Etkisinin Özkaynaklara Oranı (%)

Grafik IV.3.15: TL Faiz Şoku Sonrası Kayıp/Özkaynak Dilimlerine Göre Banka Aktiflerinin Payı (%)

Kaynak: TCMB Son Gözlem: 09.25

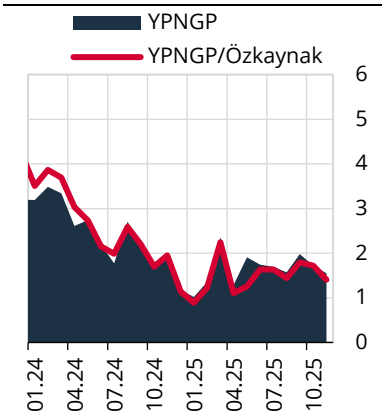
Dipnot: Ekonomik değer yaklaşımında faize duyarlı varlık ve yükümlülüklerin faiz oranındaki değişim karşısında bugünkü değerindeki değişim esas alınmaktadır. Verim eğrisinin TL faiz şokunda 500 bp ve YP faiz şokunda 200 bp yukarı yönlü paralel hareket ettiği varsayılmaktadır. Faiz şoku senaryosunda yaşanan kayıplar dilimlere ayrılmıştır. Her dilime düşen bankaların aktif toplamı sektörün aktif toplamına oranlanmıştır. Katılım bankaları hariçtir. Kesikli çizgi 2013-2020 ortalamasıdır.

[1] BDDK'nın Bankacılık Hesaplarından Kaynaklanan Faiz Oranı Riskinin Standart Şok Yöntemiyle Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmeliği kapsamında faiz riski kaynaklı kaybın yasal özkaynağa oranı yüzde 20'yi aşamaz.

Bankacılık sektörü yasal sınırlar içerisinde YP pozisyon fazlası taşımaya devam etmektedir.

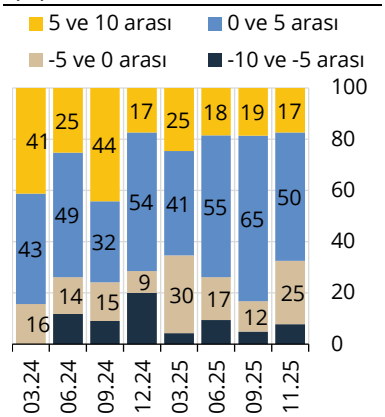
Sektörün yabancı para net genel pozisyonu (YPNGP) yaklaşık 1,5 milyar ABD doları fazla verirken, önceki rapor dönemine göre 0,6 milyar ABD doları artış sergilemiştir. YPNGP'nin özkaynaklara oranı yüzde 1,4 ile yasal sınırların içinde kalmaya devam etmektedir (Grafik IV.3.16).[1] Bu durum bankaların kur riskine karşı dayanıklılığını desteklemektedir. Bir önceki rapor döneminden bu yana YP pozisyon fazlası taşıyan bankaların sektör içindeki aktif büyüklüğü yüzde 65'ten yüzde 67'ye gelmiştir (Grafik IV.3.17). Sektörün bilanço içi açık pozisyonu 24,7 milyar ABD dolarından 43,7 milyar ABD dolarına, bilanço dışı fazla pozisyonu 25,7 milyar ABD dolarından 45,2 milyar ABD dolarına yükselmiştir (Grafik IV.3.18). Bilanço içi açık pozisyondaki artış özellikle 2025 yılının ikinci yarısında gerçekleşmiştir.

Grafik IV.3.16: Bankaların YP Pozisyonu (Milyar ABD Doları, %)

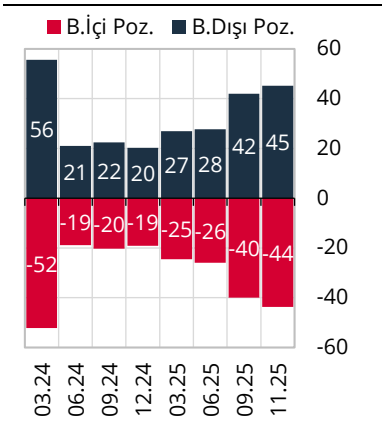
Kaynak: TCMB
Dipnot: YPNGP/Özkaynak standart oranı değerlerinin haftalık basit aritmetik ortalaması alınmıştır.

Grafik IV.3.17: Bankaların YPNGP/Özkaynak Oranına Göre Aktif Büyüklüğü Payları (%)

Dipnot: Kasım 2025 aktif büyüklüğü hesaplamasında Eylül 2025 verileri kullanılmıştır.

Grafik IV.3.18: Bankaların YP Pozisyonu (Milyar ABD Doları)

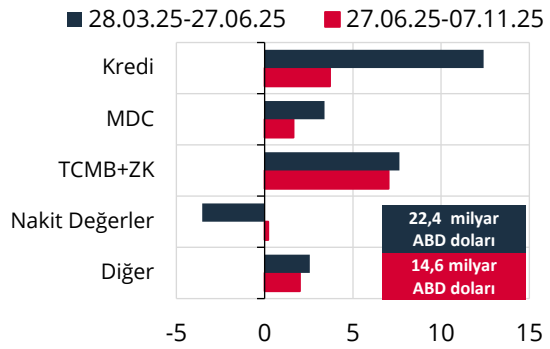
Son Gözlem: 07.11.25

2025 yılının ikinci yarısında bilanço içi pozisyon açığının genişlemesinde ağırlıklı olarak YP mevduat ve dış borçlanmadaki artış etkili olmuştur.

2025 yılının ikinci yarısında parite ve altın fiyatlarının yükselmesine ek olarak ağustos ayında sonlandırılan KKM hesaplarından dövize geçişin de etkisiyle YP mevduat nominal bazda 15,6 milyar ABD doları yükselmiştir. Bankalar eurobond ihraçları, sermaye benzeri ihraçlar ve sendikasyon kredileri gibi enstrümanlarla borçlanmalarına devam etmiş ve dış borçlanma kaynaklı yükümlülük artışı 13 milyar ABD dolarına yakın gerçekleşmiştir. Öte yandan, YP mevduat ve dış borçlanmadaki yükselişe paralel olarak artan ZK 7 milyar ABD doları ile bilanço içi varlık büyümesinin en önemli belirleyicisi olmuştur. Aylık büyüme sınırının yüzde 0,5'e düşürülmesinin ardından YP kredi kullanımı azalarak devam etmiş ve YP krediler bilanço içi varlıklardaki artışın 3,7 milyar ABD doları kısmını oluşturmuştur. Bankaların yurt dışı serbest muhabir hesaplarında ve menkul değerler portföyünde görülen yükseliş bilanço içi pozisyon açığını sınırlayan diğer kalemlerdir (Grafik IV.3.19 ve IV.3.20). Bu gelişmeler sonucunda 2025 yılının ikinci yarısında YP yükümlülükler yaklaşık 32,3 milyar ABD doları, YP varlıklar ise 14,6 milyar ABD doları artmıştır. Söz konusu dönemde YP yükümlülüklerdeki artışa karşın YP varlık yaratımının daha sınırlı kaldığı gözlenmiştir.

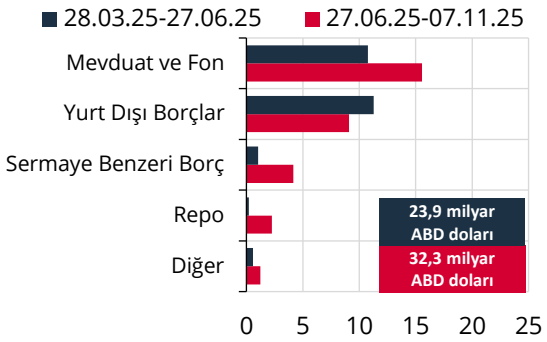
[1] Daha önce %20 olan YPNGP/özkaynak oranı yasal sınırı, 10 Aralık 2022 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan değişiklikle 9 Ocak 2023 tarihinden geçerli olmak üzere %5'e düşürülmüş, 9 Mart 2023 tarihinde ise %10'a çıkarılmıştır.

Grafik IV.3.19: Bankaların Bilanço İçi Döviz Varlıklarındaki Değişim (Milyar ABD Doları)

Kaynak: TCMB
Dipnot: Nakit değerler, yurt içi ve yurt dışı bankalar, ters repo ve para piyasasından alacakları da içermektedir. Krediler brüt kredileri ve MDC menkul kıymetleri göstermektedir.

Grafik IV.3.20: Bankaların Bilanço İçi Döviz Yükümlülüklerindeki Değişim (Milyar ABD Doları)

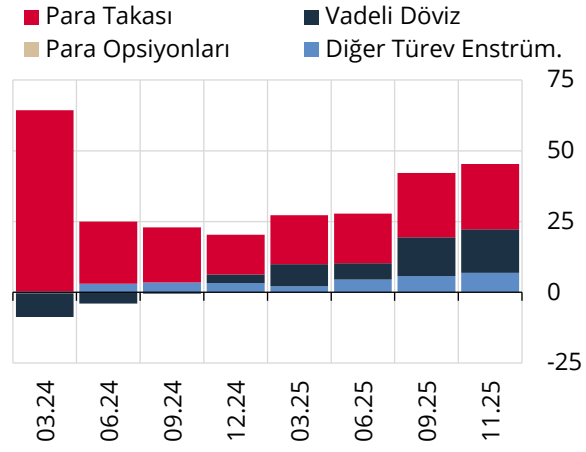

Dipnot: Bankalar mevduatı hariçtir. Yurt dışı borçlar, yurt dışından kullanılan krediler ve ihraç edilen menkul kıymetler toplamıdır.

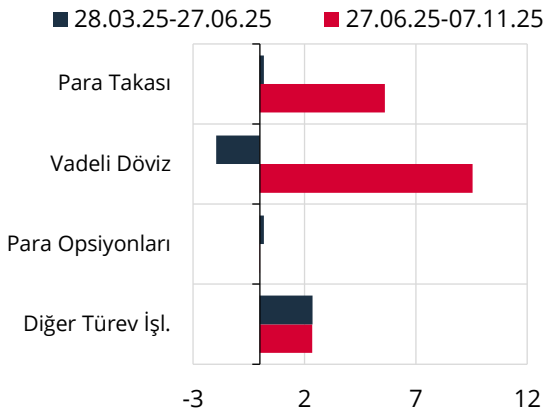
Bilanço dışı fazla pozisyon vadeli döviz ve para takası işlemleri kaynaklı olarak artmıştır.

Bilanço dışı işlemlerinin önemli kısmını para takası işlemleri oluşturmaktadır. Ayrıca bankaların son aylarda vadeli döviz işlemlerine de yöneldiği görülmektedir (Grafik IV.3.21). 2025 yılının ikinci yarısında bankaların net bilanço dışı varlıkları yaklaşık 17,5 milyar ABD doları artış göstermiştir. Söz konusu değişimde 9,6 milyar ABD doları tutarında artan vadeli döviz işlemleri ön sırada gelirken, 5,6 milyar ABD doları tutarındaki artışla para takası işlemleri takip etmiştir. TCMB ile yapılan satım yönlü altın para takası işlemleri 2025 yılının ilk çeyreğinde artmış, devam eden dönemde 2024 yıl sonu seviyesine kadar gerilemiştir. Diğer taraftan, 2025 yılında yurt dışı yerleşiklerle yapılan para takası işlemleri ile reel sektör ve mali kuruluşlarla yapılan vadede döviz alım işlemleri artmıştır. YP mevduat artışı ile birlikte YP kredi büyümesinin yavaşlaması sonucu artan döviz likiditesi bu gelişmede etkili olmuştur (Grafik IV.3.22).

Grafik IV.3.21: Bankaların Bilanço Dışı Net Döviz Varlıkları (Milyar ABD Doları)

Grafik IV.3.22: Bankaların Bilanço Dışı Net Döviz Pozisyonu Değişimi (Milyar ABD Doları)

Kaynak: TCMB
Son Gözlem: 7.11.25
Dipnot: Bankaların vadede döviz alım pozisyonlarıdır. Para opsiyonları, söz konusu dönem için para opsiyonlarının delta eşdeğerini ifade etmektedir. Vadeli döviz pozisyonu, iki güne kadar valörlü döviz pozisyonunu da içermektedir.

Kutu IV.3.I: Türk Lirası Tasarrufların Teşvik Edilmesi: Değişken Faizli TL Mevduat

Özet: *Asgari 3 ay vadeli olarak açılabilen değişken faizli TL mevduat ürünlerinin, Haziran 2025 tarihinde yapılan değişiklikle, 1 aydan uzun vadelerde de açılabilmesine imkân verilmiştir. Ayrıca, TÜFE, ÜFE ve Türk lirası Gecelik Referans Faiz Oranı (TLREF) endekslerine bağlı açılan ürünlerde de zorunlu karşılık oranı, 3 ayın altındaki vadelerde sabit faizli TL mevduat hesaplarına uygulanan (yüzde 17) orana göre daha düşük (yüzde 10) belirlenmiştir. Yapılan düzenlemeler sonrasında, bu ürünün bankalarca uygulanmaya başlandığı görülmektedir. Bu kutu çalışmasında, değişken faizli TL mevduat ürünlerinin düzenleme çerçevesi ve finansal sisteme katkısı ele alınmaktadır.*

Değişken faizli mevduat, temel olarak belirli bir endekse bağlı olarak faiz oranı değişebilen ve bazı durumlarda bu endekse bankalar tarafından +/- marj eklenerek sunulan, sözleşme başlangıcında mudinin alacağı faiz miktarının kesin olarak belli olmadığı mevduat ürünleridir. Bu kutuda, değişken faizli mevduata ilişkin son dönemde yapılan düzenleme değişiklikleri ele alınmaktadır.

Mevduat ve Kredi Faiz Oranları ve Katılma Hesapları Kâr ve Zarara Katılma Oranları Hakkında Tebliğ (Sayı: 2020/3)'de değişken faizli mevduatın kuralları belirlenmektedir. Bu Tebliğ ile, değişken faizli mevduatın hangi vadelerde açılabileceği ve hangi endeksleme yöntemlerinin kullanılabileceği düzenlenmektedir. Tablo IV.3.I.1, Türk lirası (TL) mevduat için Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına (TCMB) bildirilmek kaydıyla uygulamaya konulabilir endeksleri göstermektedir. Bu listedeki endeksler haricinde TCMB'den onay alınmak şartıyla farklı endeksleme yöntemleri de uygulanabilmektedir. Diğer taraftan, TL olarak açılacak mevduat hesapları için dövize veya kıymetli madenlere endeksli faiz oranı belirlenemeyeceği Tebliğ'de açıkça düzenlenmiştir.

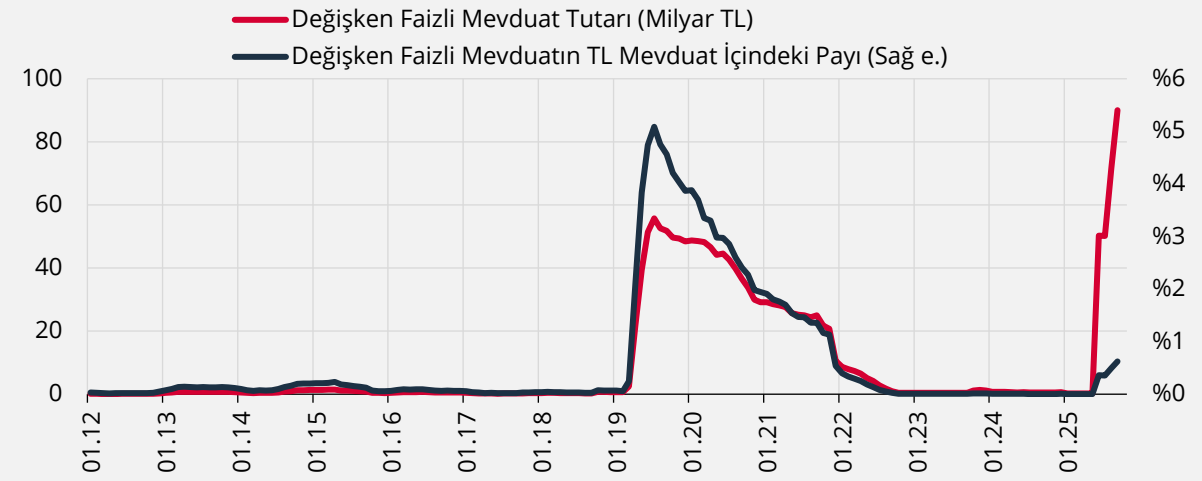
Tablo IV.3.I.1: TCMB'ye Bildirilmek Kaydıyla Uygulamaya Konulabilir Endeksleme Yöntemleri

Türkiye İstatistik Kurumunca açıklanan Üretici Fiyat Endeksi (ÜFE), Tüketici Fiyat Endeksi (TÜFE) ve bu endeksleri oluşturan alt kalemlerden üretilecek endekslerle hesaplanan enflasyon oranları
Para piyasalarında gerçekleşen faiz oranları
TCMB borç alma veya borç verme faiz oranları
Bankalarca belirlenen mevduat faizi oranları
Devlet İç Borçlanma Senetleri faiz oranları
Borsa İstanbul A.Ş. endekslerine ve bu borsada işlem gören menkul kıymetlerden oluşturulan hisse senedi sepetlerinin fiyat değişimlerine bağlı olarak

Son gözlem tarihi itibarıyla değişken faizli mevduatın toplam tutarı 90 milyar TL olup toplam TL mevduat içinde düşük bir paya (yüzde 0,6) sahip olduğu ve çoğunluğunun ticari kuruluşlar mevduatı olduğu görülmektedir. Değişken faizli mevduatın TL mevduat içindeki payı tarihsel olarak incelendiğinde ise 2019 yılında çıkarılan enflasyona endeksli faiz korumalı ve enflasyon korumalı mevduat hesaplarının etkisiyle değişken faizli mevduatın (56 milyar TL) TL mevduat içindeki payı yüzde 5'e ulaşmıştı. Ancak, söz konusu ürünlerin enflasyon ve kura ilişkin belirsizlikler nedeniyle hem bankalar hem de mudiler nezdinde zamanla önemini yitirdiği değerlendirilmektedir (Grafik IV.3.I.1).

Bu kapsamda, değişken faizli ürünleri teşvik etmek amacıyla iki düzenleme yapıldı. 21.06.2025 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 2020/3 sayılı Tebliğ'de[1] yapılan değişiklikle, asgari 3 ay vadeli olarak açılabilen değişken faizli TL mevduat ürünlerinin, 1 aydan uzun vadelerde de açılabilmesine imkân sağlandı. Söz konusu düzenleme yalnızca TL için açılabilecek değişken faizli mevduat için söz konusu olup yabancı para cinsinden açılabilecek değişken faizli mevduatın asgari vade şartı 6 aydan uzun olarak devam etmektedir.

Grafik IV.3.I.1: Değişken Faizli Mevduatın Gelişimi

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 10.25

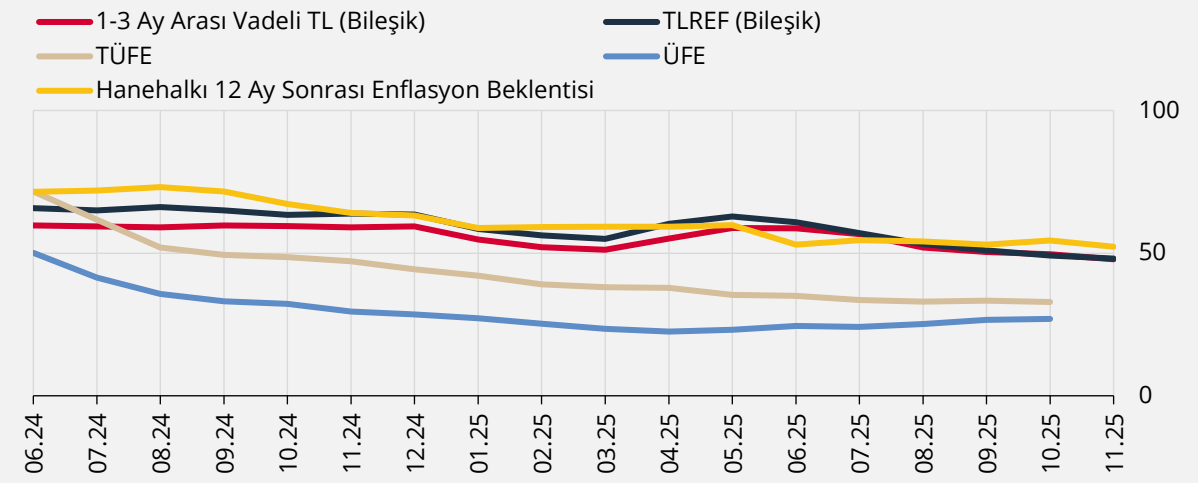
Ayrıca, aynı tarihte Zorunlu Karşılıklar Hakkında Tebliğ'de[2] de değişiklik yapılarak TÜFE, ÜFE ve Türk lirası Gecelik Referans Faiz Oranı (TLREF) endekslerine bağlı olarak değişken faiz oranı uygulanan hesaplarda zorunlu karşılık oranının tüm vadelerde yüzde 10 olmasına karar verilmiştir. Böylece değişken faizli mevduat hesapları için uygulanan zorunlu karşılık oranı, 3 ayın altındaki vadelerde sabit faizli mevduat hesaplarına uygulanan yüzde 17 ZK oranına göre daha düşük belirlenmiştir.

Yapılan düzenlemelerle değişken faizli mevduat ürününün yaygınlaştırılarak, TL finansal ürün çeşitliliğinin artırılması hedeflenmektedir. TL mevduat ürün çeşitliliğini artıran bu tip ürünler, farklı yatırım enstrümanları arayan mudilere alternatif sunarken, enflasyon ve faiz değişimlerine paralel getiri imkânı sunmaktadır. Örneğin, TLREF'e endeksli değişken faizli mevduat yatırımcılara piyasa faizlerine paralel getiri imkânı sağlarken, TÜFE'ye endeksli değişken faizli mevduat ise enflasyondaki değişime bağlı getiri imkânı sağlamaktadır.

TCMB tarafından yayımlanan Sektörel Enflasyon Beklentileri raporunda[3] görüleceği üzere, gelecek 12 ay için hanehalkı enflasyon beklentisi, piyasa ve reel sektör beklentilerinin üzerinde seyretmektedir. Diğer taraftan, sıkı para politikası duruşunun bir sonucu olarak TL mevduat faizlerinin reel getiri imkânı sağladığı görülmektedir. Bu doğrultuda, enflasyon beklentisi yüksek olup enflasyona karşı koruma arayan tasarruf sahipleri için TLREF veya TÜFE'ye endeksli ürünler alternatif oluşturabilecektir. Grafik IV.3.I.2'de TÜFE, ÜFE, TLREF, 1-3 ay arası TL mevduat faizi ve 12 ay sonrası hanehalkı enflasyon beklentisi kıyaslanmaktadır.

[1] Tebliğ'in (Sayı: 2020/3) güncel versiyonu
[2] Zorunlu Karşılıklar Hakkında Tebliğ'in güncel versiyonu
[3] Sektörel Enflasyon Beklentileri Raporu'nun güncel versiyonu

Grafik IV.3.I.2: TLREF, TÜFE, ÜFE, Hanehalkı Enflasyon Beklentisi ve 1-3 Ay Arası Mevduat Faizinin Gelişimi (Yıllık, %)

Kaynak: TCMB

Son Gözlem: 11.25

Ayrıca, değişken faizli mevduat ürünlerinin bankaların faiz riski yönetimini de kolaylaştıracağı düşünülmektedir. Bankaların TL aktiflerinin yüzde 16'sını oluşturan TL menkul kıymetlerin yaklaşık yarısı TLREF ve TÜFE'ye endeksli kıymetlerden oluşmaktadır. Ayrıca, bankaların TL aktiflerinin yüzde 50'sini oluşturan TL kredilerin ise yaklaşık yarısı değişken faizli nitelikteki kredilerden (TLREF ve TÜFE gibi bir endekse bağlı krediler, banka tarafından vade boyunca faizlerin tek taraflı olarak değiştirilebildiği rotatif krediler vb.) oluşmaktadır. Dolayısıyla bankaların TL aktiflerinde değişken faizli ürünlerin ağırlığı yüksek iken, TL pasiflerinde değişken faizli ürünlerin payının oldukça düşük olması uyumsuzluk yaratmaktadır.

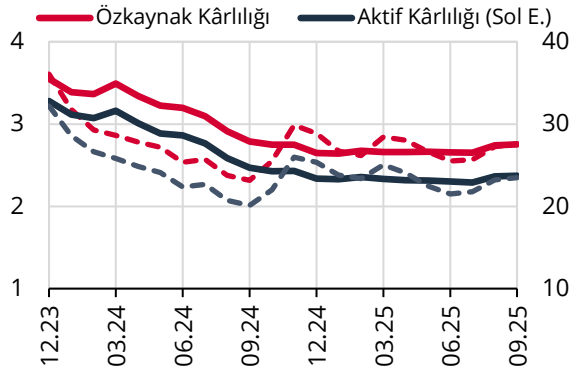
Özetle, değişken faizli TL mevduat ürünlerinin yaygınlaşmasının, bu alanda ürün çeşitliliğini çoğaltarak TL tasarrufların artması ve finansal istikrara katkı sağlaması açısından önemli olduğu değerlendirilmektedir. Bu kapsamda, söz konusu ürünleri tercih etmek isteyen mudiler için temel bir kısıt olan 3 ay asgari vade koşulunun kısaltılmasının değişken faizli mevduat ürünlerine olan ilgiyi artırabileceği düşünülmektedir. Ayrıca, bu tip ürünlerin bankalarca sunulmasını teşvik amaçlı olarak ZK oranının kısa vadeli TL sabit faizli mevduat hesaplarına göre daha düşük belirlenmesinin değişken faizli mevduat ürünlerinin yaygınlaşmasına katkı vereceği değerlendirilmektedir. Yapılan düzenlemeler sonrasında, bankalarca iletilen değişken faizli TL mevduat ürün açma taleplerinin bir kısmının değerlendirilmesi tamamlanmış olup bu ürünler bankalarca uygulanmaya başlanmıştır.

IV.4 Kârlılık ve Sermaye Yeterliliği

İkinci çeyrekte faiz artışları sonucunda yataylaşan kârlılık görünümü üçüncü çeyrekte iyileşmiştir.

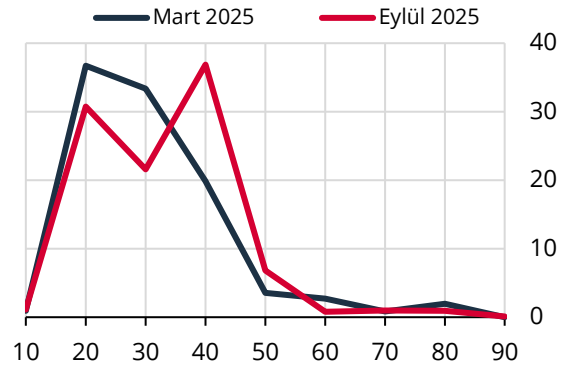
2024 yılı üçüncü çeyreği itibarıyla yüzde 23,2 ve yüzde 2 seviyelerinde olan sektörün yıllıklandırılmış özkaynak ve aktif kârlılığı, 2025 yılı üçüncü çeyreğinde sırasıyla yüzde 27,6 ve yüzde 2,3'e yükselmiştir (Grafik IV.4.1). Sektörde kârlılığı yüzde 30'un üzerinde olan bankaların payı artmaktadır (Grafik IV.4.2).

Grafik IV.4.1: Özkaynak ve Aktif Kârlılığı
(12 Aylık, %)

Kaynak: TCMB Son Gözlem: 09.25

Grafik IV.4.2: Özkaynak Kârlılık Dağılımı
(12 Aylık Özkaynak Kârlılığı %, Aktif Payı)

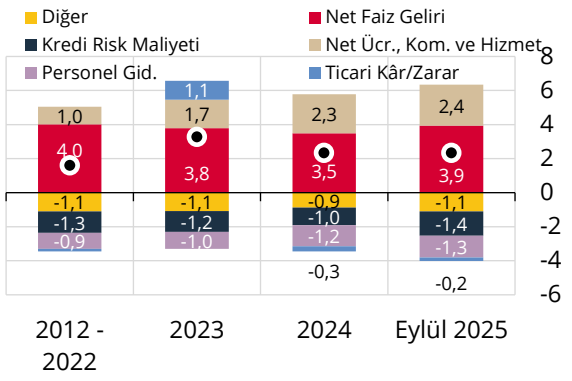
Kaynak: TCMB Son Gözlem: 09.25

Dipnot: Kesikli çizgiler ilgili serilerin yıllıklandırılmış üç aylık oranlarını göstermektedir.

Net faiz gelirlerinin banka kârlılığındaki toparlanmaya katkısı artarken, kredi risk maliyeti kârlılığı aşağı yönlü etkileyen kalem olarak öne çıkmaktadır.

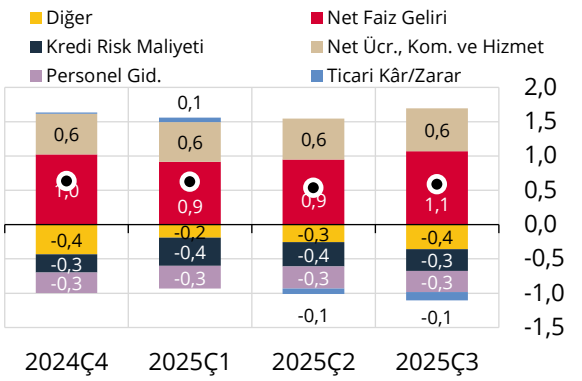
2025 yılında net faiz gelirlerindeki belirgin iyileşme sonucu net faiz gelirinin aktif kârlılığına katkısı 2024 yılına göre 0,4 puan artarak yüzde 3,9'a yükselmiştir. Diğer yandan 2025 yılında kredi risk maliyeti 0,4 puan yükselerek aktif kârlılığındaki iyileşmenin sınırlı kalmasında etkili olmuştur. Ücret ve komisyon gelirlerindeki güçlü performans korunmuştur (Grafik IV.4.3). Sektörün kârlılığına çeyreklik performanslar olarak bakıldığında net faiz gelirlerindeki artışın 2025 yılının üçüncü çeyreğinde öne çıktığı görülmektedir. TCMB fonlama faiz oranının haziran ayından itibaren gerilemesi net faiz gelirlerine olumlu yansımıştır. Kredi risk maliyetinin ise yılın ilk iki çeyreğinde yükseldikten sonra üçüncü çeyrekte gerilediği gözlenmektedir (Grafik IV.4. 4).

Grafik IV.4.3: Aktif Kârlılığının Bileşenleri
(Yıllık, % Puan)

Kaynak: TCMB Son Gözlem: 09.25

Grafik IV.4.4: Aktif Kârlılığının Bileşenleri
(3 Aylık, %)

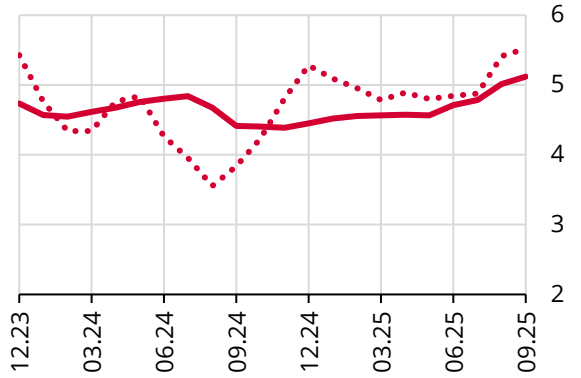
Kaynak: TCMB Son Gözlem: 09.25

Dipnot: Sermaye piyasaları ve kambiyo işlemlerinden elde edilen kâr ticari kâr olarak nitelendirilmiştir. Sermaye piyasası işlemleri kârları, menkul değerler alım/satım kârı, tahvil ve hisse senedi alım/satım komisyonu, menkul kıymetler yatırım fonu gelirleri, kâr ve zarar ortaklığı belgeleri, gelire bağlı senetler ve değerleme kazancının toplamıdır. Kambiyo işlemlerinden elde edilen kâr, arbitraj kârları, efektif ve döviz alım satım ve değerleme kârları, kıymetli maden alım/satım değerleme kârları, dövize endeksli krediler ve finansal kiralama alacakları anapara kur artışları, dövize endeksli menkul değerler anapara kur artışlarının toplamıdır. Kredi risk maliyeti genel ve özel kredi karşılık giderleri toplamıdır. Diğer kâr/zarar, ağırlıklı olarak faiz dışı gelir ve gider kalemlerinden oluşmaktadır. Eylül 2025 verisi yıllıklandırılmış değeri göstermektedir.

Mevduat faizlerindeki gerileme net faiz marjındaki toparlanmaya katkı vermiştir.

2024 yılı ağustos ayında yüzde 3,6 seviyesine kadar gerileyen 3 aylık yıllıklandırılmış net faiz marjı 2025 yılı eylül ayı itibarıyla yüzde 5,5'e yükselmiştir. Net faiz marjındaki iyileşme özellikle yılın üçüncü çeyreğinde belirginleşirken, bu gelişme 12 aylık net faiz marjının yüzde 5'in üzerine çıkmasına katkı sağlamıştır (Grafik IV.4.5). 2025 yılında net faiz marjının yükselmesinde mevduat maliyetindeki gerileme etkili olmuştur. Ayrıca, kredi getirilerinin 2024 yılı değerine yakın kalması ile diğer faiz gelirlerindeki artış net faiz gelirlerini desteklemiştir (Grafik IV.4.6).

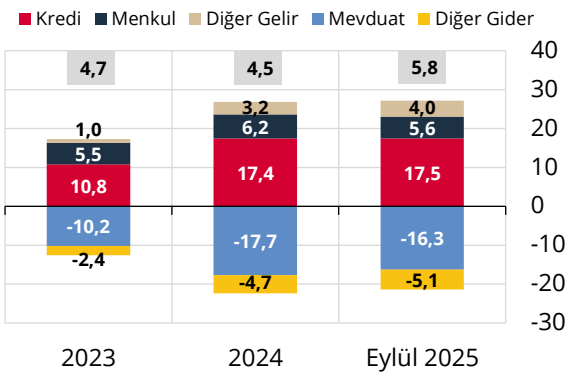
Grafik IV.4.5: Net Faiz Marjı (Yıllık, %)

Kaynak: TCMB Son Gözlem: 09.25

Dipnot: Net faiz marjı, net faiz gelirinin faiz getirili aktiflere oranıdır. Kesikli çizgi yıllıklandırılmış üç aylık oranı göstermektedir.

Grafik IV.4.6: Net Faiz Marjı Bileşenleri (Yıllık, %)

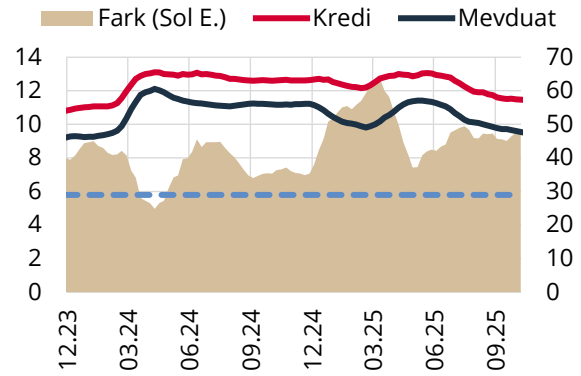
Kaynak: TCMB Son Gözlem: 09.25

Dipnot: Eylül 2025 verisi yıllıklandırılmış değeri göstermektedir. Diğer faiz gelirleri bankalardan, para piyasası işlemlerinden, ters repo işlemlerinden alınan faizler ile finansal kiralama gelirleri ve diğer faiz ve faiz benzeri gelirlerden oluşmaktadır.

Akım kredi ve mevduat faiz farklarının, haziran ayından itibaren uzun dönem ortalamasının üzerine çıkması stok kredi mevduat faiz farklarına hızlı bir şekilde yansımıştır.

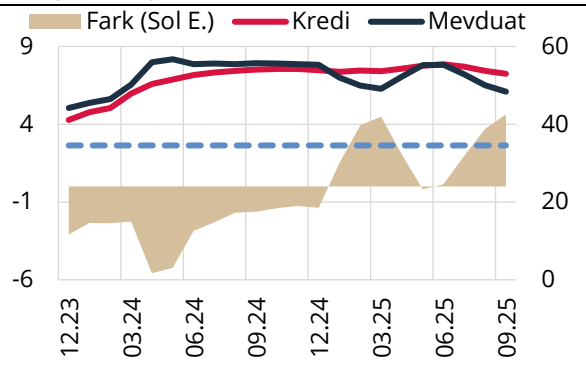
TCMB ağırlıklı ortalama fonlama maliyetinde 2025 yılının ikinci çeyreğinde gözlenen artış, akım kredi mevduat faiz farklarının gerilemesinde belirleyici olurken, yılın ikinci yarısında fonlama maliyetindeki gerileme ile söz konusu farklar yeniden artmaya başlamıştır (Grafik IV.4.7). Ayrıca, stok kredi mevduat faiz farkının faiz indirimlerine hızlı tepki verdiği görülmektedir. Mevduata göre daha uzun vade yapısına sahip olan krediler tarafında akım faizlerdeki gerilemenin stok faizlere yansıması sınırlı kalmıştır. Diğer yandan, ağırlıklı olarak 1-3 ay arası vadelerde yenilenen TL mevduatta faiz düşüşü, stok mevduat faizlerine benzer miktarda yansımıştır (Grafik IV.4.8).

Grafik IV.4.7: TL Kredi–Vadeli Mevduat Faiz Farkı (4 Haftalık Ortalama, Akım, %)

Kaynak: TCMB Son Gözlem: 07.11.25

Grafik IV.4.8: TL Kredi–Vadeli Mevduat Faiz Farkı (Stok, %)

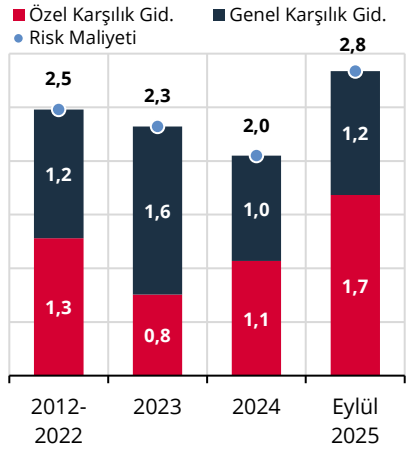
Kaynak: TCMB Son Gözlem: 09.25

Dipnot: Kredi faizi, ticari krediler, tüketici kredileri ve kredi kartlarına ilişkin faiz oranlarını kapsamaktadır. 2012-2021 arası faiz farklarının tarihsel ortalamaları kesik çizgiyle gösterilmektedir.

Kredi risk maliyeti, özel karşılık giderleri kaynaklı yükselirken, tarihsel ortalamasının üzerinde seyreden ücret, komisyon ve hizmet gelirlerindeki güçlü görünüm sektör kârlılığını desteklemeyi sürdürmüştür.

Kredi risk maliyeti bileşenlerinden genel karşılık giderleri 2025 yılında tarihsel ortalamasına yakın seyrederken, TGA ilavelerindeki artışın etkisiyle özel karşılık giderleri kaynaklı kredi risk maliyeti 2025 yılında 0,6 puan artmıştır (Grafik IV.4.9). Net ücret, komisyon ve bankacılık hizmet gelirlerinin tarihsel ortalamasının üzerine çıkmasında kredi kartı işlemleri kaynaklı gelirler etkili olmuştur. 2024 yılında bu gelirler hızlı bir şekilde artarken 2025 yılında ulaştığı seviyeyi koruduğu gözlenmektedir. Diğer işlemler kaynaklı ücret ve komisyon gelirlerinin ise tarihsel ortalamasına yakın seviyelerde kalmaya devam ettiği gözlenmektedir (Grafik IV.4.10 ve Grafik IV.4.11).

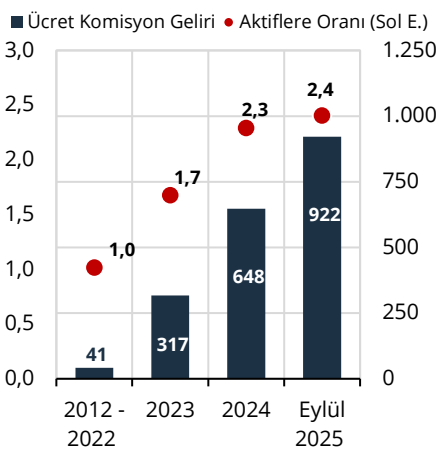
Grafik IV.4.9: Kredi Risk Maliyeti (Yıllık, %)

Kaynak: TCMB Son Gözlem: 09.25

Dipnot: Risk maliyeti, yıllık özel ve genel karşılık giderlerinin ilgili dönem ortalama brüt kredi tutarına oranıdır. Karşılık giderlerine ilişkin karşılık iptalleri dikkate alınmamıştır. 2025 verisi yıllıklandırılmıştır.

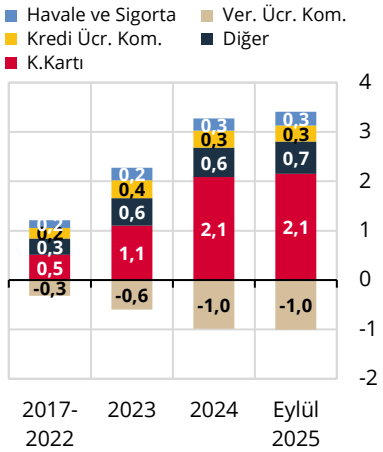
Grafik IV.4.10: Ücret Komisyon Gelirleri (Yıllık, Milyar TL, %)

Kaynak: TCMB Son Gözlem: 09.25

Dipnot: Ücret, komisyon ve bankacılık hizmet gelirleri ile verilen ücret ve komisyonların farkı gösterilmektedir. 2025 verisi yıllıklandırılmıştır.

Grafik IV.4.11: Ücret Komisyon Gelirlerinin Dağılımı (Yıllık, %)

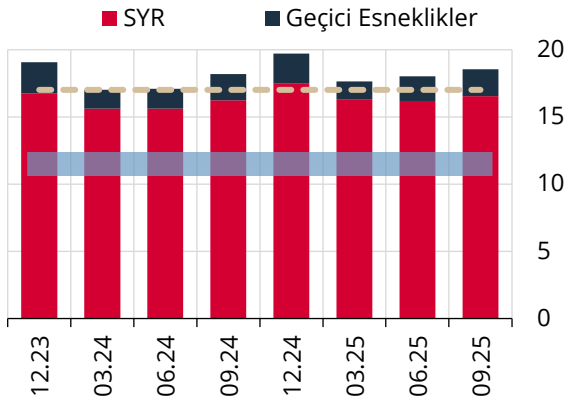
Kaynak: TCMB Son Gözlem: 09.25

Dipnot: Ücret, komisyon ve bankacılık hizmet gelirleri ile verilen ücret ve komisyonların farkı gösterilmektedir. Aktiflere oran olarak hesaplanmıştır. 2025 verisi yıllıklandırılmıştır.

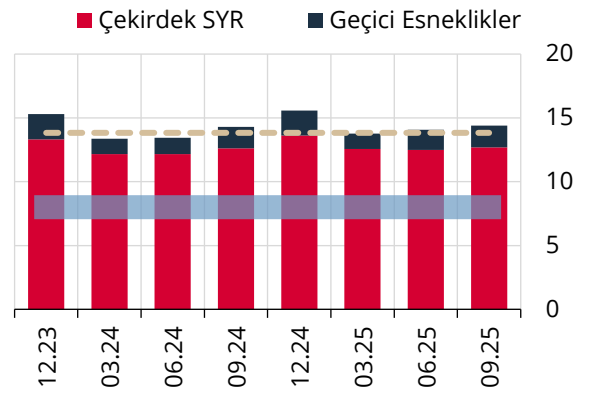
Bankacılık sektörü sermaye yeterlilik oranları (SYR) yasal sınırların üzerindeki seyrini korumakta olup sektörün güçlü sermaye yapısına işaret etmektedir.

Bankacılık sektörü SYR'si 2025 yılı eylül ayı itibarıyla yüzde 18,5 ve çekirdek SYR'si yüzde 14,4 düzeyinde gerçekleşmiştir. BDDK'nın sermaye oranları hesaplamasına yönelik döviz kuru ve menkul kıymet negatif net değerleme farklarına ilişkin sağladığı esneklikler uygulanmaya devam etmektedir. Önceki rapor dönemine göre sermaye yeterliliği hesaplamasında kullanılan kur ile cari kur arasındaki farkın artmasının etkisiyle BDDK geçici esnekliklerinin manşet sermaye oranlarına etkisi yükselmiştir. Geçici esneklikler hariç bakıldığında sektörün SYR'si yüzde 16,6 ve çekirdek SYR'si yüzde 12,7 seviyesinde olup, önceki rapor dönemine göre sermaye yeterlilik oranlarında sınırlı artış gözlenmiştir (Grafik IV.4.12 ve Grafik IV.4.13).[1] Tüm bankaların sermaye yeterlilik oranları ise yasal sınırların üzerinde ve uzun dönem ortalamasına yakın seyretmektedir.

Grafik IV.4.12: Sermaye Yeterliliği Rasyosu (%)

Grafik IV.4.13: Çekirdek Sermaye Yeterliliği Rasyosu (%)

Kaynak: BDDK, TCMB Hesaplamaları Son Gözlem: 09.25

Dipnot: Kırmızı sütunlar BDDK geçici önlemleri hariç SYR ve çekirdek SYR'leri göstermektedir. Taralı alanın alt sınırı sermaye koruma tamponu dâhil yasal alt sınırı ve üst sınırı ise sistemik önemli bankaların sermaye tamponu dahil yasal alt sınırı göstermektedir. Kesikli çizgiler Sermaye Yeterliliği Rasyosu grafiğinde 2012-2022 ortalamasını, Çekirdek Sermaye Yeterliliği Rasyosu grafiğinde ise 2014-2022 ortalamasını göstermektedir.

Kredi risk ağırlıkları uluslararası standartlar ile uyumlu seviyelerdedir.

Kredi kartları, taşıt kredileri, ihtiyaç kredileri, konut kredilerine yönelik ihtiyatlı olarak uygulanan kredi risk ağırlıkları 2024 yılı eylül ayında ve ticari kredilere uygulanan oranlar 2024 yılı aralık ayında Basel standartları seviyesine düşürülmüştü (Tablo IV.4.1). Böylece, risk ağırlıklarında yapılan değişiklikler ile kredi riskine esas tutardaki kalemlerin dağılımında yüzde 150 ve 200 risk ağırlıkları uygulanan kalemlerin payı ihmal edilebilir seviyeye gerilemiştir (Grafik IV.4.14).

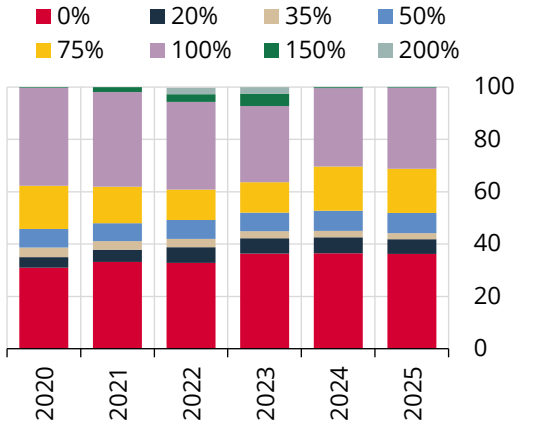
[1] Yasal oranlar, Basel III düzenlemeleri kapsamındaki %8 asgari oranına ek olarak bankaya özgü döngüsel sermaye tamponu, sermaye koruma tamponu ve sistemik önemli banka tamponu oranının toplamından oluşmaktadır. Ülkemizde döngüsel sermaye tampon oranı %0, sermaye koruma tamponu %2,5, sistemik önemli banka tamponu ise %1-%2 olarak uygulanmaktadır. Böylece sektördeki bankaların SYR için tutturmaları gereken asgari konsolide oranlar %10,5 ila %12,5 arasında bankanın sistemik önemine göre değişmektedir. Diğer yandan bu oranlar bankaların diğer ülke pozisyonlarına göre hesaplanan döngüsel sermaye tamponuna göre bir miktar daha yükselebilmektedir.

Tablo IV.4.1: Kredi Risk Ağırlıkları (%)

	Basel Uygulaması	Düzenleme Öncesi	19.09.2024	19.12.2024
Kredi Kartları				
1-6 ay (dahil) vadeli	75	150	**75**	75
6 ay üzeri vadeli	75	150	**75**	75
Taşıt Kredileri				
Tüm vadeler	75	150	**75**	75
İhtiyaç Kredileri				
1-12 ay (dahil) vadeli	75	150	**75**	75
1 yıl üzeri vadeli	75	150	**75**	75
Konut Kredileri				
İlk Konut	35	35	35	35
Diğer Konut	35	150	**35**	35
Ticari Kredileri				
Büyük Firma*	100	200	200	**100**
KOBİ	75	75	75	75

Kaynak: BDDK

Grafik IV.4.14: Kredi Riskine Esas Tutardaki Kalemlerin Risk Ağırlıklarına Göre Dağılımı (%, Standart Yaklaşım)

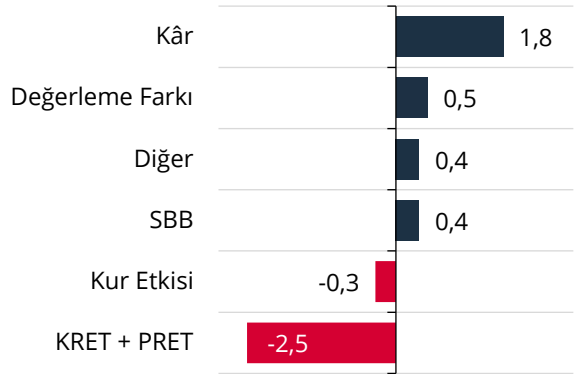

Kaynak: TCMB, BDDK Son Gözlem: 09.25

Bankalar kâr üretimi ve sermaye benzeri borçlanma araçları ile sermaye oranlarını desteklemeye devam etmektedir.

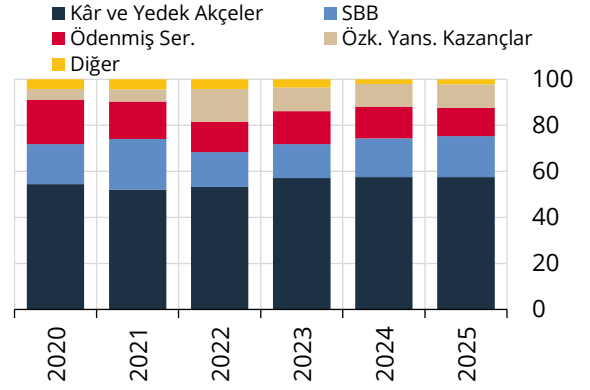
Bankaların yasal özkaynakları artmakta olup kârlılık, sermaye yeterliliğini besleyen en önemli unsur olmaya devam etmiştir. 2025 yılı mart-eylül döneminde banka kârları SYR'yi 1,8 puan artırırken, kredi riskine esas tutar ağırlıklı olmak üzere risk ağırlıklı aktiflerin artması rasyoyu yaklaşık 2,5 puan azaltıcı yönde etkilemiştir. SYR'yi destekleyen diğer faktörlerle beraber BDDK esneklikleri hariç SYR'de sınırlı bir yükseliş gözlenmiştir (Grafik IV.4.15). Bankacılık sektörünün yasal özkaynaklarının yüzde 77'si çekirdek sermayeden oluşmaktadır. Kâr ve yedek akçelerin payı önceki rapor dönemine göre 0,8 yüzde puan gerilemekle birlikte yüzde 57,5 pay ile çekirdek sermayeyi oluşturan temel unsur olmaya devam etmektedir. 2023 yılı ilk çeyreğinden bu yana artış gösteren sermaye benzeri borçların (SBB) payı ise artmaya devam etmekte olup, mart ayına göre 0,5 yüzde puan artışla yüzde 17,8 'e ulaşmıştır. Bankalar 2025 yılı ikinci ve üçüncü çeyreğinde nette 2,5 milyar ABD doları SBB ihracı gerçekleştirmiş olup 2025 yılı eylül ayı itibarıyla SBB bakiyesi 16,5 milyar ABD dolarıdır. Bankaların net SBB ihracı, eylül 2024 – eylül 2025 döneminde 3,6 milyar ABD doları artmıştı. SBB payının artmasında; yurt dışı finansman olanaklarının iyileşmesinin, yabancı yatırımcı talebinin artmasının ve bankaların yurt dışı finansman araçlarını çeşitlendirmesinin etkili olduğu değerlendirilmektedir. Diğer yandan, aynı dönemde ödenmiş sermayenin payı 0,7 yüzde puan gerilerken özkaynaklara yansıtılan kazançların payı ise 1 yüzde puan artmıştır (Grafik IV.4.16).

Grafik IV.4.15: SYR Değişimine Katkılar
(BDDK Esneklikleri Hariç, % Puan)

Kaynak: BDDK, TCMB
Dipnot: Geçici esneklikler hariç sektörün SYR'si 2025 yılı mart ayında yüzde 16,3 iken 2025 yılı eylül ayında yüzde 16,6'ya yükselmiştir. ORET'in yıl içinde sabit kalması nedeniyle SYR değişimine katkısı bulunmamaktadır.

Grafik IV.4.16: Yasal Özkaynak Kompozisyonu (%)

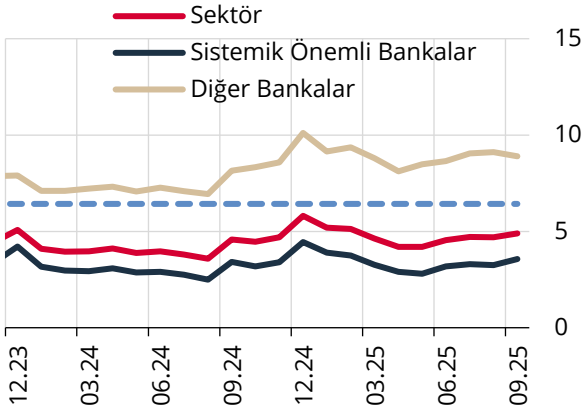

Kaynak: BDDK, TCMB Son Gözlem: 09.25
Dipnot: Hisse senedi ihraç primleri, ödenmiş sermayeye dâhil edilmiştir. Diğer, genel karşılıklar ağırlıklı olmak üzere diğer özkaynak kalemlerinden oluşmaktadır.

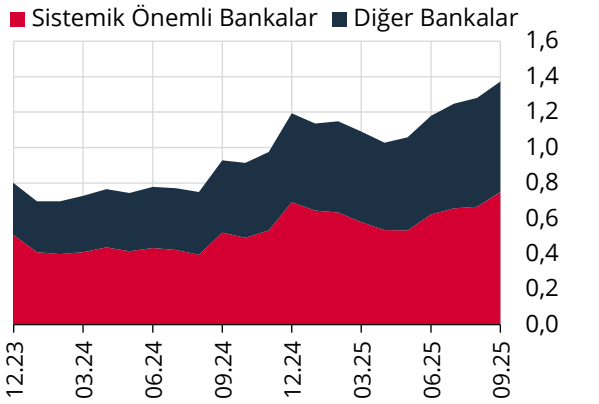
Bankaların sermaye tamponlarında artış devam etmektedir.

2025 yılının ikinci yarısında bankaların hem fazla sermaye tutarı hem de fazla sermayenin risk ağırlıklı varlıklara oranı artmıştır. Bankaların yasal oranların üzerinde fazla sermaye tamponlarına sahip olmaları kısa ve orta vadede gerçekleşebilecek risk ve şokları karşılama kapasitelerini artırırken, ekonominin yavaşlama ve daralma dönemlerinde bankaların hanehalkı ve firmalara istikrarlı bir şekilde kredi sağlamasına katkı sunmaktadır (Grafik IV.4.17 ve Grafik IV.4.18). Bankaların zarar karşılama kapasitesi sermaye tamponlarının yanı sıra ihtiyari olarak ayrılan serbest karşılıklar ile de desteklenmektedir.

Grafik IV.4.17: Bankaların Fazla Sermaye Tamponu (%)

Grafik IV.4.18: Bankaların Fazla Sermaye Tamponu (Trilyon TL)

Kaynak: BDDK, TCMB Son Gözlem: 09.25

Dipnot: BDDK geçici önlemleri hariç SYR'ler kullanılmıştır. Fazla sermaye tamponları hesaplanırken yüzde 8 yasal sınıra ilaveten sistemik önemli banka tamponu, sermaye koruma tamponu, bankaya özgü döngüsel sermaye tamponu da dikkate alınmıştır. Fazla sermaye tamponu oranı, bankaların bulundurmaları gereken sermayenin üzerinde bulundurdukları sermayenin risk ağırlıklı varlıklara oranı olarak hesaplanmaktadır. Sol grafikte yer alan kesikli çizgi 2014-2022 yılları ortalamasını ifade etmektedir.

Kutu IV.5: Finansal Piyasaların Etkin İşleyişine Yönelik Atılan Adımlar

Makro finansal istikrarı güçlendirmek ve piyasa mekanizmalarının işlevselliğine katkıda bulunmak amacıyla mevcut Rapor döneminde uygulamaya konulan tedbirler ve politika adımları bu kutuda ana başlıklar altında özetlenmektedir.

Tablo IV.5.1: Finansal Piyasalara Yönelik Başlıca Tedbir ve Düzenlemeler

1. Politika Faiz Oranı ve Merkez Bankası Likidite Yönetimi

Duyuru/Düzenleme Tarihi	Tedbir / Düzenleme
11.06.2025	Teminat döviz depo alım faiz oranı euro için tüm vadelerde yüzde 2,25'ten yüzde 2'ye düşürülmüştür.
19.06.2025	1 hafta vadeli repo ihale faiz oranı yüzde 46 seviyesinde sabit tutulmuştur.
24.07.2025	1 hafta vadeli repo ihale faiz oranı yüzde 46'dan yüzde 43'e indirilmiştir.
11.09.2025	1 hafta vadeli repo ihale faiz oranı yüzde 43'ten yüzde 40,5'e indirilmiştir.
18.09.2025	Teminat döviz depo alım faiz oranı ABD doları için tüm vadelerde yüzde 4,25'ten yüzde 4'e düşürülmüştür. İhbarlı döviz mevduat hesap bakiyelerinin fazla tesis edilen kısmına ödenen faiz oranı yüzde 3'ten yüzde 2,75'e düşürülmüştür.
30.10.2025	Teminat döviz depo alım faiz oranı ABD doları için tüm vadelerde yüzde 4'ten yüzde 3,75'e düşürülmüştür.
23.10.2025	1 hafta vadeli repo ihale faiz oranı yüzde 40,5'ten yüzde 39,5'e indirilmiştir.

2. Zorunlu Karşılıklar

Duyuru/Düzenleme Tarihi	Tedbir / Düzenleme
09.06.2025	KKM'den TL'ye geçiş oranı hedefinin geçici olarak uygulanmaması kararı bir dönem daha uzatılmıştır.
21.06.2025	6 aya kadar (6 ay dâhil) vadeli kur/fiyat koruma desteği sağlanan hesaplara uygulanan ZK oranı yüzde 33'ten yüzde 40'a yükseltilmiştir. Tüketici Fiyat Endeksi'ne, Üretici Fiyat Endeksi'ne ve TL Gecelik Referans Faiz Oranı (TLREF) Endeksi'ne bağlı olarak değişken faiz oranı uygulanan hesaplar için uygulanan ZK oranı tüm vadelerde yüzde 10 olarak belirlenmiştir. YP cinsinden mevduat/katılım fonu (yurt dışı bankalar mevduatı/katılım fonu ve kıymetli maden depo hesapları hariç) için TL cinsinden tesis edilen ilave ZK oranı yüzde 4'ten yüzde 2,5'e indirilmiştir.
21.06.2025	KKM'nin TL'ye geçişine ilişkin hedef sonlandırılmıştır. 1 Ağustos 2025 hesaplama döneminden itibaren gerçek kişi TL payı; - Yüzde 45'in altında olan bankalar için aylık artış hedefi 1,4 puana yükseltilmiştir, - Yüzde 45 ile yüzde 50 arasında olan bankalar için aylık artış hedefi 1,2 puana yükseltilmiştir, - Yüzde 50 ile yüzde 60 arasında olan bankalar için aylık artış hedefi 0,8 puana yükseltilmiştir. - Yüzde 60 ile yüzde 65 arasında olan bankalara ise aylık 0,4 puan artış hedefi getirilmiştir.
04.07.2025	KKM'nin TL'ye geçişine ve yenilenmesine ilişkin toplam hedef yüzde 60'tan yüzde 40'a indirilmiştir.
16.08.2025	Kredi büyümesine dayalı ZK uygulamasında; hesaplama dönemleri dört haftadan sekiz haftaya çıkarılmıştır. Bu çerçevede, kredi büyüme sınırları da sekiz haftalık dönemler için mevcut oranların 2 katı olarak düzenlenmiştir.

23.08.2025	KKM'nin TL'ye geçişine ve yenilenmesine ilişkin toplam hedef kaldırılmıştır. TL payına göre yıllık yüzde 4,5 olarak uygulanan komisyon oranı gerçek kişi için yüzde 3'ten yüzde 4'e, tüzel kişi için yüzde 1,5'ten yüzde 2'ye olmak üzere toplam yüzde 6 seviyesine yükseltilmiştir.
17.10.2025	Gerçek kişi TL mevduat payı aylık artış hedefleri; - Yüzde 60 ile yüzde 65 arasında bulunan bankalar için 0,3 puana, - Yüzde 50 ile yüzde 60 arasında bulunan bankalar için 0,6 puana, - Yüzde 50'nin altında bulunan bankalar için 1 puana düşürülmüştür.

3. Reeskont ve Avans Kredileri Uygulamaları

Duyuru/Düzenleme Tarihi	Tedbir / Düzenleme
23.06.2025	Yatırım taahhütlü avans kredilerinin Merkez Bankası politika faiz oranındaki değişiklikleri izleyecek şekilde değişken faizli kullandırılmasına yönelik düzenleme yapılmıştır.
10.10.2025	Yatırım taahhütlü avans kredilerinin değişken faizin yanı sıra sabit faizli olarak da kullandırılabilmesine yönelik düzenleme yapılmıştır.
01.11.2025	TL cinsi ihracat ve döviz kazandırıcı hizmet reeskont kredisi günlük kullanım limiti 4 milyar TL'den 4,5 milyar TL'ye, günlük firma limiti ise 45 milyon TL'den 60 milyon TL'ye çıkarılmıştır.
01.11.2025	Kredi garanti kurumlarının kefaleti ile kullandırılan YP cinsi reeskont kredilerinde, program limiti 800 milyon ABD dolarından 1 milyar ABD dolarına çıkarılmıştır.
01.11.2025	TL cinsi reeskont kredileri için döviz almama taahhüdü uygulamasına son verilmiştir. Bu uygulama yerine kredi vadesi boyunca firmaların döviz pozisyonu oranlarının yüzde 10 ve altında tutulması taahhüdü getirilmiştir. Kredi garanti kurumlarının kefaleti ile kullandırılan YP cinsi reeskont kredilerinde, firma limiti 1,5 milyon ABD dolarından 5 milyon ABD dolarına çıkarılmıştır.

4. Mevduat / Katılım Fonları ve Ödeme Sistemleri

Duyuru/Düzenleme Tarihi	Tedbir / Düzenleme
21.06.2025	KKM hesapları için belirlenen asgari faiz oranı politika faizinin yüzde 50'sinden yüzde 40'ına düşürülmüştür.
21.06.2025	Asgari 3 ay vade ile açılabilen değişken faizli TL mevduat hesaplarının 1 aydan uzun vadelerde de açılabilmesine imkân sağlanmıştır.
23.08.2025	KKM hesap açma ve yenileme işlemlerinin (YUVAM hesapları hariç) sonlandırılmasına karar verilmiştir.
18.09.2025	1 Kasım 2025 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere, bankalarca ticari müşterilerden alınan üye iş yeri ücreti, kart tipine göre farklılaştırılmıştır. Buna göre, banka kartı ile yapılan işlemlerde azami üye işyeri ücreti yüzde 1,04'e ve azami bloke süresi 15 güne indirilmiştir.

5. Kredi Düzenlemeleri

Duyuru/Düzenleme Tarihi	Tedbir / Düzenleme
11.07.2025	10 Temmuz 2025 tarih ve 11240 sayılı BDDK Kurul Kararı ile; - Karar tarihi itibarıyla son ödeme tarihinde dönem borcu kısmen ya da tamamen ödenmemiş veya yeniden yapılandırılmış bireysel kredi kartlarının, kart hamilleri tarafından Karar tarihinden itibaren 3 ay içerisinde talep edilmesi durumunda, yapılandırma tarihindeki borç bakiyelerinin (bekleyen ileri vadeli işlemleri dâhil) en fazla 48 ay ile sınırlı olmak üzere yeniden yapılandırılabilmesine, - Karar tarihinden önce kullandırılmış ve Karar tarihi itibarıyla anapara ve/veya faiz ödemeleri gecikmiş veya yeniden yapılandırılmış ihtiyaç kredilerinin (KMH dâhil), borçlu tarafından Karar tarihinden itibaren 3 ay içerisinde talep edilmesi durumunda, yapılandırma tarihindeki borç bakiyelerinin en fazla 48 ay ile sınırlı olmak üzere ilave kredi kullandırılmaksızın yeniden yapılandırılabilmesine karar verilmiştir.
12.07.2025	10 Temmuz 2025 tarih ve 11240 sayılı BDDK Kurul Kararı uyarınca bireysel kredi kartı borçlarının yapılandırılması halinde uygulanacak aylık akdî faiz oranı aylık referans oran (yüzde 3,11) ile sınırlanmıştır.

25.07.2025	1 Ağustos 2025 tarihinden geçerli olmak üzere, dönem borcu bakiyesi 25 bin TL altında olan bireysel kredi kartları için yüzde 3,5 olarak uygulanan oran sabit kalmak üzere, TL cinsinden kredi kartı işlemlerinde uygulanan diğer aylık azami faiz oranlarında 25 baz puan indirim yapılmıştır. Buna göre uygulanacak aylık azami akdi faiz oranı; - Dönem borcu bakiyesi 25 bin TL ile 150 bin TL arasında olan bireysel kredi kartları için yüzde 4, - Dönem borcu bakiyesi 150 bin TL'nin üzerinde olan bireysel kredi kartları ile dönem borcuna bakılmaksızın kurumsal kredi kartları için yüzde 4,50, - Nakit çekim veya kullanım işlemleri ile kredili mevduat hesapları için yüzde 4,75 olarak belirlenmiştir.
18.09.2025	1 Kasım 2025 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere sadeleşme adımları çerçevesinde, bankalarca ticari müşterilerden alınabilecek azami kredi kullandırım ücreti, tüm nakdi kredi türlerinde yüzde 1,1; azami kredi tahsis ücreti ise yüzde 0,20 olarak değiştirilmiştir.
18.09.2025	1 Ekim 2025 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere, TL cinsinden nakit çekim veya kullanım işlemleri ile kredili mevduat hesapları için uygulanan aylık azami akdi faiz oranı 25 baz puan indirilerek yüzde 4,50 olarak belirlenmiştir.

6. Diğer Düzenlemeler

Duyuru/Düzenleme Tarihi	Tedbir / Düzenleme
09.07.2025	10041 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı ile; - Mevduat hesaplarından elde edilen faizler ile katılım bankaları tarafından katılma hesaplarına ödenen kâr paylarında; vadesiz ve ihbarlı hesaplar ile 6 aya kadar (6 ay dâhil) vadeli hesaplarda stopaj oranının yüzde 15'ten yüzde 17,5'e, 1 yıla kadar (1 yıl dâhil) vadeli hesaplarda yüzde 12'den yüzde 15'e, - Yatırım fonu katılma paylarından elde edilen kazançlar için stopaj oranının yüzde 15'ten yüzde 17,5'e yükseltilmesine karar verilmiştir.
18.07.2025	10094 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı ile; - Bankalar ve finansman şirketlerince kullandırılan kredilerde KKDF kesintisi oranı döviz ve altın kredilerinde yüzde 1, diğerlerinde yüzde 0, - Faktoring şirketleri ile finansal kiralama şirketlerine yurt içinden kullandırılan döviz kredilerinde söz konusu oran yüzde 0 olarak tespit edilmiştir.
01.08.2025	İhracat bedellerinin Merkez Bankasına satış yükümlülüğü uygulamasında satış oranının en az yüzde 35 olarak uygulanması 31 Ekim 2025 tarihine kadar uzatılmıştır.
01.08.2025	Firmaların ihracat bedeli dövizlerinin TL'ye dönüşümünün desteklenmesi uygulaması kapsamında sağlanan döviz dönüşüm desteği oranının yüzde 3 olarak ödenmesi uygulanması 31 Ekim 2025 tarihine kadar uzatılmıştır.
01.08.2025	10154 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı ile devlet tahvili ve Hazine bonoları ile Hazine tarafından kurulan varlık kiralama şirketlerince ihraç edilen kira sertifikalarından elde edilen gelirlere yüzde 0 olarak uygulanan stopaj oranına ilişkin geçici uygulamanın 31 Aralık 2025 tarihine kadar uzatılmasına karar verilmiştir.
07.08.2025	KOBİ tanımında yer alan net satış hasılatı veya mali bilanço üst sınırı 500 milyon TL'den 1 milyar TL'ye yükseltilerek KOBİ kapsamı genişletilmiştir.
01.11.2025	Firmaların ihracat bedeli dövizlerinin TL'ye dönüşümünün desteklenmesi uygulaması kapsamında sağlanan döviz dönüşüm desteği oranının yüzde 3 olarak ödenmesi uygulanması 30 Nisan 2026 tarihine kadar uzatılmıştır.
01.11.2025	İhracat bedellerinin Merkez Bankasına satış yükümlülüğü uygulamasında satış oranının en az yüzde 35 olarak uygulanması 30 Nisan 2026 tarihine kadar uzatılmıştır.
13.11.2025	Ödenmeyen kamu alacaklarına uygulanacak aylık gecikme zammı oranı yüzde 4,5'ten yüzde 3,7'ye indirilmiştir.

Kısaltma Listesi

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AOFM	Ağırlıklı Ortalama Fonlama Maliyeti
APİ	Açık Piyasa İşlemleri
BDDK	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BDFK	Banka Dışı Finansal Kuruluşlar
BES	Bireysel Emeklilik Sistemi
BIS	Uluslararası Ödemeler Bankası
BİST	Borsa İstanbul
BKK	Bireysel Kredi Kartı
Bkz.	Bakınız
BP	Baz Puan
CDS	Kredi Temerrüt Takası
DBS	Devlet Borçlanma Senetleri
DDM	Döviz Dönüşümlü Mevduat
DEK	Dövize Endeksli Krediler
DİBS	Devlet İç Borçlanma Senetleri
EGM	Emeklilik Gözetim Merkezi
EVDS	Elektronik Veri Dağıtım Sistemi
FAVÖK	Faiz Amortisman Vergi Öncesi Kâr
FED	ABD Merkez Bankası
FGKO	Finansman Gideri Karşılama Oranı
FRED	ABD Merkez Bankası Ekonomik Verileri
GİB	Gelir İdaresi Başkanlığı
GOÜ	Gelişmekte Olan Ülkeler
GSYİH	Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
GUD	Gerçeğe Uygun Değer
GUD DKG	Gerçeğe Uygun Değer Farkı Diğer Kapsamlı Gelire Yansıtılan
GUD K/Z	Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kâr Zarara Yansıtılan
GÜ	Gelişmiş Ülkeler
HO	Hareketli Ortalama
HHO	Haftalık Hareketli Ortalama
IIF	Uluslararası Finans Enstitüsü
İME	İnşaat Maliyet Endeksi
KK	Kredi Kartı
KM	Kredinin Mevduata Oranı
KAP	Kamuyu Aydınlatma Platformu
KEA	Kur Etkisinden Arındırılmış
KFE	Konut Fiyat Endeksi
KKB	Kredi Kayıt Bürosu
KKDF	Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu
KKM	Kur Korumalı Mevduat
KMH	Kredili Mevduat Hesabı
KRET	Kredi Riskine Esas Tutar
KOBİ	Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletme
KYB	Kalkınma ve Yatırım Bankaları
KV	Kısa Vadeli
LIBOR	Londra Bankalararası Faiz Oranı
LKO	Likidite Karşılama Oranı
MDC	Menkul Değer Cüzdanı
MKK	Merkezi Kayıt Kuruluşu
ODMD	Otomotiv Distribütörleri ve Mobilite Derneği
OKS	Otomatik Katılım Sistemi
Ort.	Ortalama
Oto.	Otomobil
PPF	Para Piyasası Fonu
PRET	Piyasa Riskine Esas Tutar
SBB	Sermaye Benzeri Borçlanma
SFİ	Sistemin Fonlama İhtiyacı
SGK	Sosyal Güvenlik Kurumu
SOFR	Teminatlı Gecelik Finansman Oranı
Sol E.	Sol Eksen
S&P	Standard & Poor’s

SYR	Sermaye Yeterlilik Rasyosu
TCMB	Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
TEFAS	Türkiye Elektronik Fon Alım Satım Platformu
TFRS	Türkiye Finansal Raporlama Standartları
TGA	Tahsili Gecikmiş Alacak
TL	Türk Lirası
TLREF	Türk Lirası Gecelik Referans Faiz Oranı
TMSF	Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
TPP	Takasbank Para Piyasası
TÜFE	Tüketici Fiyat Endeksi
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
UIP	Açık Faiz Oranı Paritesi
ÜFE	Üretici Fiyat Endeksi
Vb.	Ve benzeri
VIX	Şikago Opsiyon Borsası Volatilite Endeksi
VYŞ	Varlık Yönetim Şirketleri
YP	Yabancı Para
YPNGP	Yabancı Para Net Genel Pozisyonu
YUVAM	Yurt Dışında Yerleşik Vatandaşlar Mevduat ve Katılım Sistemi
ZK	Zorunlu Karşılık